Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען | היינט 16 זייטען.

בייער פאָלקסבלאַט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

45 | Łódź, Piątek 21 lutego 1930 | אכטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כג שבט תר"צ | Nr. 45

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

Mania Wajsfeldówna
Heniek Kenig
ZARĘCZENI.
Łódź, w lutym 1930 r.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע
טאכטער, שוועסטער און שוועגערין
פרל. **מאניא ווייספעלד**
מיט ה' **העניעק קעניג**
ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליק-
ליכע צוקונפט:
מוטער **לאה** שוועסטער **זיכטשא**
שוואגער **משה ווייספעלד**
און פרוי **לובא**.
5169

צום שאנד-סלופ.

אזוי ווי איך יעקב ריכטער פון בושעשינער 26 האב אפגעלאזט דעם שידוך מיט ראובן נירענבערג'ס טאכטער, ונעדזשער 52, צוליב דער שלעכטער אויפפיהרונג, מאך איך עפענטליך בעקאנט, אז לויט דעם פסק-דין פון דער דין תורה, וואס איז פארגעקומען זונטאג ד. 16. פעברואר ד. י. ביים הרב ר' משה מנחם סעגאל האט דער אויבענדערמאנטער ראובן נירענבערג בעדארפט מקבל זיין ווע-גען די 100 דאלאר, וואס ער האט מיר צוגענומען און לייקענט זיי אפ. ער האט די קבלה נישט געוואלט אננעהמען. זאל די עפענטליכקייט משפטן אזא יוד, וועלכער פיהרט נישט אויס דעם פסק דין.
מיט אכטונג **יעקב ריכטער** בושעשינער 26

פאלקס-אוניווערזיטעט
בייא דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
מארגען, שבת, 22/2, 6 אוו. קומט פאר
אין לאקאל פון דער ציונ. ארגאנ. (צעגעלניאנא 4)
א פארלעזונג
א. ד. ט.: „די יודישע יוגענד אין דייטשלאנד"
רעפערענט: ד"ר ב. זילבערט פון בערלין.
איינגאנג פריי!

בעקאנטמאכונג.
עס איז געקומען על שבת פרשת יתרו
אדמו"ר שליט"א מבעלם
נכד הרב המגיד מטריסק. די אכסניה איז ביי ר'
ישראל יצחק ארקוש פאלודניאווא 18
לינקע אפיצינע, 3-טער שטאק.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3—4½ נאכמ.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען.
[illegible]
[illegible] 3—5 נאכמיטאג.

Dr. med.
E. GUTMAN
קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 11, טעל. 173-00.
(זאוואדזקא 1) נעמט אן פון 11—12 און 4—5 נ"מ

קרן היסוד
לודז.

זונטאג, דעם 23-טען פעברואר, 8,30 א זייגער אווענד קומט פאר
א קבלת פנים-אווענד
לכבוד דעם מיטגליד פון עקזעקוטיוו-קאמיטעט פון דער אלוועלטלעכער ציוניסטישער ארגאניזאציע און פון ראט פון דער יודישער אגענץ
ד"ר אלכסנדר גאלדשטיין
דער חשוב'ער גאסט וועט האלטען
אַ רעפעראט א. ד. ט.:
„דאס לעבען פון די יודען אין די עקזאטישע לענדער"
(די יודען אין אינדיען, בירמא, יאווא, פענאנג, סינגאפור, אויסטראליען, ניי-זעלאנד א. אנד.)
מאטיווען: 1) די באגדאדער יודען אין אינדיען; 2) „בני ישראל" אין אינדיען; 3) די פערסישע יודען אין באמביי; 4) די שווארצע יודען פון דרום-אינדיע; 5) די יודישע קהלה אין דער שטאט פון בודיסטישע פאגאדעס (ראנגון); 6) די „מאלייאי-כינעזישע" אינזעל-שטאט פענאנג; 7) דער ווייס-קענג פון האלענדישען אינדיען און ארץ ישראל; 8) 1200 יודען און 40 מיליאן מאלייען; 9) די ציוניסטישע פרוי אין סינגאפור; 10) דאס יודענטום אין אויסטראליען און ניי-זעלאנד; 11) פון לאנד-מקר א. [illegible] אין ניו-זעלאנד; 12) ארץ ישראל אין דער פערספעקטיווע [illegible] אין מידני; 13) די [illegible] (גוים ציוניסטען) אין [illegible]; 14) די יודישע יוגענד און די ווייטע מדינות; 15) צווישען אסימילאציע און נאציאנאליזם; 16) [illegible] ישראל און כלל ישראל.
בילעטען צו בעקומען אין ביורא פון „קרן היסוד", צעגעלניאנא 4

פילהארמאניע-זאל
נארוטאוויטש 20.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד
ה' **יעקב זאכאריאש**
מיט פרל. **אסתר שטראסבערג**
גראטולירען מיר זיי הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט,
זאל זייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעשיט זיין
מלכה און לאה זילבערשפיץ, פעלא לעווי,
ישראל מענדזיגורסקי, פעלא ווייגענסבערג,
לייב ראזענבערג, משה זילבערשפיץ,
יעקב קאזינעצקי, פנחס עלבוים,
רחל פריידענרייך, מאיר דיזענהויז.

מזל-טוב
צו דער פארלאבונג פון אונזער ווערטע פריינד
ה' **נתן סאסנאוויטש**
מיט פרל. **סאלא נאושיצע**
ווינשען מיר פיל גליק און צופרידענהייט
שלמה פערנעבאך,
מרדכי זלמן גאטהעלף,
שמואל הימעלפארב
אייזיק שאפמאן
און אנשל הערצבערג.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער לאנגיעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד **אברהם עליאש** צו דער פארלאבונג פון זיין זון טאכטער **פעסע חיי'** מיט ה' **הערשל פרידמאן**
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם פארלאבטען פאר, אז זייער צוקונפטיגער וועג זאל מיט שענסטע רויזען בעשיט זיין.
מיט דרך ארץ
די פערוואלטונג פון גמילת-חסדים
ביי דעם גרינעם מארק 7.

LONIA LUBOCHIŃSKA
ABRAM MAKOWSKI
ZARĘCZENI.
Łódź, w Lutym 1930 r.

Z intencji zaręczyn kolegi naszego
p. **Abrama Makowskiego**
z panną **Lonią Lubochińską**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Dawid Celcer,
Juljan Cytrynowicz z Narzecz.
Maks. Margulis,
Heniek Jakubowicz,
Maks. Glicensztajn,
Juda Jakubowicz.
5208

בעקאנטמאכונג.
צוליב דעם, וואס אונזער שוועגערין
בלומע סולמירסקא, נאווא-ווארשעווסקא 14
האט אונז קאמפראמיטירט נאך אונזער גאטזעליגען ברודערס טויט, אז מיר האבען איהר אלע זאכען צוגענומען, ערקלערען מיר, אז דאס איז א פשוטער ליגען. אלס בעווייז קען דינען דער פאקט, אז די אלע זאכען האט זי אליין איינגעלאזט ביים הרב ר' יוסעלע פיינער, ווייל מיר האבען זי גערופען צו א דין-תורה. מיר מאכען דעריבער עפענטליך בעקאנט, אז נישט נאר, וואס מיר האבען איהר נישט צוגענומען קיין שום זאכען, נאר פארקעהרט, מיר שעצען איהר אוועק די אלע זאכען און זאגען זיך אפ פון דער דין-תורה און בעטען אונז מעהר צו קיין דין-תורה נישט צו רופען.
מיט אכטונג **מנחם סולמירסקי, נאווא-ווארשעווסקא 8.**

ניי געגרינדעטע
קאלאניאל-הענדלער באנק
קאאפעראטיוו
צעגעלניאנא 15, טעל. 142-98
מאכט בעקאנט אלע קאלאניאל-הענדלער, אז די באנק איז שוין טעטיג און נעהמט אן אבשפארונגען, פקדונות, ערטיילט הלוואות, נעהמט-אן וועקסלען און פראכטען אויף איינקאסא און ערלעדיגט זעמטליכע באנק-אפעראציעס.
אלע קאלאניאל-הענדלער ווערען געבעטען זיך מעלדען צו פאר-שרייבען אלס מיטגלידער און די דעקלארירטע פאיען ווי אמשנעלסטען איינצוצאהלען.
מיט אכטונג **דאס פרעזידיום**
וו. אליגאווער, ז. קליין, ח. גאטליב

בעקאנטמאכונג.
דערמיט האבען מיר דעם כבוד בעקאנט צו מאכען, אז דעם זונטאג, א' משפטים, דעם 23 פעברואר ד. י. קומט פאר אין בערלינער זאל, זאכאדניא 26, אום 4 א זייגער נאכמיטאג, די יעהרליכע
גענעראל-פערזאמלונג פון פעראיין „שומרי שבת"
פון אלטשטאט, אלעקסאנדריסקא 19, מיט דער פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פרעזידיום און אסעסארען; 3) טעטיגקייטס- און קאסע-בעריכט פון יאהר 1929; 4) בעריכט פון רעוויזיאנס-קאמיסיע; 5) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1930; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע פון יאהר 1930; 7) פרייע פארשלאגען. אין פאל פון נישט א גענוגענדע צאהל מיטגלידער, קומט די פערזאמלונג פאר פינקטליך 6 א זייגער אווענד ביי יעדער צאהל מיטגלידער.
בעמערקונג: די פערזאמלונג ווערט געשלאסען 8 א זייגער אווענד.
די פערוואלטונג פון „שומרי שבת" אלעקסאנדריסקא 19.

אכטונג!
יובילער, זייגערמאכער און גראווירער!
אין צוזאמענהאנג מיט דער בעשטעטיגונג פון צעך, האבען מיר דעם כבוד אייך איינצולאדען צו דער
ארגאניזאציאנס-פערזאמלונג
ספעציעל געווידמעט דעם צעך
וועלכע קומט פאר זונטאג, דעם 23-טען לוטי 1930, פינקטליך 7 א זייגער אין אווענד אין איינענעם לאקאל, זאוואדזקא 4.
אייער נישט קומען בעדראהט אייער עקזיסטענץ!
די ארגאניזיר-קאמיסיע.

„אלארמירעו די וועלט"

פערצווייפעלטער הילף-רוף פון די ארעסטירטע רבנים אין מינסק

װ א ר ש א, 20 (טעלעפאניש פון אינזער קארעספאנדענט) פון רוסלאנד זענען נעכטען אנגעקומען קיין ווארשא אלארמירענדע ידיעות וועגן דער לאגע פון די ארעסטירטע רבנים און רביים.

צו איינעם פון די ארטאדאקסישע פיהרער אין ווארשא איז נעכטען אנגעקומען א דעפעשע פון רוסלאנד דורך דאנציג מיט פאלגענדען אינהאלט:

„אין עטליכע שעה ארום קען זיין צו שפעט. עס איז נויטיג דרינגענד הילף. אלארמירען די וועלט"

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט מען נעכטען פון ווארשא ארויסגעשיקט אלארמירענדע דעפעשען קיין אויסלאנד, מען האט זיך אויך געווענדעט צו די דיפלאמאטישע פערטרעטער אין ווארשא וועגען דעם ענין וועגען פערנעמען א אינטערנאציאנאלע הילף אקציע.

דער פינאנץ-קאמיסיע ביים סיים האט געפיהרט דעפ. קערניק, ביי דער אנוועזענהייט פון וויצע פינאנץ-מיניסטער סטאשעווסקי.

דעפ. פארבשטיין האט רעפערירט די פארשלאגען פון יודישען קאלא וו גען אפשאפען די שטראפען פון פערלעצענע שטייערן און וועגען פאטענטען פאר האנדווערקער.

עס איז אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון דעפ. ראסנער אויפצופאדערן די רעגירונג ארויסצוגעבען א צירקוליאר צו בעפרייען פון אומזאץ-שטייער די האנדווערקער, וועלכע בעשעפטיגען אין זייערע ווערקשטאטען נישט מעהר ווי 1 ארבייטער.

דערטרונקען געווארן 9 מענשען

ווילנא, 20 (טעלעפאניש). פון קאוונא טיילט מען מיט וועגען א שרעקליכער קאטאסטראפע, וואס איז געשעהן דינסטאג: אין אווענד, איבער דער אווערע פומסכעלע וועגע אין א שליטען געפאהרען 9 פערזאן צווישען זיי 8 פישער, מיטאמאל האט זיך איינגעבראכען דער אייז און אלע וועגען אריינגעפאלען אין וואסער. אלע זענען דערטרונקען געווארען. צווישען די אומגעקומענע איז געווען א 13-יעהריגער יונגעל און 16-יעהריגע מיידעל. קיינעם האט מען ביז איצט נישט געפונען.

בעפרייען פון אומזאץ-שטייער האנדווערקער

וועלכע בעשעפטיגען נאר 1 ארבייטער

װ א ר ש א, 20 (טעלעפאניש) די זיצונג פון

בירדס עקספעדיציע פאהרט צוריק

נ ױ - י א ר ק, 20 (ספ. טעל.) „נעו יארק טיימס" טיילט מיט, אז דער אייזברעכער „סיטי אוו נעו יארק", וועלכע האט געהאלפען צו ראטעווען קאמאנדאר בירדס עקספעדיציע, האט מיטוואך פריה דערגרייכט די אידבערג, וואו ס'געפינט זיך די עקספעדיציע. בירדס לאגער ווערט איצט אריבערגעטראגען אויף דער שיף און היינט זאל נאך די שיף זיך לאזען פאהרען צוריק.

נ י ו - י א ר ק, 20 (א. ט. א.) בירד מיט זיין עקספעדיציע זאלען אויף דעם אייזברעכער „סיטי אוו נעו יארק" האבען ארויסגעפארן אהיים. די לופט-שיף און פערד. בעוואפנונגסמאטעריאל האט מען געמוזט איבערלאזען דאס ווערטפולסטע, די פילם אויפנאמען, וועלכע דארפען בעארבייט ווערען, האט בירד מיטגענומען אויף דער שיף מיט זיך.

דערמארדעט א דירעקטאר פון א קויהלען-גרובען

דארטמונד, 20 (א. ט. א.) דער דירעקטאר פון קויהלען-גרובען אין אכטערשטאדט, קראמער איז נעכטען ביינאכט ערמארדעט געווארען. ווען ער איז פון זיין הויז ארויס אין גארטען האבען זיך דערהערט עטליכע רעוואלווער-שאסען און ער איז געפאלען א טויטער.

מ'רעכענט, אז ס'איז פארגעקומען א נקמה-אקט.

יודישע פרויען אין פראפעסיאנעלען לעבען אין בודאפעשט

בודאפעשט, (יט"א) דער בעקאנטער אונגארישער סטאטיסטיקער ד"ר לודוויג איליעפאלווי האט ביי טעג פערעפענטליכט סטאטיסטישע דאטען וועגען אנטייל פון פרויען אין פראפעסיאנעלען לעבען אין בודאפעשט. אויף יעדע הונדערט פראפעסיאנעל-בעשעפטיגטע מענער פאלען אויס 52 פרויען. יודישע פרויען מאכען אויס 14 פראצענט. פון אלע אין פערשידענע פראפעסיעס בעשעפטיגטע פרויען, בעת אין בודאפעשט בכלל מאכען אויס די יודישע פרויען 21 פראצ. פון דער אלגעמיינער ווייבליכער בעפעלקערונג פון שטאט.

דער סטאטיסטיקער מאכט דערפון דעם אויספיהר, אז יודישע פרויען זענען ווייניגער ווי קריסטליכע אנגעוויזען אויף בערופליכע ארבייט. חוץ דעם זענען די יודישע פרויען מעהר בעשעפטיגט אין לייכטערע בערופען, צווישען פרויען פריוואט-בעאמטע פאלען אויס 42 פראצ. יודישע פרויען, צווישען האנדעלס-אנגעשטעלטע פרויען זענען פערהאן 696 קריסטינס און 758 יודישע (56 פראצ.), וועגען פאבריקס-ארבייטערינס פעהלען דאטע. צווישען דער גרויסער מאסע פון 51,610 פרויען אין דער הויז-דינערשאפט זענען דא בלויז 436 יודישע פרויען (ווענינגער ווי א"י פראצענט).

ביי ארטעריען-פערקאלבונג

פון געהירן און פון הארץ לויט נ:ף דורכן טעגליכען געברויך פון א קליינער מענגע נאטירליך ביטער-וואסער די אפעווענג FRACISZKA JÓZEFA ווערט שטוהל און ארויסען דער דערבען. געשעצטע קליניש לעהרער פון אינערליכע מעדיצי האבען ביי קראנקע מיט דעם נאטירליכען ביטער-וואסער Franciszka Józefa ביי דארם-ריינינגונג דעם בעסטען ערפאלג דערצילט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקארסקיס.

![FRACISZKA JÓZEFA]

[Cinema ad — Splendid]

ו-טער קלאנג-פילם-טעאטער אין לאדז

„SPLENDID"

אויף די אפאראטען פון

„Western Elekrric"

היינט פרעמיערע!

גאנץ לאדז זעהען און הערען

מוז קומען

דעם פייכטינסטען פראגראם פון קלאנג-פילם, וואס בעשטעהט פון א עמאציאנירענדער דראמע

געפארענער מראך

פון דער פרעכטיגער אינטערנאציאנאלער רעווי

מוזיק פון פערשידענע פעלקער

ווי אויך פון אונפערגלייכליכען טאנץ-אינטערמעץ

„ווען די נאכט פאלט צו"

בעמערקונג: נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאסטען פון פראגראם זענען די פרייזן פון די פלעצער נים געהעכערט

אנהויב פון די סעאנסן: 6, 8 און 10 אין אווענד. שבת און זונטאג פון 4 א זייגער נאכמיטאג.

Z intencji zaręczyn
p. **Mani Flumówny**
z p. **Jakóbem Lachmanem**
życzą wiele szczęścia na nowej drodze życia
Koledzy: B. Kranc, J. Ber, M Apel, H. Gastfrajnd.

Z intencji zaręczyn siostry naszej
p. **Dory Zelcerówny**
z p. **Szmulkiem Modrowiczem**
życzymy pomyślności w życiu oraz harmonji dusz.
Siostra Bronisława Zelcerówna
Bracia Abram i Mietek.

מזל טוב אינזער פרעזעס
שמואל לייב לענטשיצקי און פרוי
פון דער חברה „כנסת צעירים" צום געבורט פון זייער ליב טעכטער'ל
ווינשען מיר זיי פיל גליק און א גרינגע דערציהונג.
די פערוואלטונג
משה לענגא און פאמיליע, יעקב יוסף מאשקאוויטש און פאמיליע; בערל איזשביצקי און פאמיליע, יוסף גאלדבאנד און פרוי, הערש ברייננבערד, ליפע רובין און פאמיליע

אינזער געעהרטען פרעזעס
ה' שמואל לייב לענטשיצקי און פרוי
צום געבורט פון אייער ליב טעכטער'ל
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גרינגע דערציהונג.
די חב"ה „כנסת צעירים" בלודז

א פריינדליכען חברישען מזל-טוב דיר
יחיאל כשר
צו דיין חתונה מיט פרל.
מאשע קאפולער
מיר גינען אייך אלעס גוטס און זיך אויך קיין שלעכטס.
חנה און יחיאל זילבערשטיין
יצחק מארקעוויטש

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע שוועסטער און צוקונפטיגע שוועגערין
פרל. רוזשא בעקערמאן
מיט ה' העניעק שטייער
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
שוועסטער מרים בעקערמאן, יואל סאסאווסקי, חוה בעקערמאן

מזל טוב! את ברכתי החמה אני שולחיםלח ברגנו הנכבד מר
אברהם ציגעלבערג
לאירושיו את העלמה מרת
שרה זעלמאן
תאיר מזלכם כשמש בצהרים
משה שטערן ורעיתו
מאיר גאלדמאן ורעיתו
נח בריכטאהפי

א הערצליכען מז"ט ווינש איך מיינע פריינד
ש"ע יודקעוויטש
מיט פ"ל. מאניא ווידאווסקא
צו זייער חתונה, וועלכע איז פארגעקומען דינסטאג דעם 18. פעברואר ד. י. זאל זייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
ישראל ברענער.

שעורי ערב „כתר צעורים" — זאל פילהארמאניע
נאוואמיעסקא 22. — נארוטאוויטש 20.
מיטוואך פ' תרומה (5 מערץ 1930) קומט פאר א גראנדיעזע

חנוך-הספר-פייערונג

מיט'ן אנטייל פון בערימטען ראבינער אבער-האכמאר
ה' שמחה קוסעוויצקי
אין בעטייליגונג פון א גוט איינגעשטודירטען כאר פון 40 פערזאן און א גרויסער כימפאנישער ארקעסטער אונטער דער אנפיהרונג פון בעקאנטע לאדזער מוזיקער. עס וועלען אויך רעדען מעניני-דיומא אנגעזעהענע רבנישע פערזענליכקייטען. געזאנגען אין די וויכטיגסטע שפראכן און אפיטצן
בעמערקונג: דער באלקאן און גאלעריע איז ספעציעל רעזערווירט פאר פרויען.
בילעטען צו בעקומען אין לאקאל פון כתר צעירים נאוואמיעסקא 22 יעדען טאג פון 8-11 אוו.

אכטונג, קויהלען-הענדלער!

מיר מאכען בעקאנט, אז זונטאג, דעם 23. פעברואר, 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין פעראיין, פיעטריקאווער 6

א גרויסע פערזאמלונג פון אלע קויהלען-הענדלער

אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך, ווייל עס איז זעהר דרינגענד.
די פערוואלטונג.
6174

תנחומי אבלים!

הננו משתתפים בצער חבינו מרדכי נ"י על האסון הנורא במות עליו אביו ר' יצחק ז"ל מיטלים
המקום ינחם אותו בתוך שאצו"י ולא יוסיף לדאבה עוד.
ש"ע, לארז. סאלנא 7.
א. כמעלניצקי, ד. ליבעמאן, י. פעדערמאן, א זידערמאן, ח. דאבושינסקי, י. זאלצמאן, י. גערלינסקי, א. ווישינסקי, י. ראזענבוים, מ. קראכמאלניק.

גאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען, דאנערשטאג. כ"ב שבט, געשטארבען אין עלטער פון 69 יאהר אונזער ליבע מוטער שוויגער-מוטער, גרויסמוטער און אורגרויסמוטער

נ"ע פריידה אסתר קאפיטולניק

אשת ר' מענדל
(פון דערהיים נאשעלסקי)
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, כ"ג שבט תר"ץ, 11 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, גלובנא 62, וועגען וואס עס מעלדט מיט איין גרויס צער
די טיפטרויערנדע פאמיליע.

צענטראלער קליינהענדלער-פעראיין, פאמארסקא 15

אכטונג. קליין-הערינג-הענדלער און וועבדזלער!

זונטאג, דעם 23. פעבערואר ד. י., פינקטליך 5 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון קליינהענדלער-פעראיין

א אלגעמיינע פערזאמלונג

אויף וועלכע עס וועט בעטראכט ווערען די יעצטיגע קריטישע לאגע אין אונזער מסחר און אויך אנדערע זעהר וויכטיגע פראגען.
אין אייער אייגענעם אינטערעס ליגט, איהר זאלט בייוואוינען די פערזאמלונג. קומט מאסענווייז!
די צייטוו. פערוואלטונג.

דימיסיע פון מיניסטער פריסטאר

וועגען דעם האבען נעכטען קורסירט קלאנגען אין ווארשא

ווארשא, 20. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אין די סיים-קרייזען האט מען נעכטען לעבהאפט געשמועסט, אז די לינקע קלובען זיך אויסצודריקען אומצוטרוי דעם ארבייטס-מיניסטער פריסטאר, ווען עס וועט אין סיים בעטראכט ווערען די פראגע וועגען די קא-מיסארען פון די קראנקען-קאסעס.

אין צוזאמענהאנג דערמיט דראהט די סאנא-ציע, אז אויב מיניסטער פריסטאר וועט צוליב די דערמאנטע סבות אוועק אין דימיסיע, וועט דער גאנצער קאבינעט זיך אויך אנגעבען אין דימיסיע.

ווארשא, 20 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אפיציעל איז מען מודיע, אז מיניסטער פריסטאר האט אויפגעהערט אמטירען צוליב זיין שלעכטען געזונט-צושטאנד.

דערעגען האבען אבער אין די סיים קרייזען נעכטען קורסירט קלאנגען, אז מיניסטער פריסטאר וועט זיכער דימיסיאנירען צוליב די געגנערשאפט פון די פ.פ.ס.

מען האט שוין אפילו געשמועסט, אז אין די רעגירונגס-קרייזען איז שוין בעשלאסען פריסטארס דימיסיע.

אויסגעבראכען דער שטרייק אין די קאאפעראטיווע בענק

ווארשא, 20 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). נעכטען האט אויסגעבראכען דער שטרייק אין די קאאפעראטיווע בענק.

פון די ידיעות, וואס זענען אנגעקומען איז צו זעהען, אז דער שטרייק האט א רוהיגען פערלויף.

די אלע ביז איצטיגע אונטערהאנדלונגען, וואס זענען ביז אין דער לעצטער מינוט געפיהרט געווארען, האבען נישט דערפיהרט צו קיין אויסגלייך.

אפשאפען פערבאט פון אלקא-האל-פערקויף

אזא אקציע פיהרען די שענקער

ווארשא, 20 (י.ט.א. טעלעגראפיש) צוליב דעם, וואס אין גיכען וועט אין סיים בעטראכט ווערען די פראגע וועגען אויסבעסערונגען צום אלקאהאל-געזעץ, האבען די שענקען-בעזיצער אונטערגענומען אן אקציע צו ווירקען די רעגירונג זאל אפשאפען די בעגרענצונגען פון אלקאהאל-פערקויף.

זיי האבען אויך געשיקט א פעטיציע צו די סיים-קלובען מיט דער פאדערונג צו ערלויבען דעם אלקאהאל-פערקויף אום שבת און זונטאג. דערביי זענען זיי מודה, אז סיי-ווי-סיי ווערט דער פערבאט נישט אפגעהיטען, א בעווייז דערצו זע-נען די מאסען עבירות.

בסך הכל זענען איצט פערהאן אין פוילען 20,000 שענקען, לויט נייעם געזעץ וועט נאר זיין צוועלף מיט א האלבען טויזענד שענקען.

דויערנדער רעגירונגס-קריזיס אין פראנקרייך

פאריז, 20. (עטע) פרעזידענט דומערג האט איבערגעגעבען דעם פיהרער פון די ראדיקאל-סאציאליסטען קאמיל שאטאן צו בילדען דעם נייעם קאבינעט.

שאטאן האט די מיסיע אנגענומען און נעכטען אוונט האט ער מודיע געווען דעם פרעזידענט, אז ער האפט ביז מיטוואך צו האבען צוזאמענגעשטעלט א רשימה פון א נייע רעגירונג.

צוליב די קריטישע צייט,

טיילט מיט דער מענער-שניידער-מייסטער ה׳ ראזענשטיין, קאנסטאנטינער 29, אז ער נעמט אן ארבייט צו צוגענגליכע פרייזען, פיהרט אויס סאליד און גוט, לויט דער לעצטער זומער-מאדע. 5210

וועגען יודישע פאליציי אין ארץ-ישראל

ירושלים, 20 (י.ט.א. טעלעגראפיש). מצד די אנפיהרענדע יודישע קרייזען אין א"י האט מען זיך געווענדעט צום גענעראל-אינספעקטאר פון דער פאליציי מיט'ן פארלאנג אריינצונעהמען אין דער פאליציי 30 פראצענט יודען.

דערווייל געפינט זיך נישט קיין איין יוד אין דער פאליציי-שול.

רומענישע קעניגין אין א"י

ירושלים 20 (י.ט.א. טעלעגראפיש) די רומענישע קעניגין מאריע מיט איהר טאכטער פרינצעסין אילעאנא, איז היינט אנגעקומען קיין ארץ-ישראל.

ווען ער איז אלט 62 און זי — 24

פון פאביאניץ מעלדעט מען וועגען זעלבסט-מארד פון דעם 62-יעהריגען דארטיגען איינוואוי-נער זיגמונט, וועגא לעשניעווסקי (רעימאנט 19). לעשניעווסקי האט מיט א פאר חדשים צוריק חתונה געהאט צום צווייטען מאל מיט א יונגער פרויליין פון עטליכע און צוואנציג יאהר. די שכנים האבען געלאכט פון לעשניעווסקין און אויסגעטראכט, אז די יונגע פרוי איז דעם אלטען מאן נישט געטריי. לעשניעווסקי איז געווארען צוליב דעם מעלאנכא-ליש און בעשלאסען צו בעגעהן זעלבסטמארד. צו דעם צוועק האט ער אויסגעטרינקען סם און זיך איבערגעשניטען די ארטעריעס אויף דער לינ-קער האנד.

ווידער א „יודען-זיצונג" אין לאדזער שטאט-ראט

וויכטיגע בודזשעט-זיצונג. — אפטיילונג פון געזעלשאפטליכער שוץ

די נעכטיגע ליל-שמורים

(—) נעכטען איז פארגעקומען א וויכטיגע בודזשעט-זיצונג פון שטאט ראט.

ס'איז בעטראכט געווארען דער בודזשעט פון איינער פון די וויכטיגסטע מאגיסטראט-אפטיילונג

די געזעלשאפטליכע שוץ

און ווידער איז געשעהן א מאדנע זאך די דעבאטע איז אין דעם גרעסטען טייל געפיהרט געווארען צוליב יודען. די יודיש-בירגערליכע פראקציעס זענען אויף א זעהר שארפען אופן ארויסגעטרעטען געגען דער דאזיגער אפטיילונג, אבער וואס ווייטער איז אבער די יודישע דיסקוסיע איבערגע-גאנגען אין אנפאלען פון איין יודישע פראקציע אויף דער צווייטער זייט און ס'זענען דערביי געווען דראמאטישע מאמענטען. דער אנגריף איז א ביסעל געמילדערט געווארען דורך דעם ענטפער פון לאווניק פורטאל.

דער בודזשעט פון דער געזעלשאפטליכער שוץ רעפערירט ראטמאן פאוולאק, דער רעפערענט מיינט אויף דער „אומגעהייערער נויט", וואס הערשט אין אונזער שטאט, אין לאדז זענען פערהאן [illegible] דער דאזיגע, דער מאגיסטראט מוז די אומגליקליכע געבען הילף אין פארם פון [illegible] ווינונגען אין די שטאטישע באראקען, דאס לעבען אין די דאזיגע באראקען איז א שרעקליכע, די באראקען זענען ענגע און צו קליינע, דארט ווערט די יוגענד דעמאראליזירט, ס'ווערט געפראוועט ווילדע ארגיעס. די שטאט דארף דעריבער זארגען, אז די באראקען זאלען פערבעסערט ווערען, צו דעם צוועק איז אין בודזשעט איינגעשטעלט געווארען א ספעציעלע פאסטען. ס'דארפען אויך געשאפען ווערען נייע ערציהונגס-הייזער פאר היימלאזע און פערוואהרלאזטע קינ-דער, אזוי גוט יונגלעך, ווי מיידלעך.

ראטמ. ווייצמאן

זאגט, אז ס'זענען נויטיג גרויסע געלד-פאנ-דען צו לינדערען די נויט און דחקות אין שטאט, דער מאגיסטראט מאכט געוויסע אנשטרענגונגען צו לינדערען די נויט אין אלגעמיין, טוט ער אבער נישט בנוגע דער יודישער בעפעלקערונג. דער רעפערענט האט אפילו נישט געפרובט זיך צו פערענטפערען אין דער דאזיגער הינזיכט. די בעפעלקערונג האט גרויסע טענות צו דער דאזיגער אפטיילונג. די יודען פערלאנגען, אז ס'זאלען ווערען בעגרינדעט יתומים-הייזער און מושב-זקנים פאר יודען און געפיהרט דורך יודען אויף שטאטיש געלד, ווי דאס איז דאס רעכט דער יודישער בעפעלקערונג.

ראטמ. פאטקאנסקי (פ.פ.ס) שרייט פון ארט אז: ער וועט זיך דערויף נישט דערווארטען!

ראטמ. ווייצמאן: מיר האבען רעכט דערויף, [illegible], אז אייער פאליטיק געהט געגען דעם יודישען בירגערטום, אבער מיינע פאדערונגען [illegible] דא אין פרינציפ מיט די פאדערונגען פון יודישע סאציאליסטען, וועלכע געהען מיט אייך [illegible]. ראטמ. ווייצמאן זאגט ווייטער, אז אין שטאטישע יתומים-הייזער געפינען זיך [illegible] יודיש קינד, יודישע קינדער ווערען אויס-געהאלטען קוים 57 אין אנדערע יתומים-הייזער בעת אויסהאלטען א קינד אין א שטאטישער יתומ-הויז קאסט דעם מאגיסטראט פון 120 ביז 150 זל. א חודש, צאהלט דער מאגיסטראט פאר א יודיש קינד 60 זל. א חודש. די יודישע קהלה מוז טון דאס, וואס דער מאגיסטראט איז מחויב צו טון און אזוי ארום ווערט די יודישע בעפעל-קערונג צוויי מאל בעשטייערט.

בנוגע יודישע זקנים טוט שוין דער מאגיסט-ראט להלוטין גארנישט, און הונדערטער אלטע און ארימע יודען, וואלגערן זיך אין די גאסען אהן דאך איבער'ן קאפ און אהן ביסען ברויט, די יודישע געזעלשאפט איז נישט אימש-טאנד זיי צו פערזארגען. פארוואס בויט נישט דער מאגיסטראט קיין יודיש זקנים-הויז? דער מאגיסט-ראט צאהלט לייה-קאסטען פאר ארימע קריסטען, בנוגע יודען לאזט ער דאס איבער פאר יודישער קהלה, די קהלה פערלאנגט דעריבער, אז מ'זאל איהר די דאזיגע קאסטען צוריקצאהלען (דער פארשלאג איז אפגעווארפען געווארען), ראטמאן ווייצ-מאן ענדיגט זיין רעדע דערמיט, וואס די יודיש-בירגערליכע פראקציעס וועלען נישט פיהרען קיין מל-חמה מיט'ן מאגיסטראט, ווייל אנדערש וואלט זיי געקענט צווינגען דורכ'ן געזעץ, אז דער מאגיסט-ראט זאל נאכקומען די פאדערונגען פון די יודען.

ראטמ. ביאער

זאגט, אז ביים נעהמען שטייערן פרעגט נישט דער מאגיסטראט צו וועלכער רעליגיע אימיצער גע-הערט, אבער ביים צוריקגעבען עפיס, ווערט יא געלעגט דערויף אכט. דער רעדנער פאדערט פול-לע רעכט פאר דער יודישער בעפעלקערונג.

ראטמ. מינצבערג

ווארפט פאר דעם מאגיסטראט, אז ער פיהרט א דאפעלטע בוכהאלטעריע, דער פרעזידענט האט ערקלעהרט, אז דער מאגיסטראט גיט סובסידיעס פאר די אינסטיטוציעס, וועלכע פערטרעטען דעם מאגיסטראט אין זיין טעטיגקייט אין דער פראקטיק זעהט מען דאס נישט, קיין כשר'ע קיכען זענען אויף די קינדער-קאלאניעס נישט פערהאן און לאווניק פ. ערקלערט דאס דערמיט, אז דאס איינפיהרען א כשר'ע קיך, ברענגט צו פיינדשאפט צווישען די קינדער, לאדז איז דער איינציגער מאגיסטראט, אין פוילען — זאגט דער רעדנער, — וועלכער גיט נישט קיין סובסידיעס דער יודישער יתומים-פער-זארגונג.

ראטמ. מילמאן

זאגט, אז ער וויל נישט פערטיידיגען די אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ, מיר וויסען אליין — זאגט דער רעדנער — אז נאך נישט אלץ איז דארט אין ארדנונג, אבער די יודישע בירגער-ליכע פראקציעס האבען נישט קיין מאראלישע רעכט צו קומען מיט פאדערונגען, ווייל זיי האבען דאס נישט געטון בעת דער אנטיסעמיטישער זעלבסטפער-וואלטונג, די יודישע פאדערונגען זענען נאך נישט ערפילט, אבער האפנונגען זענען פערהאן, אז די לאגע וועט אויסגעבעסערט ווערען. אין דער אפטיי-לונג זענען פערהאן בעאמטע, וועלכע קומענדיג אויף קאנטראלע צו אן ארימאן, פארשען זיי נישט די ארימקייט, נאר די נאציאנאליטעט, דאס זענען די בעאמטע, וואס זענען געבליבען פון [illegible] צייטען. דער איצטיגער מאגיסטראט דארף זיי בעזייטיגען, אין דער אפטיילונג זענען נישט פער-האן קיין בעאמטע, וועלכע זאלען זיך קענען פער-שטענדיגען מיט די יודישע ארימעלייט אויף יודיש. אין זיין ווייטערדיגער רעדע פאלט דער רעדנער שטארק אן אויף די ראטמענער ווייצמאן און מינצ-בערג, וועלכע בעגעהן זיך אין דער קהלה, לויט דער מיינונג פון ראטמ. מילמאן, אויף אן אנגער-הערטען אופן בנוגע דער ארימער יודישער בעפעל-קערונג אין שטאט-ראט (קומען זיי אלס פער-טיידיגער פון די דאזיגע ארימעלייט, דאס איז א חוצפה, רופט אויס ראטמ. מילמאן! דא ענטשטעהט א שרעקליכער טומעל אויף די בענק פון די בירגערליכע פראקציעס, וועלכער דויערט א לענגערע צייט).

ראטמ. וואלטשינסקי

האלט, אז איידער מ'זאל הערען דאס קריגען זיך פון די יודישע ראטמענער, וואלט שוין גלייכער געווען אלץ וואס מ'זאל געבען יודען, א-בערצושיקען אין דער יודישער קהלה און זאלען זיך די יודען דארט צווישען זיך קריגען. מיר האבען נישט קיין צייט דערויף. דאן רעדט ווידער ראטמאן ווייצמאן, וועלכער ענטפערט דעם ראטמאן מילמאן, פארווארפענדיג איהם אז זיינע חב-רים פון פ.פ.ס. האבען אליין ערקלעהרט, אז די יודען וועלען זיך נישט דערווארטען, אז זיי זאלען האבען ספעציעלע יודישע שטאטישע יתומים-היי-זער, ראטמ. מילמאן האט נישט געהאט קיין מוט דערויף צו ענטפערען, הגם ער אליין איז פאר ספע-ציעלע יודישע יתומים-הייזער.

ראטמ. האלענדערסקי

האלט אויך, אז די דאזיגע אפטיילונג האט נישט געטון אלץ, וואס זי האט געדארפט בנוגע דער יודישער בעפעלקערונג, אבער די בעציהונג איז א בעסערע, די יודישע פאבריקאנ-טען, זאגט דער רעדנער, וועלכע נעהמען זיך דא אזוי שטארק אן די קריוודע פון די יודישע ארי-מעלייט, פערמאכען זייערע פאבריקען פאר די יו-דישע ארבייטער און טרייבען זיי צו ארימקייט.

ראטמ. מאטקעוויטש (נ.פ.ר.)

ווארענט די יודען פאר דעם געפעהרליכען עקס-פערימענט צו פערלאנגען אומעטום, די פראצענטמע-סיגע פערהעלטניש. אויב אזוי, וועלען מיר פער-לאנגען רעדוצירען פראצענט יודישע דאקטוירים אין דער קראנקען-קאסע און יודישע סטודענטען אין די אוניווערזיטעטען.

לאווניק פורטאל

ענטפערט גאנץ גענוי אויף אלע יודישע אנ-קלאגען, ער זאגט, אז אמת, אז דער מאגיסט-ראט וואלט געדארפט שאפען ספעציעלע יודישע יתו-מים-הייזער און זקנים-הייזער, אבער ס'איז נישט פער-האן קיין געלד, די יודען דארפען דאס דורך פילאנ-טראפיע ערלעדיגען, ווייל די יודען זענען בעסער סיטואירט.

ס'איז אבער נישט פערהאן קיין אין יודישער קיילעכדיגער יתום, מיט וועלכען דער מאגיסטראט זאל זיך נישט פעראינטערעסירען, צו וואס זא-לען די יודען וועלען, אז ס'זאלען ארייינגעשטעלט ווע-רען ספעציעלע פאזיציעס אין בודזשעט פאר יו-דען? וואס וועט זיין, אז די דאזיגע פאזיציע וועט זיך אויסשעפען, מיר שטעהען אויפ'ן שטאנדפונקט אז יעדער אונטערשיד פון נאציאנאליטעט דארף בעקומען שוץ און הילף. מאכען א נאציאנאליטעטען סטאטיסטיק פון די, וועלכע גענעסען פון דער מא-גיסטראט הילף, וואלט געווען נישט קולטורעל.

נאך הילף, זאגט דער לאווניק, קומען אויך אזעלכע יודען, וועלכע בעקומען הונדערטער אדער צעהנדליגער דאלארען אין די אפטיילונג מוז וועהר פארזיכטיג זיין, דער לאווניק גלויבט נישט, אז ס'ז' זענען פערהאן אזעלכע בעאמטע, וואס שיקאנירען די יודישע בעפעלקערונג. ס'איז אמת, אז יודען זענען מעהר בעלאסטעט מיט קראנקהייטען ווי נישט יו-דען, ווי דארפען הילף. מיר נעהמען זיך איבער מיט דעם ענין מיט דער גאנצער נשמה, מיר קענען אבער נישט העלפען דער גאנצער נויט מיר טוען דאס אין די ראהמען פון אונזערע מעגליכקייטען.

דער מאגיסטראט וואלט אויך גערן געטראג-ען די לייה-קאסטען פאר יודישע ארימעלייט, אבער די יודישע רעליגיע פארשריפטען זענען אזוי שטרענג אין דער הינזיכט, אז מיר האבען קיין שום מעג-ליכקייט פון קאנטראל און אויפזיכט, דער לאוו-ניק איז געגען כשר'ע קיכע אויף די זומער-קאלא-ניעס, די קינדער געבען מיר פרייד, זון, לופט, און עסען אבער מיר קאנען זיך נישט דערלויבען אויף דעם לוקסוס צו פיהרען צוויי קיכען.

ראטמאן פראשקער

[illegible] די ארויסגעזאגטע בעהויפטונג פון לאווניק פורטאל, אז די יודישע בעפעל-קערונג איז בעסער סיטואירט ווי די נישט יודישע. ער ווייזט אויך אויף דער אונגערעכטיגקייט, וואס געשעהען דער יודישער בעפעלקערונג און [illegible] מילכמא אלעם א מהר [illegible].

[illegible]

האלב צוויי ביינאכט האט זיך אנגעהויבען [illegible] פון דער בויאפטיילונג. די זיצונג [illegible] ביז פארטאג.

שייטל־ען

צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי

[illegible]

באיקאט פון גייסטליכע אין רוסלאנד

מ'גיט זיי נישט אפ קיין בריף, מ'מאכט פאר זיי נישט קיין ארבייט

מאסקווע, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
דער פערבאנד פון די עלעקטראטעכניקער אין קיעוו האט בעשלאסען נישט מאכען קיין שום עלעקטרישע ארבייטען אין רעליגיעזע אינסטיטוציעס.

מאסקווע, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
דער פערבאנד פון פאסט און טעלעגראפען־בעאמטע האט בעשלאסען נישט אנצונעהמען קיין שום בריף, דעפעשען א. אנד., וואס ווערען געשיקט דורך רבנים, קהלות א. אז. וו. ס'איז אויך בעשלאסען געווארען נישט איבערצוגעבען זיי קיין דעפעשען, בריף פון אויסלאנד און זיי צוריקשיקען מיט דער צושריפט „באיקאט".

די פעראינטערעסירטע קרייזען האבען זיך געווענדעט צו דער העכערער מאכט און פארגעשלאגען א דריפאכיגען אפצאהל. זייער ווענדונג אבער האט נישט געהאט קיין ערפאלג.

מאסקווע, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
אין כארקאוו זענען קאנפיסקירט געווארען 5 מצה־מאשינען, זיי זענען איבערגעגעבען געווארען פאר אינדוסטריאליזאציע־פאנד.

געהיימער ארסענאל מיט געוועהר

געפונען ביי אן אראבער אין חברון

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
„דבר" טיילט מיט, אז ביי אן אראבער אין חברון האט מען געפונען אין א געהיימען ארסענאל 68 ביקסען, רעוואלווערן און פיל אמוניציע.

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
דאס חיפה'ער קרייזגעריכט האט פערמשפט אן אראבער אויף 3 יאהר און א צווייטען אויף 4 יאהר תפיסה פאר איבעררייסען די טעלעפאן־דראטען אין בית־שאן, בעת די אונרוהען.

צום געריכט פאר קאמוניסטישער אגיטאציע

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
דריי אראבער, וואס האבען פערטיילט קאמוניסטישע פראקלאמאציעס דעם לעצטען פרייטאג אין אמאר־טשעט, זענען איבערגעגעבען געווארען אין געריכט.

פאר ים־ענטוואפענונג

דעקלאראציע פון דער יידישער שלום־געזעלשאפט

לאנדאן, (יט"א) די יידישע שלום־געזעלשאפט אין גרויס־בריטאניע האט פערעפענטליכט א דעקלאראציע אין צוזאמענהאנג מיט דעם אמעריקאנישען פארשלאג וועגען ים־ענטוואפענונג. אין דער דעקלאראציע ווערט ארויסגערוקט דער גרויסער ווערט פון אמעריקאנישען פארשלאג פאר וועלט־שלום, און די בריטישע רעגירונג ווערט אויפגעפאדערט, ענטגעגענצוקומען דעם פארשלאג וועגען דער ווייטגעהענדסטער רעדוקציע פון דער שיף־בעוואפענונג.

970 סערטיפיקאטען קיין א"י

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש).
די א"י־רעגירונג האט ארויסגעגעבען אויפ'ן חשבון פון די סערטיפיקאטען פון אפריל ביז סעפטעמבער נישט 870 סערטיפיקאטען, ווי ס'איז געווען געמאלדען, נאר — 970 דערביי האט די רעגירונג אויסגעדריקט דעם וואונש, אז ס'זאלען אין דער ערשטער רייה בעריקזיכטיגט ווערען די חלוצים פון סאוויעט־רוסלאנד, צוליב דער שווערער לאגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך.

טראגישער טויט פון א יונגען יודישען סטודענט אין אויסטראליען

מעלבורן, (יט"א) די יודישע בעפעלקערונג אין אויסטראליע געפינט זיך איצט אונטער דעם איינדרוק פון טראגישען טויט פון 23־יעהריגען יודישען סטודענט רושעפריי היימא. דער פערשטארבענער האט געראטעוועט פון דערטרונקען ווערען א יונג מיידעל אין סידניישטראנד און איז דערביי אליין דערטרונקען געווארען. דער טראגישאומגעקומענער איז א זוהן פון מאיאר היימאן, א בעקאנטער טוער אין דער יודישער ספארט־בעוועגונג אין אויסטראליע. אין דער לויה פון דערטרונקענעם האט זיך בעטייליגט דער גאנצער סענאט און פראפעסארען־קארפוס פון אוניווערזיטעט אין סידניי, וואו רושעפריי היימא האט שטודירט.

א שווימענדע אויסשטעלונג

דאנציג, (יט"א טעלעגראפיש).
יודישע אינזשינערען ספעציאליסטען פון האמבורג האבען פערטיג געמאכט א פראיעקט פון א שווימענדער שיף־אויסשטעלונג. די שיף זאל בעזוכען די פארטען פון איראפא און אמעריקא און פיהרען די פראפאגאנדע פאר פערשפרייטען די א"י־פראדוקציע „תוצרת הארץ".

„שומרי־שבת"־אקאדעמיע אין בערלין

בערלין, (יט"א) דער דייטשער לאנד־פערבאנד פון „שומרי־שבת" האט די טעג פעראנשטאלטעט א גרויסע „שומרי־שבת־אקאדעמיע", אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט איבער 2000 מאן. מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען: דער גרינדער פון פערבאנד ראבינער ד"ר שמואל גרינבערג, ראבינער ד"ר פריימאן (בערלין), ראבינער ד"ר קארלעבאך (אלטאנא), פראף. ד"ר וואנגערטווייבער, פראפעסאר ד"ר פיק א. אנד. די אקאדעמיע האט צו. אנד. בעגריסט מיניסטעריאל־ראט ד"ר גאסלאר.

די פערזאמלונג האט אנגענומען א רעזאלוציע, וואס ענטהאלט אן אפעל צום פעלקער־בונד, דאס עס זאלען נישט אנגענומען ווערען די כלל־ערליי פלענער וועגען דורכפיהרען א קאלענדאר־רעפארם אין אזא ריכטונג, וואס זאלט געשטעלט אין געפאהר די פעסטגעשטעלטקייט פון שבת.

יודישער לעהרער־סעמינאר אין רומעניען

בוקארעשט, (יט"א) אויף אן אנפראגע אין סענאט פון סענ. ד"ר מאיר עבנער האט דער בילדונגס־מיניסטער קאסטאקעסקו ערקלערט, אז די רעגירונג וועט אנגיכען עפענען דעם יודישען לעהרער־סעמינאר, וועגען וועלכע עס זענען זיינער צייט געמאכט געווארען א רייה אנפראגען אין פארלאמענט.

דער חוב פון סיים און רעגירונג

ביי'ם שווערען קריזיס און ארבייטסלאזיגקייט

אין אן ארטיקעל א. נ. „קריזיס און ארבייטסלאזיגקייט, דער חוב פון סיים און דער רעגירונג" כאראקטעריזירט דער „ראבאטניק" דעם איצטיגען שווערען קריזיס אין לאנד און שרייבט:

„אנשטאט אין דער קאטאסטראפאלער לאגע זיך צו פערנעהמען מיט צושראנטע מיטלען צו בייזערען די קאטאסטראפע, שפילען זיך די הערען „פולקאדניקעס" און נישט ערנסטע רעדאנירען פון „רעזאלוציעס", וועלכע עס בעזיצט לויט דאנאר־קארעקס פון באזשיעוויטש' קוואליפיקאציעס צו רופען, און מארשאל פילסודסקי טראכט זארגלאז וועגען דעם, וועמען און אויף וואסער נאך אופן א צווידלען, אדער וואסער געוועהר איז געפעהרליכער — א שטעקען, צי א שווערט. דער סיים קאן נישט בלייבען עמפינדונגסלאז אויף די פערצווייפעלטע רופען פון הונדערטער טויזענדער ארבייטסלאזע, רופען נאך ארבייט און ברויט, קאן נישט רוהיג געהן אין די דרכים פון דער כאנאציע, ווארטן א זאאויסוועג פיר עס וועט אנגאנגען אפגעטויט ווערען דאס ווירטשאפטליכע לעבען און דאס לאנד וועט פערוואנדעלט ווערען אין א טויטען בית־עולם. דער סיים מוז געפונען מיטלען אויפצובויען דאס ווירטשאפטליכע לעבען פון דעם טויטען מצב, דאס דארף פון נויט און דלית. ער מוז זיך פערנעהמען מיטן גורל פון די ארבייטסלאזע. מיר ווילען דא נישט געווי אויסמרערען אויף וואסער אופן מ'דארף בעזייטיגען די קאטאסטראפע. דערמיט וועט זיך פערנעהמען דער סיים, ווען מיר וועלען די פראגע ארויפשטעלען אויף דער טאגעסארדנונג. אלע פינאנציעלע מיטלען, וואס געפינען זיך אין רשות פון דער מלוכה, דארפען געווארפען ווערען אויף אט דעם געביט. מ'דארף רופען מענשען, וואס זענען בעקאנט מיט'ן ווירטשאפטליכען לעבען און מיט די אינטערעסירטע נויטען פון דער מלוכה, מענשען, וועלכע וואלטען געקאנט צולבעוואוסט און פערנינפטיג דיספאנירען מיט די דערצו בעשטימטע מיטלען. די פראגע וועגען הילף פאר די ארבייטסלאזע מוז אויך ווערען ווי געהעריג אויסגעשטעלט און דורכגעפיהרט. מ'קאן דאך נישט זיין בעגנוגענען בלויז מיט רעגיסטרירען ארבייטסלאזע און אויסצאהלען אונטערשטיצונגען פאר די, וואס האבען דערצו דאס רעכט. ס'איז דאך גישטא קיין געוויסער אופן פאל פון א נאטור־קאטאסטראפע, אבער ווען אזעלכעס פאסירט, טוט מען געפינען מיטלען צו העלפען דער בעפעלקערונג, וועלכע האט פון דער קאטאסטראפע געליטען. די איצטיגע ארבייטסלאזיגקייט טראגט דעם כאראקטער פון א נאטור־קאטאסטראפע".

„עמעס" פאדערט צו ליקווידירען דעם אויסלענדישען „ארט"

פאר די „זינד" פון דעם „א־ט" אין אמעריקע

מאסקווע, (יט"א) דער מאסקווער „עמעס" איז ארויסגעטרעטען מיט אן ענערגישער פאדערונג, אז דער „קאמזעט" זאל ליקווידירען דעם אויסלענדישען „ארט" און סאוויעט־פערבאנד, אויב דער „א־ט" וועט אנהאלטען זיינע בעציהונגען מיט אמעריקא.

אין דער פאדערונג ווערט אנגעוויזען, אז די אמעריקאנער אפטיילונג פון „א־ט" נוצט אויס איהר הילפס־ארבייט פאר די דעקלאסירטע יודען אין סאוויעטען־פערבאנד" אלס אנטיאציע געגען סאוויעט־רוסלאנד. „אויב דער „קאמזעט" האט זיך איינגעזאגט צו שליסען אן אפמאך מיט דער יודישער פעדעראציע אין לאנדאן, דערפאר, ווייל אין דער שפיץ פון דער דאזיגער הילפס־ארגאניזאציע שטעהט א רב, וואס פיהרט פראפאגאנדע געגען סאוויעטען־פערבאנד. טא פארוואס זאל דער „קאמזעט" אויך נישט רעווידירען זיין בעציהונג צום „ארט", וואס זיין הילפס־ארבייט ווערט אין אמעריקא פאקטיש אויסגענוצט דורך דעם „פארווערטס" פאר א רודערענער, פיינדליכער אנטי־סאוויעטישער קאמפאניע" פרעגט די צייטונג.

דער „עמעס" ווארענט לסוף, אז אויב דער בערלינער „א־ט" וויל נישט אין קען נישט איינרייסען מיט'ן אמעריקאנער „ארט", דאן וועט מען אויפהייבען בדרייט די פראגע וועגען ליקווידירען זיין טעטיגקייט אין סאוויעט־פערבאנד.

אין א צווייטען ארטיקעל פאלט דער „עמעס" אן אויפ'ן „אגרא־דזשאינט" און זאגט, אז צוליב דעם „אגרא־דזשאינט" איז דער פריהלינג־פערזייה אויף די קרימער יודישע פעלדער אין גרויס געפאהר. דער „אגרא־דזשאינט", זאגט די יודישע קאמוניסטישע צייטונג, האט צוגעזאגט צו דער פערזייה־קאמפאניע ברענגען 55 טראקטארען פון אמעריקא און האט זיי ביז היינטיגען טאג נישט געבראכט. דער „אגרא־דזשאינט" וויל איצט אויך נישט רעמאנטירען אין זיינע ווערקשטאטען אין קרים די טראקטארען פון די יודישע קאלעקטיוון.

מיט אן ענטפער אויף דעם ארטיקעל געגען „אגרא־דזשאינט" טרעט ארויס א. מערעזשין, דער וויצע־פארזיצער פון „קאמזעט". מערעזשין פערטיידיגט דעם „אגרא־דזשאינט". ער דערצעהלט, אז די צוגעזאגטע 55 טראקטארען זענען שוין אויפ'ן וועג פון אמעריקא קיין סאוויעטען־פערבאנד און אז רעמאנטירען די טראקטארען פון די יודישע קאלעקטיוון דארפען די מלוכה־ווערקשטאטען און נישט דער ווערקשטאט פון „אגרא־דזשאינט".

די אנטיסעמיטישע עקסצעסען אין קישינעוו

אינטערפעלאציע אין רומענישען פארלאמענט

בוקארעשט, (יט"א). דער נאציאנאל־צאראניסטישער דעפוטאט ראזענבערג (א יוד) האט אינטערפעלירט די רעגירונג אין נאמען פון בעסאראבער רעפוטאטען־בלאק וועגען די לעצטע אנטיסעמיטישע עקסצעסען אין קישעניעוו.

דעפ. ראזענבערג האט אנגעוויזען אויף דער שולד פון די פאליציי־ארגאנען, וועלכע זייענדיג בשעת מעשה אויפ'ן ארט פון די געשעהענישען, האבען זיי לגמרי נישט געשטערט די כוליגאנעס און פערקעהרט, געגעבען די מעגליכקייט פראנק און פריי צו ווילדעווען און דערנאך זיך רוהיג פונאנדערגעהען.

ווייטער האט דעפ. ראזענבערג דערמאהנט די געשיכטע פון קאהול, וואו 200 כוליגאנעס בראש מיט די בעוואוסטע אנטיסעמיטען זעלעא קאדריאנו און גענעראל טארנאוסקו זענען אריינגעפאהרען רייטענדיג מיט גרויס פאראד קיין קאהול און האבען געהאלטען פראוואקאטארישע רעדעס פאר'ן המון, צונאנענדיג צו'ן אויסצוטרייבען אלע יודען פון רומעניען און צוטיילען זייער האב און גוטס צווישען די פויערים. די קאהולער יודישע בעפעלקערונג האט געטוט פאר גרויס שרעק איבערלאזט אין מיטען דער נאכט זייערע הייזער און אנטלויפען אין דער שכנות'דיגער שטאט באלגראד. אינטערעסאנט איז דערביי, אז קוזיסטישע מאניפעסטאציעס זענען פערבאטען געווארען דורכ'ן בעסאראבישען מיניסטער־אל־דירעקטאר מאלדאוואנו, אבער דער קאהולער פאליציי־פרעפעקט האט די דעמאנסטראציעס דאך ערלויבט.

דעפ. ראזענבערג האט קאטעגאריש געפאדערט, אז די טאלערירונג פון די אנטיסעמיטישע עקסצעסען זאל איינמאל פאר אלעמאל אויפהערען און אז די כוליגאנעס זאלען שוין איינמאל ווי געהעריג בעשטראפט ווערען.

דער וויצע־אינערן־מיניסטער יאניצעסקו האט דערויף ערקלערט, אז די פאליציי האט באלד אינטערווענירט בעת די עקסצעסען אין קישענעוו און ווען נישט האט היפ'דיגע אריינמישען זיך פון דער פאליציי, וואלטען דארט די אונארדענונגען אנגענומען א פיל ערנסטען כאראקטער, ווי עס איז געווען. דער וויצע־מיניסטער האט ערקלערט, אז עס איז שוין אנגעהויבען געווארען א שטרענגע אויספארשונג, וועלכע ווערט געפיהרט פערזענליך דורך דעם מיניסטעריאל־דירעקטאר מאלדאוואנו און אלע סטודענטען, וועלכע וועלען געפינען ווע ער פאר שולדיג, וועלען איבערגעגעבען ווערען דעם געריכט און וועלען אויסגעשלאסען ווערען פון אוניווערזיטעט.

די אראבער זעהען צוריסענע אין פיעל פארטייען

שטים פון אן איינפלוסרייכען ענגלישען פאליטיקער

לאנדאן, (יט"א) די לאנדאנער פרעסע פערעפענטליכט אן ערקלערונג פון בעקאנטען קאנסערוואטיווען פאליטיקער און פארלאמענטאריער, סער מארטין קאנוויי וועגען די אראבער אין ארץ ישראל. סער קאנוויי זאגט אז, אז די פאלעסטינער אראבער בילדען זיך נישט קיין געשלאסענע גרופע. אדרבה, זיי זענען צוטיילט אין פערשידענע פארטייען, וועלכע בעקעמפען זיך מיט א פערביסענער שנאה, וועלכע איז זאגאר א געירשנ'טע פון דור צו דור. אזוי, למשל, זענען אין ירושלים די משפחות הוסייני ראשאשיבי זייט לאנגע יאהרען פערביסענע ריוואלען. ביי היינטיגען טאג איז די הוסייני־גרופע פערטרעטען דורך דעם הויפט־מופטי און די נאשאשיבי־גרופע — דורך דעם ירושלים'ער בירגער־מייסטער. מען האט געפרובט שאפען א כלומרשטע איינהייטליכען פראנט דורך דעם, וואס מען האט געוועהלט ביידע הויפט־ריוואלען אין דער אראבישער רעלעגאציע קיין לאנדאן. אבער ווי לאנג וועט דער בונד אנהאלטען? ערענפאלס, זענען דא פארטייען, וואס בעקעמפען אט די ביידע גרופען, און ס'איז א ספק, צי אויך די פארטייען זענען פערטרעטען אין דער רעלעגאציע.

די אלגעמיינע פארשטעלונג, אז די ארץ ישראל'דיגע אראבער פערפאלגען א געמיינזאמען ציל, איז אן אילוזיע. יעדער שיין פון א בונד, זאגאר ווען די פארטייען פעראייניגען זיך געגען ארץ ישראל־מאנדאט און געגען דער באלפור־דעקלאראציע, איז א פאלשער. עס איז אונוואהרשיינליך, פערענדיגט סער מארטין קאנוויי זיין ערקלערונג, דאס די אראבישע רעלעגאציע, וואס יעצט עהזארט אין לאנדאן, זאל באמת קענען פערטרעטען די אראבישע געמיינשאפט אלס גאנצעס.

א רומענישער יוד בעשאנקען מיט א הויכען ארדען

בוקארעשט, (יט"א) דער איינציגער יודישער פאלקאווניק פון דער רומענישער ארמיי, בראשטשינער, וועלכער שטאמט פון א מיהס'דיגער יודיש־רומענישער פאמיליע און וועלכער איז זיינער צייט געווען קאנצעלאריע־דירעקטאר פון רומענישען „מארשאלאט", איז בעשאנקען געווארען מיט'ן ארדען פון דער „רומענישער קרוין".

Dr. med. J. Lubicz

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען.
פעריקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצאוניע פון ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: הילצערנע אויף פלאטפוס, קונסטליכע פיס, גארטען א. ז. וו. עמפאנגט פון 3—7 אין
צווייטן נאכמיטאג.

דער פאליטישער מאמענט

דער קריזיס פון פראנצויזישען קאבינעט

אין פראנצויזישען פארלאמענט קומען איצט פאר די ביודזשעט-דעבאטען. בעת די דעבאטען איבער איינצעלנע פאזיציעס האט דער פינאנץ-מיניסטער שעראן געשטעלט די פראגע וועגען צוטרוי און מיט 286 שטימען געגען 281 האט מען דעם צוטרוי אפגעזאגט. דער קאבינעט פון טארדיע האט זיך באלד אנגעגעבען אין דימיסיע און דער מלוכה-פרעזידענט דומערג האט די דימיסיע אנגענומען.

הגם די דימיסיע פון קאבינעט איז געקומען פלוצלינג איז זי דאך נישט פארגעקומען אונער-ווארטעט. טארדיעס קאבינעט איז אייגענטליך געווען א רעכטער און ער האט געהאט געגען זיך די אפאזיציע נישט נאר פון די סאציאליסטען, נאר אפילו ראדיקאלען אונטער דאלאדיעס אנפיהרונג און ס'האט זיך דעריבער געשאפען אזא מאדנע סיטואציע, אז טארדיע און בפרט דער אויסערן-מיניסטער בריאן האבען געמוזט פיהרען א פאליטיק, וואס זאל בעפרידיגען די לינקע. אלס געשיקטער פאליטיקער האט ער זיך געקענט אנ'עצה געבען אין דער סיטואציע און האט די גאנצע צייט גע-רונגען לאווירט. ס'וואלט איהם אויך איצט געלונגען גליקליך אדורכצוקומען, ווען ער פערזענליך וואלט געווען אין פאריז די קאנפערענץ אין לאנדאן האט איהם אבער אפגעריסען פונ'ם דירעקטען קאנטאקט מיט פאריז און די סיטואציע איז געווא-רען ערנסט. דאך האט קיינער נישט געגלויבט, אז דווקא איצט, ווען ס'קומט פאר די ים-קאנפערענץ, וועט די אפאזיציע זיך וואגען אומצווארפען זיין קאבינעט.

פינאנץ-מיניסטער שעראן, וועלכע איז שוין זייט 2 יאהר דער ממלא מקום פון פואנקארע, איז א ביסעל ווייניגער עלאסטיש ווי טארדיע און איז געקומען אין קאנפליקטען כמעט מיט אלע גרעסערע פראקציעס אין פארלאמענט. די פראנצויזישע מלוכה-ווירטשאפט האט זיך די לעצטע צייט ענטוויקעלט אין א זעהר שנעלען טעמפא: פון אן אגרארער ווירטשאפט האט זי זיך שנעל פערוואנדעלט אין א קאפיטאליסטישער אינדוסטריעלער. די סאציאליסטען האבען געפאדערט נייע פערזיכערונגס-געזעצען געגען ארבייטסלאזיגקייט אויפ'ן פאל פון עלטער, ארבייטס-אומפעהיגקייט. פאר צוויי יאהרען האט דער פארלאמענט אנגענומען אין פרינציפ אזא געזעץ און די רעאליזירונג אפגעלעגט אויף 2 יאהר.

איצט, ווען די 2 יאהר זענען פאריבער און דער ארבייטס-מיניסטער לושער האט געוואלט צו-טרעטען צו דער רעאליזאציע פונ'ם געזעץ, האט ער זיך אנגעשטויסען אויף א געשלאסענעם ווי-דערשטאנד פון די אינדוסטריעלער און אגראריער. ס'איז ענטשטאנען א פלאן וועגען מלוכה-שטיצע, אבער דער פינאנץ מיניסטער שעראן איז ארויסגע-טראטען געגען דעם דאזיגען פלאן. ס'זענען ענט-שטאנען סכסוכים אין מיניסטארען-קאבינעט גופא, אבער טארדיע האט די סכסוכים אויסגעגלייכט.

מיט שעראנען זענען אומצופרידען געווען נישט נאר די סאציאליסטען, אויך די קליינבירגערליכע קרייזען זענען געווארען אלץ מעהר אומ-צופרידען; שעראן האט בעשטימט א צו הויכע סומע אויף אמארטיזירען די מלוכה חובות און איז נישט נאכגעקומען די פאדערונגען וועגען שטייער-הנחות; הגם די פינאנציעלע לאגע פון דער מלו-כה איז געווען זעהר א גוטע זענען די הנחות גע-ווען מינימאלע ט'האט זיי כמעט נישט געפיהלט.

טארדיע האט ווידער נערפערטרעטען די סיטואציע. ער האט געשאפען דעם 5 יאהריגען פלאן פון גע-זעלשאפטליכע בוי-ארבייטען, אויף וועלכע ס'איז אסיגנירט געווארען 5 מיליארד פראנק. אבער בעת די איצטיגע ביודזשעט דעבאטען איז טאר-דיע נישט געווען אנוועזענד און שעראן, וועלכער איז זעהר ווייניג בויגזאם האט געמוזט פאלען. אין ביודזשעט-עקספאזע האט ער ענטוויקעלט זיין פראגראם: די מלוכה מוז אפצאהלען וואס שנע-לער איהרע חובות. ביים איצטיגען טעמפא פון צאהלען וועט ער דויערען 50 יאהר; די שטייער-הנחות, וועלכע האבען שוין דערגרייכט 3 מי-ליארד פראנק קענען נישט פערגרעסערט ווערען. די דיסקוסיע איז געווען זעהר א שארפע. בעת די ויכוחים איז געקומען צו אזעלכע שארפע מאמענ-טען, אז די רעכטע האבען נישט געלאזט קומען צום ווארט דעם פיהרער פון די סאציאליסטען לעאן בלום, וועלכער איז געשטאנען אויף דער טריבונע. די ביודזשעט-קאמיסיע האט בעשלאסען צו העכערען דאס געהאלט פון די קריגס-עמערי-טען אויף פינף-פאך. געגען דעם איז ארויסגעטרא-טען שעראן און געשטעלט די פראגע וועגען צו-טרוי. ער האט דעם צוטרוי-וואטום בעקומען — 290 געגען 270. אבער צווישען די 290 שטימען זענען געווען 23 — מיניסטארישע (פאקטיש הייסט עס האט שוין ביי דער דאזיגער אפשטימונג די רעגירונג בעקומען אונצוטרוי) אבער ווען דער פארלאמענט האט אפגעווארפען דעם רעגירונגס-פראיעקט פון הכנסה שטייער און די נאוועלע צום הכנסה-שטייער האט דער פינאנץ-מיניסטער ווידער געשטעלט די פראגע וועגען צוטרוי און דאס מאל איז ער אדורכגעפאלען פאקטיש און פארמעל.

פ. ב.

דער לאדזער מאגיסטראט

און די יודישע בעפעלקערונג

די גענעראל-דעבאטע וועגען לאדזשער שטאט-בודזשעט איז פען עגדינגט, דער אנגריף מצד דער פוילישער א אפאזיציע אויף, מאגיסטראט, האט געטאהן זיין און איז ווירקליך געווען א שוואכער. די אפאזיציע האט פון אלע אנשטרענגונגען נישט גע-קענט אויפווייזען דעם מאגיסטראט קיין אונטעטיגקייט אדער נאכלעסיגקייט. ס'האט זיך נאך געקענט אנרר-לען אין א פרינציפיעל-קאמף געגען דער סאציאליס-טישער מעהרהייט. אבער קעמפען מיט פרינציפען איז א זאך פאר איינערליכער אקאדעמישע דיסקוס-יעס, אבער נישט פאר עפענטליכע טריבונעס, ווי ס'איז דער שטאדראט.

און נאך איין זאך האט געשטערט דער אפאר-זיציע אין שארפען אנגריף געגען דער איצטיגער זעלבסטפערוואלטונגס-מאכט. די איצטיגע אפאזיציע (נ.פ.ר., כ.ר. און נ.ד.) בעשטעהט פון די ריכטונ-גען, און אפילו פון דיזעלבע פערזאנען, וועלכע האבען געפיהרט די זעלבסטפערוואלטונג אין דער פריהערדיגער קאדענץ. צוליב דעם, וואס דער איצ-טיגער מאגיסטראט האט ארויסגעוויזען א פיל ריהרעווריגערע טעטיגקייט ווי דער פריהערדיגער, האט די אפאזיציע נישט געקענט אזוי הויך שרייען, ווייל מ'האט זיי תיכף געקענט מאפען ביי דער האנד. דער מאגיסטראט האט טאקע זיך געהאלטען אין דער האוגער טאקטיק, ווי נאר די אפאזיציע האט עפעס פארגעווארפען דער שטאט-פערוואלטונג, האט מען איהר גלייך מיט ציפערן אין דער האנד אויפגעוויזען, אז אזוי דער ענין האט אויסגעזעהן פריהער און האס איז נענוג געווען.

האט די אפאזיציע זיך אנגעכאפט אן פרינ-ציפען אין דעם גענעראל-אנגריף געמאכט ביי דער פראגע: צי איז די פיעסע „ציאנקאלי" א מאראלישע אדער נישט און אויף די אפאזיציע האט שוין יא געוואלט אויסלאדענען איהר כעס, האט מען דאס געטון ווי אלטע פראקטיצירטע מענשען און אנגעפאלען אויף... יודען.

ביי דער גענעראל-דעבאטע פון היי-יעהריגען בודזשעט איז די יודען-דעבאטע געווען א גאר שמאלקע און אפילו ליידענשאפטליכע. נישט דער-פאר, ווייל „דער איצטיגער מאגיסטראט איז אפשר דער איינציגער אין פוילען, וועלכע שיקאנירט אויף אנ'אינגעהערטע אופן די יודישע בעפעלקערונג" — ווי ס'האט זיך איבערגעטריבען אויסגעדריקט דאס מאן מינצבערג, — נאר דערפאר, ווייל דער איצ-טיגער מאגיסטראט האט א אויסגעוויזען מעהר פער-שטענדניש פאר די פרינציפיעלע יודישע פאסטו-לאטען, וועגען די פארגעהגען געווארען דרייסטערע און ווייטגעהענדע, — ווי ס'האט זיך ריכטיג אויס-געדריקט ראטמאן ווייצמאן.

נאך איין זאך האט געצוואונגען די יודישע ראטמענער זיך ערנסט אפצושטעלען אויפ'ן היי-יעהריגען בודזשעט. מיר לעבען איבער א שווערען, א שרעקליכען ווירטשאפטליכען קריזיס און יעדע איז דער ערשטער קרבן, איז'ס דאוויגען קריזיס. ווען נישט די ברייטע יודישע מאסען! האט מען טאקע געמוזט זיין ערנסט פערואנט וועגען דעם, אויף וויפיל וועט די בעפעלקערונג זיין ביכולת אויסצוהאלטען די שטייער-שרויף, וועלכע דער מא-גיסטראט וויל נאך שטארקער אנדריקען.

מיר ווילען אפילו נישט טראכטען וועגען דעם, אז דער איצטיגער מאגיסטראט האט לפי ערך ערפיהלט די פאדערונגען און בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג; אפילו נישט אויף אזוי פיל, אז די בעפעלקערונג זאל דאס דערפיהלען, אבער די ארבייט פון איצטיגע מאגיסטראט דארף און מוז אביעקטיוו אפגעשאצט ווערען.

ווען ס'האנדעלט זיך אין דער פסיכאלאגישער זייט פון דער פראגע, מוזען מיר מודה זיין, אז ס'געשעהען אנ'ענדערונג צום גוטען, די בעציהונג פון מאגיסטראט צו די יודישע פאסטולאטען, און קורס-כל צו די פאסטולאטען פון די יודישע ארבייטער, איז נישט מעהר קיין שפאטישע, גרינגשעצענדע, נאר א מעהר ערנסטע. זעלבסטפערשטענדליך, אז די פ.פ.ס. איז נאך נישט פערטיג מיט זיך אליין אין דער יודען-פראגע און נאך מעהר ווייל זי זיך נישט אננאושירען כלפי-חוץ. אבער, ווי מיר האבען שוין געזאגט, איז די בעציהונג אנ'אנדערע. קיין שום שטאט-פרעזידענט אין פוילען, דוכט זיך, האט זיך ביז איצט נישט ערלויבט אויף אזא ערקלערונג וועגען רעכט אויף ארבייט פאר יודישע ארבייטער און וועגען אפשאפען דעם „נומערוס-קלאוזוס" פאר יודען אין די שטאטישע אינסטיטוציעס.

א וויכטיגע בעדייטונג האט אויך די ערקלע-רונג פון לאווניק סמאליק וועגען די רעכט פון דער יודישער בעפעלקערונג אויף א שול אין דער מוטער-שפראך, דער ערשטער קליינער שריט פון מאגיסטראט אויף דעם געביט, ווי דאס עפענען פון א קינדער-היים מיט דער יודישער אונטערריכט שפראך. דאס עפענען א יודישע אפטיילונג אין דער עפענטליכער ביבליאטעק, דאס בעשטימען — הגם א קליינע סומע (6000 זל:) אויף יודישע טעאטער-פארשטעלונגען, מוז אפגעשאצט ווערען. ס'מוז נאר געפאדערט ווערען, אז דאס זאל נישט זיין קיין דעמאנסטראציע און נישט קיין דעקלאראציע, נאר אנ'אנהויב פון א ברייטער ארבייט אויף דעם גע-ביט.

די יודישע בירגערליכע ריכטונגען האבען גע-האט אפילו נערעכטע טענות בנוגע דעם סובסידירען די יודישע אינסטיטוציעס. דער פרעזידענט האט אנגעוויזען, אז ער בעפארצוגט די יודיש-סאציאליס-טישע אינסטיטוציעס, און דאס אבער א קנאפער ענטפער, ווייל דער מאגיסטראט איז פאר אלע בירגער פון דער שטאט. ס'איז אויך נישט קיין ענטפער, אז דער מאגיסטראט איז גרייט איבער-צונעהמען עטליכע יודישע אינסטיטוציעס און זיי פיהרען אויף אייגענעם חשבון. די יודישע אינסטיטו-ציעס זענען אויסגעבויט געווארען מיט דער נרעס-טער אנשטרענגונג מצד דער יודישער בעפעלקערונג, קומען צום גרייטען איז נישט קיין פערענט-פערונג. מ'דארף אליין שאפען יודישע אינסטיטוציעס, אזוי גוט ווי דער מאגיסטראט שאפט נישט-יודישע.

י. דאנקין.

גאליציאנער יוד וואס האט חתונה מיט א ווינער פרינצעסין

(א בריף פון וויען)

גאנץ וויען לאכט איצט פון א שפאסיגער געשיכטע, וואס האט פאסירט מיט א יודען.

ווארים, וואו האט מען דאס געהערט, אז א יוד זאל א שדוך טון און נעהמען פאר א כלה נישט קיין קלענער יחסנ'טע, ווי פראנץ יאזעפ'ס אנ-איינקעל?

הערמאן ב. איז א יוד נישט קיין גרויסער גביר, ער מאכט א לעבען פון א קרעמעל וואס ער האלט אין קווארטאל „פראטער", וואו ס'לעבט די ארימע בעפעלקערונג.

הערמאן איז א יונגערמאן פון א יאהר 40, גישט פאר קיין יודען געראכט, אנ'אלמן, ער האט שוין בעגראבען נישט-דא-געראכט, דריי ווייבער, ער איז אבער אויך א שטיקעל גרוש, ווייל מיט גאנצע 4 ווייבער האט ער זיך שוין גע'גט. זיי קענען זיך ביי איהם נישט האלטען, די ווייבער, זאגט ער, אדער זיי אנטלויפען, אדער זיי שטארבען ביי איהם אוועק.

אין דער לעצטער צייט האבען זיך גאליציאנער יודען א געהם געטון צו הערמאנ'ען, פארוואס ער הייראט נישט.

האט ער זיך טאקע מישב געווען און בע-שלאסען צו הייראטען.

אזוי ווי ה' הערמאן איז א היינטיועלטיגער מענש, האט ער זיך נישט געווענדעט צו קיין שדכן, ער האט אריינגעגעבען אנ'אנאנס אין „נייעם ווינער טאגעבלאט".

„עלעגאנטער הער, שעהן, געבילדעט, מיט פארנעהמע מאנירען, געוועזענער אלמן, זוכט א שעהן מיידעל צו הייראטען אהן נדן. מעג זיין א פערארעמטע אריסטאקראטקע, רעליגיאן נעבענ-זאכע, הויפטזאכע איז יחוס און פיינער כאראקטער. איך בעזיץ א געשעפט, וועלכער קאן געבען א פ"ז פרנסה. בעדינגונג איז: שטימונג און א פרעהליך הערץ ווייל לאנג שוין געוועזען אינזאם און פערלאזען, איך זאל זיין א גוטער און טרייער מאן. איך פאדער עהילגע ליבע און פאדער אויך טרייהייט און ערנסטע מיינונג פון פערהייראטען לעבען. בעקאנטשאפט ווערט גע-מאכט אין „קאפע פראטער גארדען", צייכען א ווייסע רויז אין האנד".

„צו קומען דאן און דאן, צו דער און דער שטונדע. אונטערגעשריבען — דער פארנעהמעה ליבהאבער מיט'ן ווארעמען הערץ".

דעם ערנסטען אנאנס האבען געלעזען טויזענ-דער ווינער מיידלעך און גע'גטע פרויען, וועלכע זוכען אנ'ערנסטען, פאסענדען שדוך און ווילען שנעל הייראטען, א קליינינקייט, היינטיגע צייטען, ווען עם איז אזא מאנגעל אין חתנים, און עם מאכט זיך אזא גליק, אזא ערנסטער טרייער און ליבענדער מאן, מיט פיזנעס, וועלכער וויל הייראטען אנ'ארעם מיידעל אהן נדן!

זענען טאקע אין קאפע „פראטער גארדען" צו דער בעשטימטער שטונדע געקומען שליסען בע-קאנטשאפט פיל כלות, אביסעל שוין פילייכט צופיל. און דער „העלד" הערמאן האט זיך אוועק-געזעצט ביי א טישעל און גענומען „אנקוקען" די כלות, איינער נאך דער אנדערער. ער האט זעהר געבראקעוועט. ער האט געהאט פון וואס אויס-צוקלויבען.

ענדליך איז ער פארטיג געווארען און האט איינע אויסגעוועהלט לויט זיין געשמאק און בעגריף וועגען שעהנהייט, און לויט ווי זיין הארץ האט איהם געהייסען. ער האט אויסגעקליבען די שעהנע ארעם געקליידעטע מיידעל מיט בלויע אויגען און מיט גאלדענע האר, א ריכטיגע שעהנע קריסטליכע יתומה'לע, וועלכע וויל נעבעך, הייראטען, זי האט לעבען.

די שעהנע קריסטליכע יתומה'לע האט איהם גלייך ערקלערט, אז איהר איז נישט קיין גרויסער אונטערשיד צי ער איז א יוד צי א קריסט, אבי א מאן, אבי ער וועט איהר געבען פרנסה.

זי האט זיך פארגעשטעלט מיט דעם נאמען

(ווייטער זעה 11-טע זייט).

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

וויכטיג בייעס פאר'ן לאדזער טעאטער-פובליקום!

א. סאמבערג

ס'טרעט אויף דער גרויסער וועלט - בעריהמטער

פרייטאג, דעם 21-טען, 9 אין אוונט צו פאפולערע פרייזען פון 1 ביז 2.50

ס'ווערט געשפילט דאס מייסטערווערק פון יעקב גארדין אין 4 אקטען

„די שחיטה"

שבת, 10.30 פרי-גרויסער אנסקי-פרימארגן / ביליגע פרייזן פון 50 גר. ביז 1.50

כדי צו נעבען די מעגליכקייט די ברייטע מאסען צו בעוואונדערן

דעם קינסטלער א. סאמבערג אלס עזריאל מיראפאלער

„דער דיבוק"

דראמאטישע לעגענדע אין 3 אקטען לויט רעזשי פון דוד הערמאן.

שבת, פונקט 3.30 נאכמ. / לעצטע געזעגענונגס פארשטעלונג פון א. סאמבערג

ס'ווערט געשפילט דאס בעוו. און בעליבטע מייסטערווערק פון שלום אש אין 4 בילדער

פרייזען פון 1 ביז 2.50 מאטקע גנב פרייזען פון 1 ביז 2.50

א. סאמבערג אין זיין קרוין-ראל אלס „מאטקע גנב".

ס'נעהמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי, ראקאוו.

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

בעמערקונג: פארשטעלונגען פאר וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס ווערען פערקויפט פאר צוגענגליכע פרייזען. זיך צו ווענדען אין קאנצעלאריע יעדען טאג פון 11—2 נאכמ.

וואס איז מיט דער מיליאנען-ירושה פון יאנאס פרענקעל

אויף וועלכער עס קוקען אויס פיל יודען אין פערשידענע שטעדט און לענדער

פון משה פינקער

אין יודישען וועלטעל און יודישער פרעסע טומלט זיך איצט מיט דער מיליאנען-ירושה, וואס איז בלומרשט פערבליבען פאר קרובים נאכ'ן טויט פון דעם קעניגליכען קאמערציענראט יאנאס פרענקעל אין ברעסלוי. איך האלט דעריבער פאר מיין פליכט דעם דאזיגען ענין אויפצוקלערען.

דער קאמערציענראט יאנאס פרענקעל איז געבוירען געווארען אין יאהר 1773 און איז געשטארבען ד. 27 יאנואר 1846 אין ברעסלוי. ער איז געווען פון פאטערס זייט אן אייניקעל פון דעם באקאנטען בערלינער רב ר׳ דוד פרענקעל, וועלכען מען האט אנגערופען מיט'ן נאמען ר׳ דוד תאומים. דערזעלבער ר׳ דוד פרענקעל איז פריהער געווען רב אין דעסוי; זיין תלמיד מובהק איז געווען דער יודישער פילאזאף משה מענדעלסאן, און ווייל דער רבי האט זיך איבערגעטראגען אלס רב קיין בערלין, איז משה מענדעלסאן אויך געקומען אהין ווייטער ביי איהם לערנען.

ר׳ דוד פרענקעל האט זיך באזונדערס בעריהמט געמאכט מיט זיין גרויסען און לאגישען פירוש אויף תלמוד ירושלמי אונטער דעם נאמען „קרבן העדה" (געדרוקט חלקים ווייז אין אמסטערדאם, דעסוי און אין בערלין (1759 — 1740) איינער פון ר׳ דוד'ס זוהן, ר׳ יוסף יונה פרענקעל (געשטארבען אין יאהר 1793), איז געווארען אין ברעסלוי רב (1754) און איינער פון זיינע קינדער איז דער קעניגליכער קאמערציענראט אין גרויסער פילאנטראפ, ווי אויך לאנגיעהריגער קהלה-פארשטעהער יונה (יאנאס) פרענקעל.

יאנאס פרענקעל האט דערווארבען א גרויס פערמעגען פון זיינע געשעפטען, וואס ער האט ווייט און ברייט געפיהרט, אבער ער האט קיין קינדער נישט געהאט. צדקה האט ער אבער מיט א פולער האנד ביי זיין לעבען געגעבען, אויסגעהאלטען א סך וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס אין ברעסלוי און באזונדערס האט ער רייך אונטערגעשטיצט קרובים, וואס האבען זיך צו איהם געווענדעט פון ווייט און נאהענט.

פאר'ן טויט האט יאנאס פרענקעל דעם גרעסטען טייל פון זיין מיליאנען-פערמעגען פערשריבען אין זיין צוואה אויף יודישע וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס אין ברעסלוי, צווישען אנדערען פאר דעם יודישען שפיטאל, וואס האט עקזיסטירט נאך פון יאהר 1723, און ווערט ביז היינט אנגערופען מיט'ן נאמען „פרענקעלס שפיטאל", און אויך א גרויסע סומע האט ער בעשטימט צו גרינדען א יודיש טעאלאגישען סעמינאר אויסצובילדען רבנים און יודישע רעליגיע-לעהרערס, דער סעמינאר איז געגרינדעט געווארען אין יאהר 1854 און עקזיסטירט אויך נאך ביז היינט אויף דער וואלשטראסע.

אויסערדעם האט ער פאר זיין ברודער דוד פרענקעל אין ברעסלוי, אויך א גרויסער בעל צדקה, בעשטימט א חלק פון זיין פערמעגען, און די צינזען פון דעם רעשט פערמעגען פאר קרובים, וועלכע רופען זיך מיט'ן נאמען פרענקעל תאומים.

אלס עקזעקוטארען פון זיין טעסטאמענט האט ער בעשטימט דריי פערזאן, פון וועלכע איינער איז געווען ד"ר עמנואל יאעל, א דאצענט פון רבנים סעמינאר אין ברעסלוי (געשטארבען 1890).

די אלע „פערשרייבונגען" זענען לעגאליזירט געווארען מיט'ן נאמען „פרענקעלשע שטיפטונגען", צו וועלכע ס'געהערען דאס שפיטאל אויפ'ן נאמען פון דער „חברה קדישא", דאס בית מחסה פאר פעראָרימטע משפחות (פאר וועלכען יאנאס פרענקעל האט בעשטימט 400 טויזענד מארק), א גמילת חסד-קאסע פאר יודישע בעל מלאכות (דריי הונדערט טויזענד מארק) און נאך א סך אנדערע צדקה חברות. די „פרענקעלשע שטיפטונגען" ווערט פערוואלטעט פון א קוראטאריום.

פון צייט צו צייט פלעגען זיך מעלדען אויך ארימע קרובים פון פוילען און פון אנדערשוואו, וועלכע דאס קוראטאריום פלעגט געבען אויף הכנסת כלה עטליכע הונדערט מארק אדער אויף אנדערע צוועקען און הילף.

אין יאהר 1889 בין איך געווען אין ברעסלוי און זיך בעקענט מיט דעם קוראטאר פון די אזויגערופענע „פרענקעלשע שטיפטונגען" דעם אויבערפערמאנטען ד"ר יאעל. ער האט מיר צוגעזאגט זיך משתדל צו זיין זיך פאר מיר צו בעקומען א סטיפענדיום פון קוראטאריום, כדי איך זאל קאנען דארט אין סעמינאר ענדיגען מיין שטודיום. אינצווישען איז ער געשטארבען (1890) און פון דעם סטיפענדיום איז גארנישט געווארען.

ביי דער דאזיגער געלעגענהייט האב איך מיך בעקענט מיט'ן אינהאלט פון פרענקעלס טעסטאמענט, ווי מען האט מיר עס איבערגעגעבען, זעהען דעם טעסטאמענט איז פאר מיר גארנישט געווען קיין מעגליכקייט אלס פרעמדער און אויסלענדער, ווייל מ'האט נישט געוואלט, אז די עפענטליכקייט זאל זיך דערוויסען פון זיין אינהאלט, ווערענדיג דערמיט אויסמייזען פרעטענזיעס פון יורשים, וואס פלעגען זיך פון צייט צו צייט מעלדען מכח דער גרויסער מיליאנען-ירושה.

אבער צוריקקומענדיג קיין פוילען, האב איך דאס מעורסים געמאכט אין באלד האט זיך געפונען א לובלינער אדוואקאט קלינקאווסטיין, וועלכער איז געפאהרען קיין ברעסלוי אין איבערצייגענדיג זיך פון דער עקזיסטענץ פון דער דאזיגער ירושה פאר קרובים, האט אין יאהר 1899 צונויפגערופען קיין פיעטריקאוו א גרויסע גרופע פרעטענדענטען פון דער פרענקעלשער ירושה מיט'ן נאמען פרענקעל תאומים און געשלאסען מיט זיי א נאטאריעלען אפמאך וועגען זיין פראווויזיע א. אז. וו. און אויך וועגען א געוויסען פראצענט פאר מיין וויגיקייט, אויב די זאך וועט אויסגעפיהרט ווערען.

אדוואקאט קלינקאווסטיין האט דערווייל אויסגעלעגט פון זיין טאש עטליכע הונדערט רובעל, צוריקנעמענדיג די קרובים פאר זייער הוצאות און בעצאהלענדיג אויך פאר'ן נאטאריעלען אקט. מיר ביידע האבען זיך גענומען צו דער זאך גאנץ ענערגיש. אין ברעסלוי איז דעם אדוואקאט קלינקאווסטיין נישט געלונגען גארנישט צו דערגעהען וועגען דעם אינהאלט פון טעסטאמענט אפילו נישט נאך דער אינטערווענציע פון רוסישען קאנסול און אמבאסאדאר אין בערלין. אלע טויערען וואס האבען געפיהרט צו דער „גערעכטיגקייט" זענען געווען פאר אונז אויסלענדער פערשלאסען און מיר האבען גארנישט דערגרייכט. דער רעזולטאט דערפון איז געווען, וואס די אלע קרובים, וועלכע האבען פיגורירט אין נאטאריעלען אקט האבען דאן בעקומען פון קוראטאריום א ליטאגראפירטען ענטפער, אז אין יאנאס פרענקעלס צוואה געפינט זיך גאר נישט קיין פערשרייבונגען פאר קרובים און דעריבער קאן מען קיין ירושה קיינעם געבען.

פון דער צווייטער זייט איז אויך אונמעגליך געווען אויפצוגעפינען די גויטיגע מעטריקעס צו דערווייזען די קרובה שאפט ביז ר׳ דוד אדער ר׳ יוסף יונה פרענקעל, פון זיידען אדער פאטער פון יאנאס פרענקעל תאומים, ווייל מען האט נישט געקאנט דערגעהען, וואו די עלטערן פון די פעראינטערעסירטע קרובים זענען געבוירען געווארען א. אז. וו.

איצט האט ווידער דערוואכט די אלטע לעגענדע וועגען דער מיליארדען ירושה נאך דעם קעניגליכען קאמערציענראט יאנאס פרענקעל אין ברעסלוי. מען מאכט צוזאמענפאהרען פון קרובים, מען אנגאזשירט אדוואקאטען צו פיהרען א פראצעס וועגען דער דאזיגער ירושה, מען פויקט אין דער גאנצער וועלט אין דער פרעסע, אין אמעריקא ווי אין לאדז, אין ווארשא און אין וולאצלאוועק, די בערג געהען צום קינד און וועלען מכח ווידער געבוירען א מויז, ווארום אפילו ווען עס וועט זיך אויסווייזען א ירושה פאר קרובים נאך יאנאס פרענקעל, איז יורידיש נישט מעגליך צו דערווייזען די קרובה'שאפט מיט איהם נאך שווערער וועט עס זיין איצט, צוליב דעם וואס אין דער וועלט-מלחמה זענען אין א סך שטעדט אינגאנצען פערלוירען געגאנגען אדער פערניכטעט געווארען די מעטריקע-ביכער און מייסטענס מעטריקעס שטאמען פון די דייטשע שטעדט וואו מען וויל איבערהויפט נישט ארויסגעבען מעטריקעס קיין אויסלענדער קוים מען דערגעהט, אז זיי ווערען ארויסגענומען וועגען ירושה-צוועקען אין דייטשלאנד.

איך בין נישט מיט מיינע ווערטער אויסען אפצושוואכען דעם גלויבען פון די פרעטענדענטען אויף דער גרויסער ירושה פון רייכען פעטער, נאר אויפמערקזאם צו מאכען אויף דעם אמת'ען בעשטאנד פון דער גאנצער זאך.

דעמאקראטיע און אריסטאקראטישער יחוס

פון לעא קעניג

א סך מענשען האבען געקלערט, אז די מאדערנע מעכטפולע דעמאקראטיעס וועלען נישט נאר מאכען גלייך און אפשאפען די אלטע אריסטאקראטיעס, דעם אלטען יחוס, מען האט געגלויבט, אז דעמאקראטיע און אריסטאקראטיע זענען צוויי בעזונדערע עלעמענטען, וואס נשליסען איינע די צווייטע אויס און קענען ווי פייער און וואסער בשלום נישט לעבען. וועלען נאר די מאסען, די דעמאקראטיעס קריגען די מאכט וועט נעמען א סוף צו דער ממשלה פון יחוס. אזוי האבען א סך נאאיווע מענשען געגלויבט. ווייזט זיך אבער ארויס, אז די היינטיגע דעמאקראטיעס זענען גארנישט אזעלכע שונאים פון יחוס בכלל. זיי האבען אמת, אלטע חשבונות מיט דער אלטער אריסטאקראטיע, אבער אזוי ווי זיי גלייכען אויס מיט די אלטע חשבונות זענען זיי גרייט נייע אריסטאקראטען מיט נייעם יחוס אויפצושטעלען.

ס'האבען זיך נאר די יוצרות ערטערווייז איבערגעביטען, דער נוסח איז אנ'אנדערער, אבער דער יחוס, און די ליבע צום יחוס איז אצינד אפשר די זעלבע ווי אין „די גוטע אלטע צייטען".

נישט קוקענדיג אויף די אלע אויסערליכע סמנים פון דעמאקראטיע און גלייכהייט לעבט אין אמעריקא די ליבע צו יחוס אפשר פונקט אזוי שטארק ווי אין וועלכע ס'איז לאנד אין דער „אלטער וועלט", ס'זענען דארט נישטא קיין אפיציעלע טיטולען, אבער א „הונדערט פראצענטיגער אמעריקאנער" האלט העכער די נאז ווי וועלכער ס'איז אלטער אייראפעאישער נאבעלמאן, זיי פערגעטערען דעם „סעלף מעיד מען". דער מיליאנער, וואס איז וואונדערליך געווען א צייטונגס-פערקויפער איז דארט א גאנצער יחסן אבער צו דער זעלבער צייט העכערשט דארט א סנאביזם און א אייניקעל פון די „פילגרים פאדערס" און דארט מעהר יחסן ווי נאפאלעאנס א אייניקעל אין אייראפע. און נישט נאר אין אמעריקא איז דא יחוס, נאר אפילו אינ'ם אולטרא-דעמאקראטישען און קאמוניסטישען רוסלאנד איז אויסנעמאקסען, ווא.ט מען, א ריסטאקראטיע.

מען וואלט געקאנט מיינען, אז אינ'ם איצטיגען רוסלאנד שפילען שוין אייניקלעך אינגאנצען קיין ראלע נישט. אבער ווי ס'ווייזט זיך ארויס האט מען ראטעווען די אלטע אייניקלעך אפגעשאפט און זייערע פערוועגליך נישט 'פעררינגטע פריווילעגיעס אפגעגעבען צו נייע אייניקלעך, נייע יחסנים.

אמאל אינ'ם אלטען רוסלאנד האט א גענעראלס א זוהן צי אייניקעל גע'האט בעזונדערע פריווילעגיעס, ווען ער האט געדארפט אריינקומען אין א אוניווערזיטעט; היינט אינ'ם איצטיגען רוסלאנד האבען אט די נישט פעררינגטע פריווילעגיעס אייניקלעך פון שוסטערס און אנדערע הארעפאשניקעס.

ס'קען זיין, אז די באלשעוויקעס האבען אט דעם נייעם קולט פון „אייניקלעך" איינגעפיהרט צוליב פארטייאישע סטראטעגישע טעמים. אבער דער פאקט בלייבט פאקט: דער פרינציפ און אינסטינקט פאר יחוס ווערט אויך אינ'ם איצטיגען רוסלאנד קולטיווירט. ווייל אין תוך גענומען איז קיין חילוק נישט און גלייך דעמאראליזירענד (פון א אבסאלוט דעמאקראטישען שטאנדפונקט) צי איינער געניסט אומזיסטע פריווילעגיעס דערפאר וואס זיין זיידע איז געווען א „רזאריאנין" צי דערפאר, ווייל זיין זיידע איז געווען א הארעפאשניק.

ווארום אויך רויט בלוט ווערט בלוי ווען מען בעריהמט זיך און מען יחס'נט זיך דערמיט.

אז די מעהר מעסיגע אייראפעאישע דעמאקראטיעס האבען נאך א שטארקע ליבע צו יחוס (און אפילו צום אלטען יחוס) איז דאך אוודאי בעקאנט. רעמזי מאקדאנאלד, דער ענגלישער ארבייטער-פרעמיער-מיניסטער, שטעלט צונויף זיין פערזענליכען „האנאר ליסט" אשר מיט דעם זעלבען אפעטיט ווי וועלכער ס'איז אנדערער ענגלישער פרעמיער האט עס ביז איצט געטון.

א וויכטיגע פאליטישע פראגע איז אצינד פאר דער ענגלישער ארבייטער רעגירונג און ארבייטער-פארטיי בכלל די ענגלישע לארדען-פאלאטע. אבער זיי שטעלט זי פאר. אז די לייבאר-פארטיי וועט חלילה אפשאפען דאס אלטע יחוס'דיגע געזעצגעבעריש הויז, מאכט א גרויסען טעות. די לייבאר-פארטיי וועט מסתמא טון דאס, וואס די ליבעראלען האבען אמאל געטון: זיי וועלען מאכען וואס מעהר איינענע לארדען. אזוי אין א פאר צעהנדליג יאהר ארום וועלען אין ענגלישען לארדען-הויז — די אריסטאקראטישסטע אינסטיטוציע אין דער וועלט — זיצען א שפא-ר ביסעל לארדען געוועזענע אייזענבאהן-ארבייטער, בערג-ארבייטער א. א. וו.

און ווי געזאגט, בעמערקט מען אט די שטארקע ליבע צו יחוס ביי אלע מאדערנע דעמאקראטיעס אין אלע לענדער. און מיר דאכט זיך, אז ס'איז גארנישט איבעראשט צו ווערען דערפון: יחוס און דעמאקראטיע זענען גארנישט אזעלכע אנטאגאניסטישע בעגריפען ווי מען שטעלט זיך ס'ריב פאר.

יחוס איז, דוכט מיר, איבערהויפט א דעמאקראטישע ערפינדונג. נישט דער עכטער און ערשטער אריסטאקראט האט אויסגעקלערט יחוס, נאר די ערשטע מאסע, דער ערשטער קאלעקטיוו, די ערשטע דעמאקראטיע.

דער דרך ארץ, דער אינסטינקט פאר יחוס, פאר העלדען פערגעטערונג לעבט נישט אין דעם יחסן, אין דעם העלד אליין, נאר אין דער מאסע, וואס ארום איהם... דאס גרויסע בענקט נאכ'ן יום-טוב'דיגען, דער דורכשניט-מענש בענקט און זוכט שטענדיג דעם העלד.

נאך מעהר: דער שטארקער יחיד דער אמת'ער העלד רייסט זיך ס'רוב אפ פון זיין טראדיציע, פון זיין פאמיליען-יחוס (ווען ער האט אזעלכע), אפילו ווען ס'טוט איהם וועה. די מאסע — דער קיבוץ פון דורכשניטליכע מענשליכע פעהיגקייטען — טוליעט זיך אבער און ווארימט זיך שטענדיג ארום דעם אויסערגעוועהנליכען מענשען. און ווען זייער העלד שטארבט, טראגען זיי איבער זייער נאטירליכע דאנקבארקייט און אינסטינקטיווע פערערונג צו די קינדער פון דעם העלד, אפילו ווען די קינדער זענען דורכשניט-מענשען.

נישט דער שטארקער יחיד האט אויסגעקלערט העלדען-פערגעטערונג נאר די גרויסע גרויע מאסע, וועלכע ווערט היינט אנגערופען דעמאקראטיע.

דער שטארקער יחיד האט אפטמאל נאר אט דעם מאסען-אינסטינקט אויסגענוצט פאר זיך און זיינע יורשים; און נאך אפטער האבען די מאסען זיך געלאזט פערפיהרען פון זייער אייגענעם אינסטינקט, וועלכער איז אפשר געווען גאנץ הייל נאטירליך.

נאפאלעאן, וועלכער האט אליין מיט די אייגענע הענד אנגעטון די העכשטע קרוין אויפ'ן קאפ, האט געזאגט: „איך בין דער יחוס"; בדער רוב פירנצען בעריהמטע זיך נאר מיט דעם, וואס זיי האבען אמאל מיט הונדערטער יאהרען צוריק געהאט א שטארקען זיידען, א'אמת פעהיגען העלשער אין זייער משפחה.

מיט יחוס בעריהמען זיך אמסייסטענס קליינע שוואכע מענשעלעך, וועלכע האבען אליין אין לעבען נישט וואס צו זאגען.

פאר שטארקע יחידים איז יחוס נאר א שטערונג, פון וועלכער זיי זוכען מיט אלע מיטלען זיך צו בעפרייען.

גרויסע טאטעס און בעריהמטע זיידעס זענען אן אומגליק פאר אמת פעהיגע קינדער און נאר שוואכע דורכשניט - נאטורען געהען ארום און לעבען מיט ווייטע האלב פערגעסענע גלאריעס אויף זייערע פנים'ער.

די טראגעדיע פון קינדער, וואס האבען געהאט גרויסע און בעריהמטע טאטעס, איז א גאנץ בעקאנטע ערשיינונג.

יחוס סטימולירט נישט, וועקט נישט די שעפערישע ענערגיעס פון א מענשען, נאר טויטעט זיי פיסלעכווייז אפ, קאזעט ווי אין גאלדענע קייטען; און אויסערגעוועהנליך מוז זיין דער קאמף, די ענערגיע פון דעם יחיד, וועלכער צוברעכט די גאלדענע קייטען, כדי אליין עפעס אין לעבען צו שאפען.

איינע פון די הויפט-סבות פאר וואס אריסטאקראטישע פאמיליעס דעגענערירען, איז טאקע אט די אטראפירענדע אפטויטענדע ווירקונג פון יחוס:

דער זוהן פון אן „אלטער ליניע" מוז זיך האלטען אין דער מדרגה, טאר נישט וואגען מחוץ פון זיינע יחוס פריווילעגיעס. ער האט שטענדיג מורא עפעס צו פערשוועכען און ער ווערט א שומר פון א טעמפעל, וועלכער האט שוין לאנג קיין גאט נישט.

יחוס איז א שעהנער אונטערגרונד, מיט וועלכען עס בעריהמען זיך ס'רוב בלייכע פנים'ער, וואס זאגען אליין גארנישט.

נעמט צו דעם רייכען אונטערגרונד — בלייבען די פארטרעטען אליין אין נישט אינטערעסאנט.

נישט דער אמת'ער יחסן, דער אמת'ער שטארקער מענש האט אויסגעקלערט יחוס; פערקעהרט, ער האט איהם בעקעמפט און צובראכען, ווען ער איז געשטאנען אין וועג פון זיין שליחות, פון זיינע אויפגאבען אין לעבען. און ער איז אפשר נישט שטענדיג צופרידען פונ'ם בעוואוסטזיין, אז ער יאגט אליין פאר זיינע יורשים ווערען א נייער צענטער, א נייער קוואל פון יחוס.

דער יראת הכבוד פאר יחוס, די פערגעטערונג פון העלדען זענען אין דער אמת'ען דעמאקראטישע אינסטינקטען. דער העלד איז א העלד נאר פאר דעם דורכשניטליכען יחיד אדער כלל.

און אזוי ווי א רעפובליק פון „איבערמענשען" וועט אפשר קיינמאל נישט זיין, וועלען דעמאקראטיעס שטענדיג ליב האבען העלדען און... יחוס. פון בלויען בלוט, פון רויטען בלוט, צי גאר פון וואסערדיגען בלוט, נאר „אייניקלעך" וועלען שטענדיג, ווייזט אויס, זיין.

יודישע שרייבער אין דער מאָדערנער רוסישער ליטעראַטור

— פון — ב. סלאַנים

די וואָס האָבען געקענט די פריהערדיגע רוסלאַנד, די רוסלאַנד פון דער זעלבסטהערשאַפט און פון אונטערערדישער רעוואָלוציאָנערער טעטיגקייט, די רוסלאַנד פון פּאָליציייאישע פערסאָנען און פון אַנ׳אידעאַליסטישער, זעלבסטאָפּפערנדיגער איינשטעלונג, וועלען איצט נישט געפינען אין רוסלאַנד דאָס, וואָס איז געווען אַמאָל. זיי וועלען נישט געפינען איצט נישט קיין בעקאַנטע נעמען, נישט די גייסטיגע און קונסט־ריכטונגען, צו וועלכע זיי זיינען געוואוינט געווען. דער יונגער דור האָט געבראַכט א טיפע ענדערונג אין דעם גייסטיגען לעבען פון לאַנד.

די „פאַטערס" זיינען אַוועק, און עס זיינען געקומען די קינדער, וואָס פערגעסען מערקווירדיק שנעל זייער קינדהייט. מעהר פון אַלץ מערקט זיך דאָס אפשר אין דער ליטעראַטור. אין משך פון די צוועלף יאָהר פון זינט דער רעוואָלוציע האָבען זיך בעוויזען א מאַסע יונגע שריפטשטעלער, און עס זיינען אויפגעקומען א סך נייע שולען און ריכטונגען אין קונסט. א נייע שטורמישע יוגענט האָט זיך בעוויזען אין דער רוסישער ליטעראַטור.

די נייע ליטעראַטור אין רוסלאַנד שטעלט מיט זיך פאָר די גייסטיגע ווינטשען און אידעען פון דעם יונגען דור. די יוגענט וואַקסט טומעלדיג און שטורמיש, נישט קוקענדיג אויף אַלע פערבאָטען, אויף דער נאַצער צענזור פון דער באָלשעוויסטישער רעגירונג. זי ווערט פערוואַנדעלט אין א גאַנצער וואַלד, אין א נייער יונגער ליטעראַטור, וואָס לעבט מיט איהר אייגענעם אָנגעשטרענגטען לעבען.

די „אַלטע גוואַרדיע" פון רוסיש־יודישע שרייבער איז כמעט אינגאַנצען ענטשוואונדען געוואָרען. אויף וויפיל מיר איז בעקאַנט, האָט נאָך דוד אייזמאַן*) אין די לעצטע יאָהרען אַרויסגעגעבען א זאַמלונג אונטער׳ן נאָמען „רעדאַקטאָר כאַלנצעוו" און א לענגערע דערציילונג „דער סמאַרגאָנער אַנשעל און זיין פריינד", אין וועלכער ער דערציילט מיט א האַלב־הומאָריסטישען טאָן וועגען א ליבע פון א בעשיידענעם יודישען בעל מלאכה. אין יאָהר 1926 האָט מען די דערציילונג אַרויסגעגעבען אין א בעזונדערער בראָשור און א גרויסער צאָהל עקזעמפּלאַרען, — ווייזט אויס, אַלס א מיטעל אין קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם.

פון די עלטערע רוסיש־יודישע שרייבער בעווייזט זיך נאָך דער נאָמען פון נאַאום אַביטאַטיטש אין די סאָוויעטישע זשורנאַלען, אָבער זעהר זעלטען. אינגאַנצען ענטשוואונדען געוואָרען איז קאָרענמאַן, וועלכער איז אין אַנהויב פון היינטיגען יאָהרהונדערט אַרויסגעטראָטען מיט בעשרייבונגען פון דעם לעבען אויף דער „מאָלדאַוואַנקע" אין אָדעס... אַמאָל האָט מען וועגען איהם גערעדט, ווי וועגען נאָר קים א תלמיד.

דערפאַר אָבער זיינען אַנשטאָט די „אַלטע" געקומען זעהר א סך יונגעלייט. מען האָט נאָך וועגען זיי נישט געהערט נישט אין די רוסישע און נישט אין די יודישע אויסגאַבען.

מען קען די רוסיש־יודישע שרייבער איינטיילען אין עטליכע גרופּען. אין איין גרופּע געהען אַריין פּאָעטען און פּראָזאַאיקער, וואָס זענען יודען לויט זייער אָפּשטאַמונג, אָבער זיי האָבען זיך אינגאַנצען צונויפגעגאָסען מיט זייערע רוסישע קאָלעגען, זיי האָבען נישט איינגעטראָגען אין דער רוסישער ליטעראַטור נישט קיין בעזונדערען יודישען גייסט און נישט קיין בעזונדערע יודישע טעמעס. דער קריטיקער לוואָוו־ראָגאַטשעווסקי, אין אַן אינטערעסאַנטען בוך „וועגען דער רוסיש־יודישער ליטעראַטור" רופט אָן אַזעלכע שרייבער „יודען בלויז לויט פּאַספּאָרט."

איינינע פון זיי, ווי צום ביישפּיל, דער ראָמאַנען־שרייבער וולאַדימיר לידין, וועלכער איז איצט זעהר פּאָפּולער, האָבען בעהאַלטען זייער אמת׳ן נאָמען אונטער א פּסעוודאָנים, און אין זייערע אויטאָביאָגראַפיעס דערמאָנען זיי נישט אפילו וועגען זייער יודישער אָפּשטאַמונג.

די ראָמאַנען און דערציילונגען פון לידין זענען סיי לויט דער טעמע און סיי לויט דער בעאַרבייטונג טיפּיש רוסישע, און איך וואָלט געזאָגט — גרויסרוסישע. וואָרום זיינע העלדען זענען עכטע „רוסאַקעס", און די האַנדלונג קומט פאָר אין מאָסקווע, אין סיביר, אין די ווייטע געגענטען פון נאָרד־רוסלאַנד (אַרכאַנגעלסק, וואָלאָגדאַ). און אין אַלע זיינע ווערק געפינט זיך נישט קיין איין יוד, אויסער נאָר אין ראָמאַן „דער רענעגאַט", וואו די אינטערעסאַנטע פיגור פון א שפּעקולאַנט איז „נעפּמאַן" (פריהערדיגער הענדלער אין רוסלאַנד) ווערט אַרויסגעבראַכט מיט אַביסעל איבערטריבענע יודישע שטריכען. אין דעם געוויסענהאַפטען, אַביסעל קאַלטען [illegible] לידין קען מען נישט דערקענען א נישט־רוסישען שרייבער נישט פון די טעמעס, נישט פון די העלדען און נישט פון דעם גאַנצען גייסט פון זיין שאַפען.

כמעט דאָס זעלביגע קען מען זאָגען וועגען דעם מערקווירדיגען פּאָעט אָסיפּ מאַנדעלשטאַם, וואָס איז בעוואוסט געוואָרען פּונקט ערב דער רעוואָלוציע. א סך האַלט אויך מאַנדעלשטאַמען צוזאַמען מיט באָריס פּאַסטערנאַק פאַר די טאַלאַנטפולסטע פּאָרשטעהער פון דער מאָדערנער רוסישער פּאָעזיע. מאַנדעלשטאַם איז א פיינער, קלאַסיש־שטרענגער פּאָעט, וואָס ציכענט זיך אויס מיט א מערקווירדיגער דייטליכקייט און פולקייט פון וואָרט און פון פערז. אָבער קיין איין בעזונדערער שטריך טיילט איהם נישט אויס פון דער גרופּע רוסישע פּאָעטען, צו וועלכער ער געהערט. איך וואָלט אָבער נישט געקענט זאָגען מיט זיכערקייט, אַז אין זיין שאַפען זענען אינגאַנצען נישטאָ קיין יודישע שטריכען; אָפּטמאָל דערהויבט זיך מאַנדעלשטאַמס פערז ביז צו א פייערליכען טאָן, ביז צו א שטרענגער בעדייטונגספולקייט, וואָס דערמאָנט אין געוויסע אויסצוגען פון די יודישע נביאים. נישט אומזיסט האָבען קריטיקער גערעדט וועגען מאַנדעלשטאַמס „ביבלישען סטיל".

אין גאַנצען טיילט זיך אויס פון דער לאַנגער גרופּע פון מאַנדעלשטאַמס נאָכמאַכער. דאָס איז לעאָניד גראָסמאַן. ער איז אַן אויסגעצייכענטער ליטעראַטור־היסטאָריקער מיט גאַנץ גרויסע פערדינסטען. ער איז בעקאַנט מיט זיינע פאָרשונגען וועגען דאָסטאָיעווסקי און פּושקינען. ער האָט אויך אַרויסגעגעבען עטליכע ביכלעך לידער. דאָרטען געפינען זיך, אויסער איבערזעצונגען פון פראַנצויזישע און דייטשע פּאָעטען, אויך א צוויי, דריי לידער, אין וועלכע עס פיהלט זיך דער ספר איוב. אָבער מען קען זאָגען בעשטימט, אַז די פּאָעטען פון דער פראַנצויזישער סימבאָליסטישער ריכטונג זענען איהם נעהנטער איידער די ביבל.

א רעכט ביסעל יודען געפינען זיך צווישען די פּאָעטען „קאָמסאָמאָלצעס", ווי בעקאַנט, ווערט איצט די „קאָמסאָמאָלישע ליטעראַטור" פערשריבען פאַר דעם אַוואַנגאַרד, פאַר דער פאָדערשטער רייה פון דער אַזוי־גערופענער „פּראָלעטאַרישער קונסט". טאַקע פון איהרע רייהען קומען אַרויס די מעהרסטע „הויף"־שרייבער פון קרעמל, פון דער איצטיגער קאָמוניסטישער רעגירונג. זיי בעזינגען אויף אַלערליי אַרטען די פּראָלעטאַרישע דיקטאַטור און די קלוגשאַפט פון קאָמוניזם.

צווישען די אַלע „קאָמסאָמאָלישע" פּאָעטען געפינען זיך בעזימענסקי און זשאַראָוו. צוזאַמען מיט זיי שטעהט מ. עפּשטיין, א געבוירענער פון באַכמוט, וואָס שרייבט אונטער׳ן פּסעוודאָנים מיכאַאיל גאָלאָדני, און א צווייטער שרייבער, אויך אין זיינע יאָהרען, דער 25־יאָהריגער יוסף אוטקין. גאָלאָדנים לידער קען מען איצט געפינען כמעט אין יעדען ביכעל פון דעם בעסטען דיקען מאָסקווער זשורנאַל, דעם „נאָווי מיר". אָבער קיין טאַלאַנט ווערט איהר אין די לידער נישט געפינען. גאָלאָדני שיט איינפאַך מיט רעוואָלוציאָנערע פראַזען, און אין זיין פאָרם מאַכט ער נאָך דעם פּאָעט מאַיאַקאָווסקי.

א ביסעל פערשטענדליכער איז יוסף אוטקין, וועלכער איז געוואָרען בעריהמט מיט זיין פּאָעמע וועגען דעם היטמענדיגען כאַלאַס, וואָס נעהמט רוהיג סיביר אין דער צייט פון בירגער־קריג. אָבער אויך ער איז ווייט נישט קיין בעדייטענדיגער פּאָעט.

צו דער זעלבער גרופּע געהערען איצחק איסאַבאַך (יצחק באַכראַך), וועלכער שרייבט פּאָעמעס וועגען אַרבייטער העלדען אין בירגער־קריג; און בנימין איוואַנטער, וואָס האָט אָנגעשריבען א סך קאָמעדיעס, אין וועלכע ער לאַכט אויס רעליגיע און בעזונדערס די גלחים. דערנאָך קומט א גאַנצע מחנה יונגע אָנפאַנגער, פון וועלכע א סך זענען קוים 20 יאָהר אַלט, אָבער זיי האָבען שוין בעוויזען אַרויסצוגעבען א בוך לידער מיט א שאַרף־רעוואָלוציאָנערען אינהאַלט. צווישען אַנדערע האָבען מיר דאָ פייגע קאַאַן, יעקב וואַנדעלעוויטש, רוזערמאַן, ספּיוואַק, רויזמאַן, בעלענסאָן.

פון די פּראָזאַאיקער, וואָס האָבען שוין געוואונען א שטיקעל אָרט אין דער ליטעראַטור, זאָל איך דאָ דערמאָנען וועראַ אינבער, וועלכע פערמאָגט נישט קיין גרויסען, אָבער זעהר א ליבען, אָנגענעהמען טאַלאַנט. איהרע דערציילונגען וועגען קינדער און איהר כראָניק „אַנ׳אָרט אונטער דער זון", וועגען די וואַנדערונגען פון אַן „אינטעליגענטקע" אין די גרויסע יאָהרען פון בירגער־קריג, האָבען אין זיך הומאָר און א וואַרימע לירישקייט.

צווישען די פיל היינטיגע סיבירער שרייבער זענען די בעקאַנטערע איצאַק גאָלדבערג און וויוויאַן איטין. גאָלדבערג בעשרייבט נישט שלעכט די גרויסאַרטיגקייט פון די סיבירער אורוואַלדער, „טאַיגאַ". און דעם לעבענסשטייגער פון דעם סיבירישען פאָלק טונגוזען. גאָלדבערג פּרעדיקט אין זיינע ווערק קראַפט, און אַז דער מענש זאָל בעזיגען די נאַטור. אין זיינע דערציילונגען האָט די קריטיק ריכטיג אָנגעמערקט אַן ענליכקייט מיט דזשעק לאָנדאָן.

וויוויאַן איטין איז פּונקט דער היפּוך פון גאָלדבערג׳ן. גאָלדבערג איז קלאָר און פאַרנפעלטיג אין זיינע דערציילונגען. איטין פערקעהרט, שרייבט פערפּלאָנטערט, פערנעפּעלט און רעדט א סך. און זיינע פיעסען און דערציילונגען געפינען מיר קאָמוניסטישע קאָמפּאָזיציעס, רעקאָרדען און א נאָכמאַכונג אָי פון אַנדרעיעוו, און אָי פון מאַיאַקאָווסקי.

אין דעם יאָהר 1925 איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דער טאַלאַנטפולער און אומגליקליכער שרייבער אַנדריי סאָבאָל. אין זיין געדיכטען שאַפען האָט זיך געפיהלט יענע קרענקליכע אומרוהיגקייט, צעוואָרפענקייט און [illegible] פון דעם טרוימער און וועהער, וואָס מיר טרעפען אַזוי אָפט אומעטום אין דעם בעלעטריסטיק ליטעראַרישע טיפּ דעם שווינדזיכטיגען יודישען יונגענמאַן. באַטש סאָבאָל האָט געשריבען כמעט אויסשליסליך וועגען דעם לעבען פון דער רוסישער אינטעליגענץ (בעזונדערס אינטערעסאַנט איז זיין ראָמאַן „שטויב"), האָט ער אפשר געהאַט מעהר נאַציאָנאַלע יודישע שטריכען, איידער א סך אַנדערע שרייבער, וואָס קלייבען אויס, ווי זיי מיינען, „יודישע" טעמעס.

פון יודען שטאַמט אויך די פּאָעטעסע עליזאַוועטאַ פּאָלאָנסקאַיאַ, וואָס האָט געהערט צו דער בעוואוסטער פּעטערבורגער גרופּע שרייבער „סעראַפּיאָנאָווי בראַטיא". די גרופּע האָט שוין אין 1922 געשפּילט א גרויסע ראָל אין דער בעפעסטיגונג פון דער יונגער רוסישער ליטעראַטור, צו איהר האָט אויך געהערט דער טאַלאַנטפולער און יונג געשטאָרבענער דראַמאַטורג לעוו נאַטאַנאָוויטש לונץ.

די לידער פון פּאָלאָנסקאַיאַ האָבען אַלע מאָל געהאַט א „בירגערליכען" אינהאַלט. זיי האָבען איבערגעגעבען די איבערלעבונגען פון דער רעוואָלוציע, האָבען בעזונגען די ראָמאַנטיק פון קאַמף און די גרויסע נייע בוי־אַרבייט. אָבער אין איהר לעצטער זאַמלונג „דער פערקשנטער קאַלענדאַר", געפינען איך א ליד, אויף וועלכעס איך וואָלט ווי־נאָר נישט געריכט. די פּאָעטעסע דערצעהלט, ווי א בעטלערין שטעלט זיך אָפּ אויף׳ן גאַס מיט די ווערטער: „גיב עפּעס א בעטלערקע, די יודישע טאָכטער".

אויף דער פראַגע, ווי אַזוי האָט די אַלטע האַלב־בלינדע דערקענט, אַז זי איז א יודישע, ענטפערט די בעטלערקע:

„— פערהאַן, טאָכטער, ביי יונגע ריכטיגע סימנים,
און מען קען קיין טעות נישט מאַכען.
ביי אונזערע מיידלעך זענען די אויגען פערטרויערט,
און די טריט זענען פויל, מיד און צאַרט,
און זיי לאַכען נישט אַזוי ווי יענע,
אָפען אין זייער איינפאַכקייט, —
נאָר ווי די לבנה שיינט פון הינטער די וואָלקענס,
אַזוי ווייזט ביי זיי אויס גליק און שמייכעל,
און זאָל זיין, אַז די האָסט פערגעסען דיין גלויבען און דיין פאָלק,
א יוד איז אימער א יוד!
מיין בלוט זינגט דאָס אין דיינע אָדערען,
און רעדט מיט א פערגעסענע לשון"

די שורה, „א יוד איז אימער א יוד", איז ביי פּאָלאָנסקאַיאַ נישט אויף רוסיש, נאָר אויף יודיש מיט רוסישע בוכשטאַבען.

איצאַק באַבעל, איינער פון די גלענצענדסטע פּראָזאַאיקער פון דער יונגער סאָוויעטישער ליטעראַטור, בעשרייבט אין זיין בוך „די קוויטע קאַוואַלעריע" („קאָנאַרמיאַ") אין שוידערליכע בילדער די ליידען און מאַטערנישען פון דער יודישער בעפעלקערונג פון דעם דרום־מערב־געגענט פון רוסלאַנד.

אין דער דערציילונג „גדליה" האָט באַבעל געגעבען אַן׳אימפּאָזאַנטען בילד פון א תלמודיסט, וואָס שילט די צעשטערונג פון דער רעליגיע און פון דעם אַלטען לעבענסשטייגער, און אין דער לעצטער דערציילונג פון זאַמעלבוך איז אויסגעמאָלען א מערקווירדיגער טיפּ פון א יודישען קאָמוניסט, וואָס שטאַרבט פון טיפוס און חלומט וועגען סאָציאַליזם און דריקט אויס זיינע חלומות אויף העברעאיש.

„די פּאָרטרעטען פון לענין און רמב"ם זענען געלעגען זייט ביי זייט אין זיין קופערטעל. אַלץ איז געווען צונויפגעוואָרפען צוזאַמען, אויפרופען פון אַנ׳אַגיטאַטאָר און נאָטיצען פון א יודישען פּאָעט. א לאָק פון פרויען־האָר איז געווען אַריינגעלעגט אין א ביכעל פון פעראָרדנונגען פון דעם זעקסטען פּאַרטיי־צוזאַמענפאָהר, און אויף די בריגעס פון קאָמוניסטישע פּראָקלאַמאַציעס זענען געווען איינגעקריצט שורות פון העברעאישע פערזען, ווי א טרויעריגער קאַהנגער רעגען האָבען זיי זיך געשאָטען אויף מיר די בלעטער פון שיר השירים און די קוילען פון רעוואָלווערען. ער איז געשטאָרבען, נישט דערפאָהרענדיג ביז ראָוונאָ. ער איז געשטאָרבען צווישען לידער, תפילין און אָנוטשעס. מיר האָבען איהם בעגראָבען אויף א פערגעסענער סטאַנציע, און איך האָב אויפגענומען דעם לעצטען אָטעם־צוג פון מיין ברודער".

באַבעל האָט מיט זיין איינציגאַרטיגען האַמאַניטיזם געפּרובט בעשרייבען א טיפּ פון א יודישען טרוימער, דאָס איז גרייט אָפּצוגעבען זיין קליינינקען עלענטען לעבען פאַר דער דערגרייכונג פון דעם אמת און גערעכטיגקייט. ער האָט דער איינציגער פון די מאָדערנע רוסישע שרייבער געמאָלען דעם פּאַטעטישען יודישען קאָמוניסט, וועלכען מען טרעפט אַזוי אָפט אין דער ווירקליכקייט. דאָס איז דער יודישער קאָמוניסט, וועלכער גלויבט פאַנאַטיש אין לענינעזם און אויף א מאָדנער אַרט פערבינדט ער די געבאָטען פון דער ביבל און פון תלמוד מיט די פאָדערונגען און לעהרען פון דער קאָמוניסטישער בעלעהרונג.

סיי לויט זיין אַלגעמיינער בעדייטונג, און סיי לויט זיינע טעמעס פערנעמט באַבעל דעם אָנגעזעהענסטען אָרט צווישען רוסיש־יודישע שרייבער.

*) דוד אייזמאַן, ווי בעוואוסט, איז מיט עטליכע יאָהר צוריק געשטאָרבען. — רעד.

מיינע אָפּגעלעבטע טעג...

(א זאַכעלע אַזאַ)

פון ב. קאַווינער

מענשען!

איך דאַרף נויטיג האָבען געלד.

איך האָב אויסגעפונען, אַז אָהן געלד קריגט מען גאָרנישט:

נישט קיין עסען.

נישט קיין קליידער.

נישט קיין ליבע פון שעהנע מיידלעך, אפילו נישט די ליבע פון מיאוסע מיידלעך — גאָרנישט.

אפילו נישט קיין אויסגעריבענע שוועבעלע.

אפילו נישט קיין אויסגעבלאָזען איי.

אפילו נישט קיין סקריפּ פון א טיר.

נישט אומזיסט האָבען אונזערע חכמים געזאָגט, אַז אַן אָרימאַן איז געגליכען צו א מת.

הכלל, יודען, מענשען, לעזער, איך דאַרף געלד! מזומן!

און וואָס צו לייען און באָרגען האָב איך נישט, מחמת די, וואָס איך דענק, אַז זיי האָבען יאָ א פּאָר טאַלער, האָבען אויך נישט.

און וואָס צו פערזעצען איז אויך נישטאָ, סיידען... סיידען מיינע טעמעס.

און נעמען פאָראויס א פּאָר הונדערט טאַלער אין דער רעדאַקציע, שעהם איך זיך.

זאָל מען נישט וויסען, אַז איך בין אויף צרות!

און געלד מוז איך האָבען. איז געבליבען איין זאַך:

פערקויפען מיינע אָפּגעלעבטע „טעג. אָדער בעסער געזאָגט: מיינע נעכטיגע טעג.

די טעג וואָס זיינען שוין אַוועק און וואָס העלפען שוין מעהר קיין טעג נישט זיין.

וואָס די אייביגקייט האָט שוין פערצוקט, פערשלונגען ווי א הונגעריגע חיה.

אָט־אָ די אָפּגעלעבטע טעג, מיינע, וויל איך פערקויפען.

און צוזאַמען מיט די טעג אויך די אָפּגעשלאָפענע נעכט און אַלע גוטע חלומות, וואָס איך האָב אין די נעכט אויסגעחלומט.

קויפט עס אָפּ ביי מיר!

ביליג ווי באָרשט!

וויפיל גיט איהר? אַרויס מיט לשון! שעמט זיך נישט! לאָזט הערען א פּרייז!

דאָ? איהר ווילט נישט קויפען קיין אָפּגעלעבטע טעג?

איהר האָט, זאָגט איהר, אייגענע? — ווייסט וואָס!

אייער סחורה איז נישט ווערט קיין דרייער!

אייער סחורה טויג אויפ׳ן פייער!

איהר האָט אייערע טעג נישט געלעבט: איהר האָט זיך געמוטשעט!

איהר האָט געאַרבייט און געשוויצט און פערשאַלטען די טעג מיט די נעכט, מיט אייערע חלומות.

אייער לעבען איז געווען א גיהנום.

דאָס פייפעל פון פאַבריק איז געווען אייער אָפּערא: אייער קאָנצערט!

דאָס געשריי פון אייער ברויט־געבער איז געווען אייער מוזיק.

אייער לעבען איז געווען א סדרה פון ליידען, א סעריע פון יסורים, א קייט פון מאַטערניש, א פערזאַמלונג פון זיפצען, א מאַסענפערזאַמלונג פון טרערען, ברידער מיינע!

איך האָב זיי פרויען אָפּגענאַרט.

זיי, די פרויען, האָבען איך פיינט געהאַט ווי דעם טויט.

דער „הרי את" און דאָס קדושין־רינגעלע האָט איך נישט בעשיצט.

זיי האָבען ביי אייך צוגענומען אייערע פערדינסטען, אייערע לאָסקעס, און געטראַכט האָבען זיי גאָר פון אַנדערע.

האָט איהר זיי א קוש געטון, האָבען זיי האָמאָלסט אין זינען געהאַט דעם, וואָס יעט זיי שפּעטער מאָרגען, איבערמאָרגען קושען...

נישט איינמאָל האָט איהר אָפּגעוויינט אייערע נעכט.

נישט איינמאָל האָט איהר, מיט געוואַלד, בעדאַרפט איינהאַלטען אייערע הייסע פלוטשען; אויסלעשען מיט געוואַלד זייער ברען.

איהר, אָפּגענאַרטע פון אייערע פרויען האָט געשוויגען.

געשוויגען, ווי עס שווייגט א פערלאָשענער וואולקאַן.

ווי עס שווייגט אַנ׳איינגעשטילט האַרץ, וואָס דער טויט האָט עס אָפּגעשטעלט.

ווי עס שווייגט א נשמה, וואָס האָט אויסגעצאַנקט איהר לעצטען פלאַם.

ווי עס שווייגט די בענקשאַפט פון א יתום, די טרעהר פון אַנ׳עלענדען.

ברידער מיינע! אייערע אָפּגעלעבטע טעג זענען נישט געווען געלעבט!

אָבער מיינע טעג זענען געווען טעג פון פרייד, פון יום טוב!

נעכט פון גאָלדענע חלומות.

ווען איהר האָט אויסגעקוקט די אויגען אויף אייער געליבטע, איז זי דעמאָלט געווען ביי מיר, אין מיינע אָרעמס, אויף מיין שויס, אויף מיין געלעגער.

און האָב איך נישט געהאַט קיין דעבעריי.

(ווייטער זעה 8־טע זייט)

זייער לעצטע נאכט

ערצעהלונג

פון מ. ברייטמאן

די אריגינעלע פרויען־מאסקע, וועלכע איז געווען געקליידעט האלב־נאקעט אין שווארצן, האלב ווי א שאנסאנעטקע־טענצערין, האט זיך צוגעזעצט צום טישעל, ביי וועלכן דער יונגער אריסטאקראט איסאק גאלדמאן האט געהוליעט מיט א חברה גוטע־פריינד, נאך דעם ווי ער האט אפגעפיהרט זיין אלטע, אבער רייכע כלה אהיים.

אויפגעלעגטע חברה האבן זיך געקלאפט און די גלעזלעך מיט פינקלדיגן וויין און זיך געוויצעלט:

— איסאק, ביזט טאקע און אנ'אמת'ן צוריקגעקומען? נא ושעה דיר אפ א פרייטן שלום־עליכם!

און גאלדמאן האט געשויבערט זיינע שווארצע געקרייזעלטע האר, שטארק געטרונקען און זיך בערימט:

— „וואס רעדן מיינט איהר, כ'האב מיך טאקע איינגאנצן מיין כלה פערקויפט?"

חברה שטעהען צו צו דער שלאנקער מאסקע, פערשיכורטע פון איהר האלב־אויפגערעקטן רייצענדן קערפער.

— „מאסקע שיינע, וואס בעדייט דיין אפגענאקעטקייט און איינציטיג דיין פרומע נזירישע שלייערן?"

— „די נשמה פון דער פרוי, — פליסטערט די מאסקע, — ווי זי איז און וואס איהר, מענער, מאכט פון איהר, אראפרייסענדיג פון איהר דעם פרומען פרויען־טרוים..." — „שאמפאניער לכבוד דער מאסקע!"

מ'נעמט זי אריין אינמיטן דער פרעהליכער קאמפאניע, מ'וועט מיט איהר היימיש, מ'לאשטשעט זי, מ'צערטעלט איהר נאקעט־רופענדיג לייב; איהר ארט נישט איטליכענס גלעטן און ארומנעמען, זי פיהלט עס כמעט נישט, ווייל בעזונדערס אויפמערקזאם איז זי צו איסאקן, איהם בעגערט זי און מיט איהם וויל זי זיך וויילן...

זי האט זיך צוגערוקט צו איהם, ארומגענומען זיין האלז מיט איהר נאקעטער האנד, ווי מיט א ווייסן ארלער־פליגעל, צוגעבויגן זיין שענעם קאפ צום אויסגעשניטענעם ארט אין דער מאסקע, אונטער וועלכן ס'איז בעהאלטן איהר מויל, און אריינגעשעפטשעט אין איהם אין אויער אריין:

— „געפעלסט מיר שיינער בחור! פרוב דיין מזל!"

אין איסאקן האט אויפגעוואכט זיין צעהיצט פערשיכורט בלוט... ס'האט איהם אויפגערעגט איהר אויפגערעקטער קערפער, וועלכער איז געווען פריש און דופטיג ווי נאר וואס אויסגעבאדן אין געוואלדיגע ים־כוואליעס, אבער נאך מעהרער האט איהם משוגע געמאכט איהרע פערבארגענע טיילן, וועלכע זענען צניעהדיג פערדראפירט אין שווארצע נזירישע קליידער... און ס'האט זיך איהם מאמענטווייז אויסגעדאכט, אז באלד וועט א נס געשעהן, און ס'וועלן אראפפאלן פון איהר לייב די טרויעריגע שלייערן און ס'וועט זיך בעווייזן א נאך בלענדענדיגערע שענקייט, זאפטיג און פריש, ווי א פלאמיגער בעשווי־טער מארגען טיילט זיך אויס פון א פערוועלקטער נאכט... איסאק לאזט שוין אפ די מאסקע פון זיך, אבער זי טרעט נישט אפ פון איהם. זיי טאנצן ווילד און ליידענשאפטליך, און קיינער א חוץ זיי עקזיסטירט נישט אין רוישיגן יום־טוב און זיי ווערן אלס ווייטער אוועקגעטראגן אין פליכיגן ים פון אויפגערייצטע און נישט געזעטיגטע ליידענשאפטן.

שפעטער זענען זיי ביידע געכאפט געווארן איבער די איינגעשלאפענע גאסן, וועלכע האבן זיך געקלאמערט אין דער נאכט מיט לאנגע שאטענס, און מיט ציטערדיגע בעטלער־הענט, פון אין צאנקענדיגע לאמטערן ביז צום אנדערן.

איסאק האלט זי ארומגענומען און דריקט צו זיך איהר בויגעוודיגן קערפער און בעט זיך:

— „ווער ביסטו, מאסקע?"

און זי: — „איך בין די נשמה פון דער פרוי... דיין מוטער, דיין שוועסטער, דיין געליבטע, אבער נישט דיין כלה... דיין רייכע כלה, וועלכע האט דיך געקויפט און פערקויפט דיין געווים!"

דאס דערמאהנען איהם איצט זיין אלטע אויס־געדאנטע כלה, גיט א שטאך אין זיין פערשיכורטן מח מיט א חרטה־נאדעל, אבער פערשווינדעט באלד איהר קערפער איז נאהענט און ווארעם, און אט באלד וועט דער געכאפטער קערפער זיך איהם אפגעבן. אבער איהר פנים איז פערהוילן, אומ־בעקאנט און צוציהענד פרעמד! און ס'וילט זיך איהם שנאַק ביז וועהטאג אריינקוקן אין איהר פנים, אויפכאפן דעם שמייכעל אויף איהרע ליפען: א שפאטיש אויסלאכענדיגער, אדער א טרויעריג־אפגעגעבענער?

ער ציהט זי האסטיג צו צו זיך און שטרעקט אויס די האנט אויפצוהויבן די מאסקע פון איהר פנים... אבער זי ווערט זיך ענטשלאסן:

— „איך שפרינג אראפ פון דער דראשקע און פערלאז דיך, אויב דו הערסט נישט אויף!

— „כאטש איין בליק." — גיט ער זיך אונטער.

— „נערענק, וואס האסט מיר צוגעזאגט: קיין געוואלט נישט בענוצען, ביז כ'וועל אליין נישט פאר דיר מיין פנים בעווייזן... און אפשר אין גאנצן נישט... וואס צו ווייזן, אזוי מיאוס איז עס... און איך האב מורא פאר דיין ענטוישונג... יונגעלע פיינער!

3

אין פרעמדן אונהיימליכן האטעל־צימער האבן זיי פערבראכט משוגענע תאוות־פולע שעהן; א מידער, אנ'אויסגענאגטער איז איסאק איינגעשלאפן אין איהרע ארעמס.

זי איז וואך... זי רייסט אראפ די שטארקע ראזע מאסקע פון איהר פנים, שלייערט זי אוועק פון זיך און הויבט זיך אן אריינקוקן אין איסאקס זארג־לאזן שלאפענדיגן פנים מיט גרינע שלאנגישע אויגען... זי קוקט זיך איין לאנג, לאנג... ביז די בליקן ווערן מילדער, און טרעהרען הייבן אן רינען איבער איהרע אויסגעבלייכטע באקן...

א נאכטיקער פייף פון א ווייסן לאקאמאטיוו שווירערט זי אויף... זי גליטשט זיך ענטשלאסן אראפ פון ווארימען געלעגער, א נאקעטע, א צער־בליהטע, ווי א גליקליכע ערשטלינג־מאמע, דרעהט זיך דורך איבער'ן צימער מיט טאנצענדיגע טריט, שטעלט זיך אפ ביים טיש און שרייבט אן עטליכע ווערטער אויף א שטיקעל פאפיר, און דאן לעשט זי דאס ליכט אויס דאס לעצטע, לאזט אפען דעם גאז — רעהה, לויפט בעשווינד צוריק צום בעט, פאלט צו צו איסאקס אויסגעגאנגענע ליפען און בייסט זיך איין און זיי מיט א פערצווייפעלטער ליידענשאפט, אזוי בלייבט זי אונבעוועגליך, ווי פערשטארט איבער איהם.

דער גאז הויבט אן מיט א זיסלעך־ווילדען שטראם אנצופילען דאס צימער. און שווערע האר־מערס הויבן אן קלאפן ביי איסאקן און די שלעפן... ער הויבט זיך אן ווארפען אומרוהיג אויפ'ן בעט. ער פיהלט א שווערע מאסע האט זיך אנגע־לעגט אויף זיין ברוסט און פרעסט און שטיקט... ער רייסט אויף זיינע מידע אויגענלעפעלעך און פאר זיינע כמעט פערגלעזערטע אויגען דערזעהט ער אין בלייכען שיין פון דער נאכט בראנינען, זיין סטור־רענטליבע, וועלכע ער האט שוין לאנג איוועקגעזאר־פען, כדי צו קענען נעמען א רייכע כלה...

און א קאשמאר פון זייער לעצטער נאכט, פון זייער געוועזענע זיך, מאכט אויף אין זיין מח, וועל־כער האלט זיך און אויסלעשען... ער שטרעקט צו איהר אויס זיינע הענט, אבער זיי פאלן צוריק, זי גיט א פראל מיט דער טיר און אנטלויפט פון איהם, און דער קלאפ האקט און די שלעפן ווי אייזער־נע פלעקער.

איסאק וואַרפט זיך און רעם שטיקענדיגן קאשמאר.

— „בראניע, — שעפטשען זיינע פערבלויטע ליפען...

זי דערהערט זיין שעפטשען דורך טיקען פון איהר בלוט און די נעשוואלענע אדערן.

— „איך בין מיט דיר...

קיינעם, קיינעם וועל זיך נישט אפגעבן...

בלייענע שווערע וואלקענס צינדען זיך איבער זיי און פלאצן מיט א קנאל פון צושמעטערטע מע־טאליען... א גרינער תהום רוקט זיך אן און פער־שלינגט זיי אין, זיינע פערגליווערטע פינסטערנישען...

דאס פאַדעל אויפ'ן טיש בלייבט זיך אונ־טערן פערבלאנדזשעטן שיין פונ'ם גאסען־לאמטערן, ווי א בלעטעלע פון א אפגעפליקטער ווייסער בלום...

דארט איז געשטאנען:

„קיינעם נישט בעשולדיגען: איך נעהם איסאקן מיט מיט זיך. בראניא".

איז דער ווילדער מענש גליקליכער ווי מיר?

גערעדן און בעטראכטונגען

פון ד"ר א. גינזבורג

פראפעסאר פרויד, דער בעריהמטער פסיכיא־טער און דער פאטער פון דעם „פסיכא־אנאליז", איז א־יים מיט אנ'אטאקע געגען אונזער ציוויליזאציע.

פ אפעסאר פרויד, ווי עס איז בעוואוסט, האט זיך בעריהמט געמאכט מיט זיין טעאריע פון פסיכא־אנאליז.

אין קורצן בעשטעהט די טעאריע אין דעם, אז פיל קראנקהייטן, דער עיקר נערוועז־קראנק־הייטן זענען א רעזולטאט פון אונטערדריקטע פער־לאנגען. צווישען די ראזיגע אונטערדריקטע פער־לאנגען פערנעמען די געשלעכטליכע פערלאנגען דעם ערשטען פלאץ. מיר אלע, הייסט עס, האבען א ער־ליי פערלאנגען, וועלכע מיר קענען אבער נישט דורכ־פיהרען און לעבען, ווייל די געזעלשאפט איז געגען זיי; א מאכטער, למשל, איז פערליבט אין איהר פאטער, אדער א זוהן אין זיין מוטער. די דאזיגע פערלי־בעניש מוז אונטערדריקט ווערען, ווייל די געזעל־שאפט איז געגען אזא מין פערליבעניש. זיי זענען פער־באטען. זיי זענען „טאבו", מען טאר נישט.

דריקען מיר אונטער די דאזיגע פערבאטענע פערלאנגע. אבער, זאגט פרויד, אונטערדריקענדיג זיי, הייסט נאך נישט אז מיר בעפרייען זיך פון זיי. די פערלאנגען בלייבען פערלאנגען, נאר זיי ווערען בעגראבען ערגעץ אין אונזער „אונטערבעוואוסטזיין", אזוי צו זאגען, אפגערוקט א זייט. זיי ווערען מיר, הייסט עס, ווייסען אפילו נישט פון זייער עקזי־סטענץ, אבער זיי עקזיסטירען דאך ערגעץ אין א פערבארגענעם ווינקעל אין אונזער אינערליכען „איך". און ווען די משא פון די דאזיגע אונבעפרידיגטע פערלאנגען ווערט צו שווער און צו דריקענד, קען פאסירען, אז זיי ברעכען אויס אין פערשידענע קראנק־האפטע סימפטאמען. עס איז אזוי ווי א פליסענדער שטראם, וואס פערקריפעלט זיך און א זייט און גע־פינט פאר זיך אנ'אנדער וועג, ווען ער טרעפט א שטערונג, ווי א בארג, אויף זיין נאטירליכען גאנג.

און דער וועג צו היילען די דאזיגע קראנקהייטען און קראנקהאפטע ערשיינונגען, מיינט פרויד, איז צו העלפען דעם פאציענט צו אנאליזירען, צו פונאנ־דערגלידערן זיין איינענע פסיכאלאגיע, זיין איינענע קראנקע נשמה. דער פאציענט וועט דאן אליין ווי־סען, פון וואנען זיינע סימפטאמען נעמען זיך, און אזוי די אונטערדריקטע פערלאנגען האבען זיך, אזוי צו זאגען, פערמאסקירט. און האט ער דאס, וועט שוין זיין די רפואה. דערפאר הייסט די דאזיגע מע־טאדע פון היילען „פסיכא־אנאליז".

האב איך דא נישט ברעה צו פערברייטען וועגען דער דאזיגער טעאריע און ווי אזוי זי איז מיסברויכט געווארען פון א כאפטע שארלאטאנען, וואס האבען דערפון געמאכט א מין געהיימע לעהרע, א מין כשוף־מאכעריי. איך האב דא געגעבען א קורצע ערקלערונג פון דעם ענין, כדי דער לעזער זאל בעסער פערשטעהען די טענות, וואס פרויד האט אויסצושטעלען געגען אונזער ציוויליזאציע.

* * *

פראפעסאר פרויד איז מקנא דעם פערציי־טיגען, דעם פרימיטיווען, מענשען. ער מיינט, אז יענער מענש האט געלעבט פיל גליקליכער, ווי דער איצטיגער ציוויליזירטער מענש.

איינגענטליך, האט דא פרויד קיין נייעס נישט געזאגט. דאס זעלבע האט געזאגט דער בעריהמטער פראנצויזישער שריפטשטעלער זשאן זשאק רוסא לאנג צוריק, אין אכטצעהנטען יאהרהונדערט. דער חלוק בעשטעהט אין דעם, וואס דער ערשטער האט סתם פאנטאזירט און ראמאנטיזירט, בעת פרויד וויל עס כלומר'שט בעגרינדען וויסענשאפטליך. פרויד איז דא געטריי צו זיין טעאריע פון אונטערדריקטע פערלאנגען.

דער מארגענער מענש, מיינט פרויד, האט צופיל „מ'טאר נישט", צופיל פערבאטען. ער איז א געפענטעטער שקלאף, געפענטעט מיט די אלערליי געזעצען, מנהגים און קאנווענציאנען פון דער גע־זעלשאפט. ער איז שטענדיג און צוזאמענשטויס מיט דער געזעלשאפט.

דער פערצייטיגער מענש, אדער דער איצטי־גער ווילדער מענש, אידער ער קומט און בעריהרונג מיט אונזער ציוויליזאציע, איז, דאגעגען, פריי פון דעם אלעמען. ער ווייס נישט פון אלע „מען טאר נישט". ער טוט, וואס ער וויל, ער האט נישט קיין אונטערדריקטע פערלאנגען. ער איז א פרייער פויגעל און פיהרט א פרייע לעבען. ער פילאזאפירט נישט. ער האט נישט קיין שווערע פראבלעמען צו פער־ענטפערען. אהן זארג וועגען דעם מארגען, לעבט ער מיט זיינע אינסטינקטען און טוט דאס, וואס זיי פאדערען פון איהם.

א כלל, ער איז א גליקליכער און צופרידענער מענש. אזוי מיינט פרויד.

איז ער אבער? דאכט זיך מיר, אז פרויד האט דא א גרויסען טעות. עס איז זעהר מעגליך, אז ווען דער מענש איז נאך געווען אין דעם צושטאנד פון א פשוט'ער חיה, איז ער אפשר געווען גליקליך, אויב מען קען עס בכלל אנרופען גליקליך. ווי דאס זענען די אנדערע מוגים חיות. האט שוין וועגען דעם לאנג בעמערקט מילס, אז „דער חזיר איז די גליקליכסטע חיה. (פון רעסטאווענע וועט קיין מענש זיך נישט וועלען בייטען מיט'ן חזיר":

קוים אבער איז דער מענש ארויסגעקראכען פון זיין חיה'שען צושטאנד, קוים האט ער געקראגען דעם שכל, קוים האט ער פערזוכט פון „עץ הדעת", האט ער פערלוירען דעם גן עדן פון היה'שער גליקליכקייט. און אויב מען זאל אורטיילען וועגען דעם פרימיטיווען מענשען פון די היינטיגע ווילדע פעלקער, מוז מען קומען צום שלוס, אז ער איז געווארען אנ'אומגליקליכער מענש, פיל אומגליק־ליכער, ווי ס'איז איצטער זיין ציוויליזירטער ברודער.

דער פרימיטיווער מענש איז קיינמאל נישט געווען זיכער מיט זיין שטיקעל ברויט. ער האט גע־מוזט פיהרען א ביטערען קאמף פאר זיין ארעמער שפייז, א קאמף מיט אלע'ן מען און מיט אלע. ער איז געווען אין גאנצען אפהענגיג פון דער נאטור, און די נאטור איז בכלל חייט נישט אזא גוטע און צארטע מוטער, ווי מאנכער קען דענקען. זי איז מאנכמאל און גאנץ אפט ברוטאל. זי קימערט זיך נישט וועגען איהרע קינדער. דער פרימיטיווער מענש האט גע־דארפט שטענדיג שטעהען אין קאמף מיט איהר, און האט דערביי יענישט געהאט די מיטלען, וואס זיין ציוויליזירטער ברודער האט זיך ערווארבען.

דער שווערער קאמף, וואס ער האט געהאט צו פיהרען געגען דער נאטור און וואס האט זיך דאס רוב געענדיגט מיט א דורכפאל פאר איהם, האט געפיהרט דערצו, וואס דער פרימיטיווער מענש האט אנגעפאנגען צו זעהען אין דער נאטור א בייזען און אומ'ברחמנות'דיגען שונא. ער האט אנ־געפאנגען צו בעטראכטען די נאטור ווי א מין לעבע־דיגען וועזען, וואס זוכט איהם שלעכטס צו טון. יעדע נאטור־ערשיינונג, וואס איז געווען אומגינסטיג פאר איהם, ווי א פערפלייצונג, אנ'ערד־ציטערניש, א טריקעניש, א כרומה, האט ער בעטראכט ווי א בייזען שפיצעל געריכטעט געגען איהם. ער האט געמיינט, אז ווי באלד ער האט דערפון געליטען, איז דערפון געדרונגען, אז מען מיינט עס איהם. די גאנצע ארומיגע נאטור איז אין זיינע אויגען געווען איבערפילט מיט אלערליי אומזיכטבארע בעז־שעפענישען, מיט רוחות און מיט שדים, וואס זוכען איהם שלעכטס צו טון. ער האט שטענדיג געלעבט אין ש־עק און אין ציטערניש, אז די פערבארגענע שונאים ווילען איהם שעדיגען. ער האט דעריבער געזוכט זיי צו מפצה זיין, צו געפינען לייכטזעליגקייט אין זייערע אויגען, דורך מתנות און חניפה.

דאס איז, אגב, דער אנפאנג פון קרבנות און תפילה...

זוכענדיג חן אין די אויגען פון זיינע אונזיכט־בארע שונאים, האט ער אלץ געזוכט נייע מיט־לען, ווי אזוי דעם דאזיגען ציל זיינעם צו דערגרייכען. עס האט זיך אנגעפאנגען א סדרה פון „מען טאר נישט", פון „פערבאטען" פון „טאבוס", רק כדי געפעלען צו ווערען די אומזיכטבארע גייסטער. דער פאקט איז, אז א היבשער טייל פון אונזערע היינטיגע „מען טאר נישט" און פערבאטען זענען צו אונז געקומען בירושה פון יענעם פרימיטיווען מענשען, פון יענע פרימיטיווע צייטען.

צו זאגען, אז דער פרימיטיווער מענש איז געווען פריי פון „מען טאר נישט", הייסט פשוט זיך נישט צו רעכענען מיט די פאקטען. ער, פיל מעהר ווי זיין ציוויליזירטער ברודער, איז געווען פון אלע זייטען ארומגערינגעלט מיט „מען טאר נישט", אדער „טאבוס". [illegible] האט ער נישט געטארט עסען און יענעם האט ער נישט געטארט טרינקען. דא האט ער נישט געטאר־ט שטעהן און דארטען האט ער נישט געטארט געהן.

דער פאקט איז, אז איינע פון די גרויסע אויפטואונגען פון אונזער ציוויליזאציע בעשטעהט טאקע אין דעם, וואס זי האט אונז פיסלעכווייז בעפרייט פון א גרויסען טייל פון די „מען טאר נישט", וואס מיר האבען געקריגען בירושה פון אונזערע פרימיטיווע אור־אור־עלטערען.

בלייבט דא נאך צו רעדען וועגען די אונטער־דריקטע געשלעכטליכע פערלאנגען, וואס שיינען צו זיין די וויכטיגסטע אין פרויד'ס אויגען. איז מעג־ליך, אז בנוגע דעם איז דער פרימיטיווער מנש גע־ווען פרייער, ווי דאס איז דער איצטיגער ציוויליזירטער מענש, אבער און גאנצען פריי איז ער אויך נישט געווען. ס'איז גענוג צו לייענען דעם בוך, וואס א פראנצויזישער נעגער האט מיט א פאר יאהר צוריק געשריבען פון דעם לעבען פון די נעגערס אין אפריקא (דאס בוך איז איבערזעצט אין ענגליש) כדי צו זעהען, אז אויך ביי זיי זענען דא אלערליי „טאבוס" און „מען טאר נישט". דאס זעלבע קען מען זעהען פון דעם בוך, וואס איז נישט לאנג צוריק איבערגעדרוקט געווארען אין ענגליש: „דאס רייף־ווערען אין סאמאא".

* * *

עס איז דא פיל אויסצושטעלען געגען אונזער מאשין־ציוויליזאציע, געגען דער איילעניש און יאָ־געניש פון אונזער צייט. אבער מקנא זיין דעם פרימיטיווען מענשען איז נישטא וואס.

מיר לעבען לענגער און מיר לעבען בעסער, ווי ער האט יעמאלס אפילו גע'חלום'ט.

מיינע אפגעלעבטע טעג

(ענדע פון 7-טער זייט).

מיידעל, האב איך מיר בעשאפען איינע און א ליד.

א מיידעל, וועלכע מיין פאנטאזיע; מיין גוסט, מיין געשמאק.

שענער ווי העלענא, ווי שולמית!

א דיכטער, אז ער וויל קען ער; פאר איהם זענען אפען אלע הימלען.

אלע גרענעצען.

אלע צאמען.

אז א דיכטער וויל נאר, און אויב ער האט שטימונג, בעגייסטערונג, קען ער וועלטען בעשאפען.

פון שענע מיידלעך איז אפגערערט.

אבער איך האב נישט בעדארפט אנקומען צו די לידער־מיידלעך, די פאנטאזיע־מיידלעך.

איך האב געהאט מזל צו לעבעדיגע, צו בחור־נעטקעס און בלאנדינקעס.

אפילו צו צינאמערישע מיידלעך האב איך געהאט מזל...

און אלע האבען מיך געליבט אזוי הייס, אזוי פייערדיג, אזוי ליידענשאפטליך, ווי מיידלעך קענען נאר ליבען ווען זיי ליבען.

צווישען זיי זענען געווען שווארץ־אויגיגע און בלוי־אויגיגע, מיט זילבער־שטימעלעך, און גאלדע־נע שטימעלעך.

הייסע און נאך הייסערע.

א דיכטער האט נישט קיין זארג מיט שעהנע מיידלעך.

אויב עס האלט שוין גאר שלעכט, בעווייזט ער זייערע אויגען אין לידער און זיי ווערען משוגע פאר איהם.

זיי הענגען זיך אויף זיין האלז; זעצען זיך אויף זיין שויס.

קורץ: איך האב מיינע טעג געלעבט. יעדער טאג פון מיין לעבען, איז געווען א גאלדענער בעכער מיט פרייד און געזאנג; מיט ליבע.

וויל איך, ברידער מיינע, איך פערקויפען אט־א די אפגעלעבטע טעג.

איך מוז האבען געלד!

לאזט נישט דורך די געלעגענהייט! איילט זיך צו, ברידער מיינע, איילט זיך צו!

וויפיל גיט איהר?

ארויס מיט לשון!

איהר שווייגט?

נא, ווייסט איהר וואס, איך וועל אייך צוגע־בען צו מיינע אפגעלעבטע טעג אלע מתנות, וואס איך האב אמאל בענוצט און מיינע לידער,

און די הערבסט־פירלען, וואס האבען די מינטען בעגלייט.

און דאס געלד פון די הערבסט־בלעטער, וואס די צייט האט פערשאבלעוועט.

און אלע זונען־אויפגאנגען און אונטערגאנגען מיט אלע זייערע צויבער־פארבען.

און אלע געזאנגען פון מיינע פייגעל, און אלע אויסגעשטערנטע נעכט און טויזענטער פייער־פלי־געלעך, וואס לויכטען אויף און פערלעשען זיך אין די שענע יוני־נעכט.

אפילו דעם רופט פון אלע רויזען וועל איך אייך צוגעבען —

איך מוז האבען געלד!

קויפט ביי מיר מיינע אפגעלעבטע טעג!

דער גרויזאמער לאנדאנער לוסטמערדער

די געשיכטע פון „רושעק דער בויך־שניידער", דעם פארגעגנער פון דיסעלדארפער וואמפיר

די פערברעכענס פון דיסעלדארפער לוסט־מערדער געהען ביסלעכווייז אריבער און געבויט פון קרימינעלע רעטענישען. אויב דער געהיימנישפולער פערברעכער וועט נישט ווידעראמאל אויפרודערען די שטאט דיסעלדארף און די גאנצע ציוויליזירטע וועלט מיט א נייעם, אומזיניגען און דעריבער בעזונדערס שרעקליכען פערברעכען, וואס וועט אפשר געבען די הענד פון פאליציי וועלכע ס'איז ממשות'דיגע בעווייזען, דאן וועט ער קאנען ענטדעקט ווערען נאר על פי צופאל. עס וועלען אריבער נאך א פאר חדשים, און דער דיסעלדארפער מערדער וועט אין דער פאלקס־טראדיציע פערנעהמען אנ'ארט נעבען דעם לעגענדארישען „רושעק דעם בויכשניידער".

שוין איצט רופען די ענגלישע בלעטער און דעם דיסעלדארפער מערדער „דער דיסעלדארפער רושעק דער בויכשניידער". נישטא נאך א נאמען, מיט וועלכען עס זאלען זיין פערבונדען אזוי פיל בלוטיגע פארשטעלונגען און וואס זאל ארויסרופען אזא שרעק — יעדענפאלס אין ענגלאנד — ווי דער נאמען רושעק דער בויכשניידער.

דאס ערשטע פערברעכען, וואס מ'קאן מיט זיכערקייט צושרייבען רושעק דעם בויכשניידער, איז באגאנגען געווארען אין אנ'אויגוסט פרימארגען. אנ'ארבייטער, וואס האט געוואוינט אין געוויסן הויז אין ווייטשעפעל אין לאנדאן, האט, אראפגעהענדיג אינדערפריה פון די טרעפ, בעמערקט, ווי אין א ווינקעל ליגט אומבעוועגליך א פרוי. דער דאזיגער ארבייטער האט שוין לאנג געוואוינט אין דעם הויז, און פאר די זיטען פון די דארטיגע איינוואוינער איז זעהר כאראקטעריסטיש, וואס ער האט אפילו נישט א ספק געטאן, פארוואס ליגט עס די פרוי אין אזא אומגעוועהנליך ארט און אין אזא אומגעוועהנליכער צייט. פונקט אזוי האבען געהאנדעלט א צוויי־דריי אנדערע שכנים פון דעמזעלבען הויז, וועלכע האבען, אזוי ווי ער, זיך געאיילט צו דער ארבייט.

אבער ארום פינף א זייגער אינדערפריה, האט איינער פון די שכנים, וועלכער איז, ווייזט אויס, געווען זעהר שטארק נייגעריג, בעמערקט די פרוי און ר'איז צו איהר צוגעגאנגען, כדי א קוק צו טאן, וואס דא האנדעלט זיך. ער האט בעמערקט, אז די פרוי ליגט אין א טייך בלוט. און א פאר מינוט ארום איז אנגעקומען פאליציי, און עס האט זיך אנגעהויבען די אויספארשונג.

די פרוי איז געווען טויט, שוין ביי דער ערשטער אונטערזוכונג איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז זי געהערט צו די נידריגסטע שיכטען פון די ווייט־שעפעלער פראסטיטוטקעס, זי האט אויסגעזעהען פון א יאהר 40. ביים בעטראכטען דעם בר מנן האט זיך ארויסגעוויזען, אז זי איז דערמארדעט געווארען מיט אזא אכזריות'דיגקייט, אז אפילו די צייטונגען, וואס האבען זיך צומייסטען נאך סענסאציעס, האבען זיך בעגרעניצט בלויז דערמיט, וואס זיי האבען אנגעוויזען דעם כאראקטער פון מארד, נישט אריינגעהענדיג אין קיין פרטים. אויפ'ן קערפער זענען פעסטגעשטעלט געווארען 39 וואונדען.

לכתחילה איז דער פערדאכט געפאלען אויף עטליכע סאלדאטען, מיט וועלכע מ'האט געזעהען די דערמארדעטע א טאג פריהער, זיי איז אבער געלונגען צו בעווייזען זייער אליבי. וועגען דעם מארד האט מען געהערט א פאר טאג און דאן האט מען אין איהם פערגעסען. מארדען אין ווייטשעפעל זענען דעמאלט געווען א געוועהנליכע ערשיינונג און גע־שריען „מ'הרג'עט". ביינאכט האט מען דארט גע־הערט אזוי אפט, אז בלויז די פאליציי פלעגט דער־רויף לעגען אכט.

דעם 2־טען סעפטעמבער איז פארגעקומען א צווייטער מארד. אין א רינשטאק אין ספיטאלפיעלד האט מען צווישען דריי און פיר א זייגער אינדער־פריה געפונען דעם קערפער פון א דערמארדעטער פרוי מיט א גרויסער צאהל מעסער־וואונדען אויפ'ן קערפער. אזוי ווי אויף איהרע קליידער האט מען נישט געפונען קיין סמנים פון שניטען, איז ענט־שטאנען די השערה, אז ערמארדעט איז זי געווארען אין איר בעט און דאן ערשט האט מען זי אנגע־טאן. דערויף האט אנגעוויזען אויך די אונארדנונג, אין וועלכער ס'האבען זיך געפונען איהרע קליידער. ס'איז געווען צו בעמערקען, אז איהר האט אנגעטאן אויף דער שנעל א נישט ערפאהרענער מענש. א רייהע בלוט־צייכענס האבען אנגעוויזען דערויף, אז מ'האט דעם קערפער געשלעפט אויף א מרחק פון 150 מעטער ביז צום ארט, וואו דער מארד האט פאסירט.

די פרוי איז, ווייזט אויס, געשטארבען א האלבע שעה פאר דעם, ווי מ'האט געפונען איהר קערפער. דאסמאל איז דער פאליציי געלונגען לויט די וואונ־דען פעסטצושטעלען, אז דער מערדער איז א גע־ניטער און אז ער בעזיצט געוויסע קענטענישען אין אנאטאמיע. דעם מערדער איז געלונגען צו פערשווינדען א דאנק א צופעליגען אומשטאנד. דער נאהענטסטער פאליציאנט האט דערהערט גע־שרייען, וואס האבען זיך געטראגען פון ארט, וואו ס'איז געפונען געווארען דער קערפער פון דער דערמארדעטער פרוי, אונגעפעהר אין דער צייט, ווען דער מארד איז פארגעקומען, ער האט זיך גע־לאזען צום ארט פון געשריי, נאר ר'האט זיך אנגע־שטויסען אויף א פערשוין, וועלכער האט פאר דער טיר פון זיין הויז געוואלט איבערשניידען זיין פרוי דעם האלז. די געשרייען און געוואלדען האבען אהן ספק אפגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון די פער־בייגעהער פון דעם פינסטערען ווינקעל, וואו רושעק דער בויכשניידער האט געלאזט ליגען זיין קרבן און האבען איהם געהאלפען צו אנטלויפען.

דער צווייטער מארד איז געווען אזוי ענהליך צום ערשטען, אז מ'האט אנגעהויבען שמועסען וועגען א פראפעסיאנעלען מערדער, וואס טוט אזעלכע מעשים אויף די לאנדאנער גאסען. קיינער האט איהם נישט געזעהען, און אין פאליציי זענען אפילו נישט אנגעקומען קיין ווענדונגען מיט בעשרייבונגען פון פערדעכטיגע פערזאנען, וואס ס'זאל זיך האבען געטראפען ביי די ערטער, וואו די פערברעכענס זענען פארגעקומען.

נישט קיין וואונדער, וואס די לאנדאנער איינ־וואוינער האבען געבויט די פערשידענסטע פאנטאס־טישע השערות, כדי צו ערקלערען די מארדען און דאס פערשווינדען פונ'ם פערברעכער. פאליציי האט אַרעסטירט זעהר פיל פערדעכטיגע פערזאנען, אבער מ'האט געמוזט אלעמען בעפרייען.

ס'האבען זיך געפונען עטליכע מאניאקען, וועל־כע האבען זיך געמעלדען אין פאליציי און האבען זיך „מודה" געווען, אז זיי זענען עס בעגאנגען ביידע מארד־טאטען. מ'האט זיי אלעמען געשיקט אין משוגעים־הויז, ס'האבען געליטען פיל אומשולדיגע, וועלכע מ'האט בעשולדיגט אין די מארדען, אבער דערפאר, ווייל זיי זענען אויסערליך געווען צוגעפאסט צו דער פארשטעלונג פון המון וועגען דעם מערדער, אדער זיי זענען געפאלען אלס קרבן פון מסירות, עטליכע מענשען זענען בעפאלען געווארען פון המון, און זיי האבען זיך קוים מיט'ן לעבען געראטעוועט.

דעם 7־טען אקטאבער האט פאסירט דער דריטער מארד. א צושניטענעם קערפער פון אנ'ער־הרג'עטער פרוי האט מען געפונען ביי דער טיר פון ארבייטער־קלוב אויף בערנער־גאס. אין קלוב איז גראד דעמאלט פארגעקומען א טאנץ־אווענד. איינער פון די קעלנער איז איינס א זייגער ביינאכט נאך עפעס ארויס אויפ'ן הויף און האט זיך אנגע־שטויסען אויפ'ן קערפער פון דריטען קרבן פון רושעק דעם בויכשניידער. פאליציאנטען זענען געקומען אויפ'ן ארט פון פערברעכען כמעט מאמענטאל, ווייל פיל פון זיי האבען זיך געפונען נישט ווייט פון קלוב. איניגע פאליציאנטען האבען זיך געפינען אין קלוב גופא, אזוי אז די אויספארשונג האט זיך געקאנט אנהויבען לויט די הייסע שפורען.

אבער פונקט ווי אין די ערשטע צוויי פאלען זענען קיין שפורען נישט געווען. אויפ'ן קערפער פון דער דערמארדעטער זענען געווען פיל וואונדען, אבער דאך בעדייטענד ווייניגער, ווי ביי די ערשטע צוויי קרבנות. די לאגע פון דעם קערפער און דאס אויסזעהען פון די וואונדען האט אנגעוויזען דערויף, אז דער מערדער איז נאך געווען אויפ'ן הויף, ווען דער קעלנער האט זיך אנגעשטויסען אויפ'ן קער־פער און איז פערשוואונדען אין דער ריכטונג פון וועסט־ענד. ער האט דערגרייכט דעם מיטר־סקווער און אונגעפעהר א האלבע שעה נאכדעם, ווי מ'האט ענטדעקט דעם טויטען קערפער און איז געשטאנען ביים איינגאנג צום סקווער מיט עפעס א פרוי, וועלכע ער האט פערהאלטען אויפ'ן וועג. ווייזט אויס, אז מ'האט געזעהען, ווי נעבען סקווער איז פערבייגעגאנגען א פאליציי־וואך. דאס האט איהם געגעבען די זיכערקייט, אז אין משך פון א פערטעל שעה וועט איהם אין סקווער קיינער נישט בעאונרואיגען.

עס ווייזט אויס, אז אויך נאכדעם, ווי דער פאטרול איז פערביי, האט דער מערדער אוועקגע־שלעפט זיין פערטען קרבן אין סקווער אריין און אויסנאהענדיג א מעסער, האט ער זי גענומען שניידען און שטעכען. א פאליציאנט, וועלכער האט זיך אומגעקערט אין סקווער 20 מינוט נאכ'ן פארבייגעהן פון פאטרול, האט אין א פינסטערען ווינקעל גע־פונען דעם קערפער פון דעם נייעם קרבן פון פער־ברעכער.

אזוי ארום זענען אין משך פון 54 מינוט דערמארדעט געווארען נאך צוויי פרויען, און דער מערדער האט נישט איבערגעלאזט נאך זיך קיין שום שפורען.

נאך דעם דאזיגען דאפעלטען מארד האט די לאנדאנער בעפעלקערונג איינגאנצען פערלוירען דעם צוטרוי צו דער פאליציי און ווייטשעפעל האט זיך גע־גרינדעט א „זיכערקייטס־קאמיטעט" און ס'האט אנגעהויבען הערשען אנ'אמת'ער טעראר. די אנ־פאלען אויפ'ן שעף פון דער לאנדאנער פאליציי סער טשארלז ווארען זענען געווען אזוי העפטיג, אז ער האט זיך געמוזט אנגעבען אין דימיסיע.

דעם 18־טען נאוועמבער איז געשעהען א מארד, וועלכער האט מיט זיין אכזריות איבערגע־שטיגען נישט נאר אלע פיר פריהערדיגע, נאר בכלל אלע מארדען אין לאנדאן פאר די לעצטע יאהרען. דער פינפטער קרבן פון רושעק דעם בויכשניידער איז אומגעקומען נישט אין דער גאס, ווי אין די פריהערדיגע פאלען, נאר אין דעם אייגענעם שלאפ־צימער. דער ווייטערדיגער אונטערשייד צווישען דעם איצטיגען מארד און די פריהערדיגע איז געווען דער, וואס דער קרבן איז געווען א שעהנע און יונגע לעבע־פרוי, בעת די פריהערדיגע זענען געווען אלטע, שמוציגע און פערקריפעלטע.

מערי קעלי — אזוי האט געהייסען דער פינפ־טער קרבן — האט געשטאמט פון לומעריק און איז געווארען א פראסטיטוטקע נאך א קורצער ראמאנטישער קאריערע, אין דער לעצטער צייט זענען איהרע געשעפטען געגאנגען שלעכט, און דער באלעבאס פון הויז, וואו זי האט געוואוינט, האט איהר אפגעזאגט די דירה. איהר צימער האט זיך גע־פונען אין פארטער און האט נישט געהאט קיין פענסטער. דער פערוואלטער פון הויז, וועלכער איז געקומען מיטטיילען דער פרוי, אז זי דארף ארויס־פאהרען, האט פריהער אריינגעקוקט צו איהר אין פענסטער. דאס, וואס ער האט דערזעהען, האט איהם בעוואויגען תיכף צו לויפען נאך פאליציי.

דאס בילד פון מארד האט בעוויזען, אז דער מערדער האט געהאט א סך צייט און ר'איז געווען זיכער, אז קיינער וועט איהם נישט שטערען. דאס איז געווען אנ'אמת'ע ארגיע פון בלוט. דער פאליציי איז ווידער נישט געלונגען צו געפינען קיין שום שפורען. דאס מאל האט די פאליציי בעשלאסען פאר־צולעגען א גרויסע בעלוינונג און צוזאגען פולשטענ־דיגע זיכערקייט פאר דעם, וועלכער וועט ארויסגעבען דעם מערדער.

נאכ'ן מארד פון מערי קעלי האט די פאליציי דערהאלטען א בריף פון איינעם, וועלכער האט ער־קלערט, אז ער איז עס דער מערדער פון די פינף פרויען. אין בריף האט ער מיטגעטיילט, אז דעם צווייטען טאג און איזענד האט ער בדעה אויסצו־פיהרען נאך א מארד. דער בריף איז געווען אונ־טערגעשריבען „רושעק דער בויכשניידער" און פון דעם מאמענט אן איז דער נאמען געווארען א שם דבר אין דער ענגלישער שפראך.

קעגען דער בעהויפטונג פון בריף איז דער מארד פון מערי קעלי געווען די לעצטע פערברעכער־רישע טאט פון רושעק דעם בויכשניידער. לכל הפחות איז מעהר נישט רעגיסטרירט געווארען קיין מארד, וואס זאל טראגען דיזעלבע סמנים, וואס די פריהערדיגע.

ארום דעם נאמען פון רושעק דעם בויכשניידער זענען ענטשטאנען גאנצע לעגענדעס. אויפ'ן סמך פון די וואונדען אויף די קערפערס פון די קרבנות איז ארויסגעזאגט געווארען די השערה, אז דער מערדער איז געווען בעקאנט מיט אנאטאמיע. צו־מארגענס נאך דער ערמארדונג פון מערי קעלי האט מען פון דער טעמזע ארויסגעצויגען דעם קערפער פון א סטודענט־מעדיקער פון לאנדאנער אוניווערזיטעט. ס'איז געווען א מיינונג, אז דער סטודענט איז עס רושעק דער בויכשניידער, אבער גענוי פעסטשטעלען דאס איז נישט געלונגען.

ס'איז קיין ספק נישט, אז די וואהל פון די קרבנות האט מיטגעהאלפען דערצו, אז רושעק דער בויכשניידער זאל בלייבען אומבעשטראפט. ער האט געמארדעט פרויען, וועלכע האבען געהערט צו די נידריגסטע שטופען נישט נאר פון לאנדאן, נאר פון ווייטשעפעל, פרויען, וועלכע זענען וואהר־שיינליך גערן מיט איהם מיטגעגאנגען אין פערבאר־גענע ווינקעלען פון דעם ארימען קווארטאל און הא־בען אליין זיך בעמיהט צו בלייבען אומבעמערקט פון קיינעם.

פון שטאנדפונקט פון פערברעכערישער טעכניק זענען די מארדען פון רושעק דעם בויכשניידער אויס־געפיהרט געווארען מוסטערהאפט. דער פערברעכער איז געווען אונגעהויער דרייסט און קאלטבלוטיג און האט „געארבייט" מיט א וועלטענער שנעלקייט און פינקטליכקייט. פיל אומשטאנדען פון די מארדען לאזען דענקען, אז ר'איז געווען א מאניאק מיט א לייד־שאפט צו מארד־טאטען אויפ'ן סעקסועלען באדען. ס'איז פערהאן נאך א טעאריע, וועלכע ווייזט אויס צו זיין נאהענט צום אמת: רושעק דער בויכשניידער זאל האבען געווען אנגעשטעקט דורך א פראסטי־טוטקע מיט א ווענערישער קראנקהייט און דעריבער האט ער אנגעהויבען נקמה נעמען אין אלע פרויען, וואס געהערען צו דער דאזיגער פראפעסיע. אזוי צי אזוי — די פערזענליכקייט פון רושעק דעם בויכשניי־דער איז געבליבען נישט אויפגעקלערט און וואהר־שיינליך וועט זי שוין קיינמאל נישט אויפגעקלערט ווערען.

א. ריגער

ס'געיעג נאכ'ן שאטען

47) (סענסאציאנעלער ראמאן)

מיט קאלאסאלער פארזיכטיגקייט האט בענס־דארף אריינגערוקט א וויטריך אינ'ם שליסעל־לאך. דער וויטריך האט זיך איבערגעדרעהט און אנגע־טראפען אויף א שטערונג.

ער האט דאן ארויסגעפרובט א צווייטען וויטריך און דער שלאס האט זיך פאמעליך געעפענט.

אריינגעהענדיג אין דער רעכטער האנד זיין געוועהר, האט בענסדארף א פראל אויף געגעבען די טיר.

זיין פינגער איז געלעגען אויפ'ן צינגעל, און דער פוס האט פארזיכטיג אנגעטאפט דעם באדען פון דער שוועל: מ'האט זיך דאך געקאנט ריכטען אויף פערשידענע סורפריזען אינ'ם לאבאראטאריום פון וואלדמאנ'ען...

אין דער לינקער האנד האט א פינקעל געטאן א שטראהל פון דעם עלעקטרישען לעמפעל.

פאמעליך איז ער געגאנגען ווייטער איבער דעם פירהויז.

ביי איין וואנד איז געשטאנען א שרייב־טיש מיט א טעלעפאן־אפאראט.

אין א ווינקעל איז געשטאנען א צוזאמענגע־לייגטע בעט; און גלייך דערנעבען — א וואש־טישעל און א הענגער אויף קליידער.

גלייך ענטקעגען דעם גראה איז געווען א ברייטע רעמבגענע טיר, וואס האט געפיהרט אין לאבא־ראטאריום.

בענסדארף האט אויך די דאזיגע טיר אויסגע־פרובט מיט דעם שטאלענעם דראט, צי ס'איז נישט עלעקטריזירט, אבער, אויף היפיל ער האט געזעהען, איז זי אויך ווי די ערשטע טיר געווען נישט געפעהרליך.

ביי דעם ערשטען שטוס, האט זי זיך שטיל פונאנדערגעעפענט.

אין דעמזעלבען מאמענט האט דאס לאבא־ראטאריום געגעבען א בליץ אויף מיט א העלער ליכט; עס האט א פלאם אויף געגעבען מאגנעזיע, און מיט'ן קלאנג „פוף" האט א וואלקען ווייסער רויך זיך אויפגעהויבען צום פאלקען.

בענסדארף האט זיך שטארק אויסגעזידעלט.

א סברא, אז דאניעל וואלדמאן איז נישט געווען קיין יונגעלע פון דער גאס אראפ!

די סיבה פון דעם מאגנעזיע־פלאם איז געווען א קלארע: ערגיץ אין לאבאראטאריום איז געשטאנען א פאטאגראפישער אפאראט, וואס האט אוודאי קלאר און בולט פערפיקסירט דעם גראפ'ס געשטאלט מיט זיין טויט־געוועהר אין דער האנד.

עס איז פינסטער געווארען.

בענסדארף איז אומבעוועגליך געשטאנען אויף דער שוועל — א הויכער, א שלאנקער, אין אנ'עלעגאנט־געצייטען פראק, בעמיהענדיג זיך מיט אנ'אנגעשטרענגטען בליק דורכצודרינגען די פינסטער־ניש, און אויפצוקלערען די געהיימעניש.

די פינסטערניש האט דורכגעשטאכען א שאר־פער, דינער שטראהל, וואס האט זיך אפגעשטעלט אין מיטען צימער.

אויף היפיל בענסדארף האט עס געקאנט בעמערקען, איז דאס צימער געווען פוסט, און דער וועג פאראויס — פריי און אויסער א סכנה.

מאכענדיג פארזיכטיג א שריט, האט ער בעד־לויכטען מיט זיין לעמפעל די וואנד און געזוכט אנ'ע־לעקטרישען שאלטער.

אנשטאט איינעם, האט ער געפונען גאנצע דריי שאלטערס: גאנץ געוועהנליכע קנעפלעך, ווי מען קאן זעהן אין יעדער וואוינונג, וואו ס'איז דא עלעקטרישע ליכט.

אויך זיי האבען נישט געקאנט זיין געפעהרליך, ווי אבער דעם גראפ'ס פינגער האבען אנגע־ריהרט איין קנעפעל, האט זיך הינטער זיין פלייצע דערהערט א טרוקענער קורצער טרישטש.

שארף א דריי־טוענדיג זיך אויף די קנאפלען פון די שיך, האט ער בעלויכטען דעם פירהויז: די טיר, וואס האט געפיהרט צום קארידאר איז געווען פערהאקט, און דער וועג צוריק — אפגעשניטען.

א רגע איז בענסדארף געשטאנען א צוטומעל־טער: די געראטען האבען איהם אנגעהויבען צו פערראטען.

ער האט זיך פונדעסטוועגען שנעל בערוהיגט, און זארגלאז א מאך טוענדיג מיט דער האנד האט ער א דריי געטאן די איבעריגע צוויי שאלטערס.

דאס לאבאראטאריום האט זיך בעגאסען מיט א רוהיגען ווייכען ליכט.

מיט דער רעכטער האנד אויסגעשטרעקט פאר זיך, האט זיך בענסדארף ארומגעקוקט אין צימער פון דערוועהנטען וואלדמאנ'ען.

ער האט נישט געהאט קיין טעות: זיי האבען זיך שוין טאקע פריהער געהאט בעגעגענט.

דאניעל האט לחלוטין נישט געמאכט דעם מינדסטען פרוב צו ענדערען מעהר־ווייניגער זיין אויסערליכען אויסזעהן.

ער איז רוהיג געזעסען אויף א הילצערנעם פאטעל, און געקוקט אויף דער טיר.

דער גראף האט זיך שפאטיש פערנייגט — ריכטיגער: ער האט קוים א ביסעל געטאן מיט'ן קאפ נישט א ריהר־טוענדיג מיט אנ'אקסעל.

— הער דאניעל וואלדמאן, אויב כ'האב נישט קיין טעות ? ! — האט ער מיט געמאכטער פריינד־ליכקייט א זאג געטאן — אדער, האלט איהר בעסער, כ'זאל אייך רופען: וועלאזשעלסקי ?

— וועלאזשעלסקי... אויב איהר בעזיצט, — האט וואלדמאן נישט רוהרענדיג זיך, געענטפערט — פערשטעהט איהר מיך, איך האב בעשלאסען אויף א חודש אדער צוויי צו פערגעסען דעם נאמען דאניעל וואלדמאן... און יעדעס מאל, ווען מ'רופט מאהנט מיר און איהם וועט מיר אביסעל פריקרען.

בענסדארף איז אריין אין לאבאראטאריום, נישט אפווענדענדיג דאס אנגעשטעלטע געזעהער פון וואלדמאנ'ס פנים.

וואלדמאן האט בעמערקט דעם הפך, וואס האט געגלאנצט אינ'ם גראפ'ס האנד און א שמייכעל געטאן:

— ליבער גראף, — האט ער זיך אפגערופען מיט א שפאטישען פארוואורף — צי וואס טויג עס אייך, טייערער ?... און איך האב אייך געהאלטען פאר א דרייסטען מענש.

בענסדארף האט אפילו מיט אנ'אויג נישט א פינטעל געטאן: ער איז געווען טויב פאר חוזק־ווערטער.

מיט א פעסטער בעוועגונג האט זיך זיין האנד אנגעצילעוועט אין דער גאז פונים מענשען, וואס איז געזעסען אינ'ם פאטעל.

— מענשען דרייסטערע פון מיר ליגען אין קבר, — האט ער טרוקען געענטפערט — ריהרט זיך נישט פון ארט ! איך גאראנטיר אייך, אז איך בין א גוטער טרעפער... איין ריהר — און עס שיסט !

בענסדארפס אויגען האבען געמאסטען דעם געגנער מיט זיינע כוחות און מעגליכקייטען.

דערוועהנענדיג דעם געגנער, איז ער געוואהר געווארען, אז ער האט גוט געטאן, וואס ער איז אהער אליין געקומען.

ער האט נאר געפיהלט, אז די געראטען הויבען זיך איהם אן אנצושפאנען.

די געהיימנישפולע קאלטע רוהיגקייט פון וואלד־מאנ'ען האט נישט פאראויסגעזאגט קיין שום גוטס.

(פארזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון ג. שארפנגעל

פאליטיק פון דער וואך

די פראנצויזישע רעגירונג האט זיך אנגעגעבן אין דימיסיע.

ענדליך דיהרט זיך ס'איז, געהערט אז'אזא זאך? קיין פרעסע וועגן היינטיגן זיגער נישטא און האך איז די וועלט-פאליטיק געפרוירען.

אלץ הייסט געפרוירען. עס איז אלץ אריס אזוי שטארק געפרוירען אין דער פאליטיק, אז עס כאפט א שווידער.

אין די דיפלאמאטישע קרייזען האלט מען, אז דאס איז צוליב דעם, וואס עס הערשט א גרויסער עקאנאמישער קריזיס אין דער גאנצער וועלט. פשוט געזאגט הייסט דאס, אז עס איז נישטא פערדיענסט, קיין פרנסה, ליגען נישט אין קאפ נארישקייטען.

איז דאך די קשיה, אויב עס איז יא נישטא פערדינסט, קיין פרנסה, א קריזיס הייסט עס, טא פאר וואס שווייגט מען? פאר וואס האבען זיך די דיפלאמאטען פערזוקט אין א ווינקעל?

איז דער תירוץ: מלחמה, מען האט מורא פאר א מלחמה.

עדיסאן און מיין ווייבעל

(לויט א פאלקס-לידעל).

קום אהער, דו עדיסאן,
מיט דיין גרויסען מייכעל,
קום נאר צו מיין ווייבעלס טיש
און לערן זיך דארט שייכעל.

פים באם, באם... א א. ה.
פים, באם, באם... א. א. ה.

אנ'עלעקטריש לעמפעל האסטו אויסגעטראכט
מיינסט ביזט א מינסטער,
מיין ווייבעל טרעפט אין טאש צו מיר,
אז ודווקא אין דער פינסטער.

פים, באם, באם... א. א. ה.
פים, באם, באם... א. א. ה.

א פאטאגראף האסטו אויסגעטראכט,
טוט עס קונצען רעדען,
מיין ווייב דארף מען נישט אנדרעהען,
זי רעדט שוין פאר אונז ביידען.

פים, באם, באם... א. א. ה.

א טעלעפאן האסטו אויסגעטראכט —
רעדט עס פון דערווייטען,
מיין ווייבעל כאפט א פליאטקע נאר,
צוטראגט זי עס פאר לייטען.

גערעכערט

(וואך-קלאנגען)

ס'איז שוין ווידער — נישט מיט אלעם,
ווידער איז שוין גאר נישט גוט...
וואס א טאג עס ווערט אלץ שווערער,
וואס א שעה, וואס א מינוט!

האקט מען קלעפקעס, לייגט מען לאטעס
און עס קאפיעט אלץ גערעכט —
ס'העלפט נישט אונזער גאנצער טרחה,
ס'העלפט נישט, וויפיל מען פערריכט...

אט א מאכט זיך דא אנ'עפענונג,
אט א — ווידער שוין א בראך,
אט א גאר אין כאכע מיטען
א משונה'דיגע לאך...

אך-אך-ווי, עס איז דאך ביטער,
דאכט זיך ערשט נישט לאנג געפארשט —
דאכט זיך בארטעל האט דעם רודער
פעסט געהאלטען... אט... אקארשט...

דאכט זיך נאר-וואס האט געפאטשט
אונזער סיים דעם לאנד-ביודזשעט,
און שוין ווייטער מוז מען זארגען...
ווידער ווערט שוין פיל גערעדט...

ווידער רעדט מען — רעקאנסטרוקציע...
און פילסודסקי שרייבט א בריף...
ווייטער דארף מען שוין פערריכטען
אונזער בידנע, שווערע שיף!

יאקעל בן פלאקעל.

די „יונגע"

— בזמנגע איהר צייט האלט מען מיך פאר א יונגע. עס איז שוין צייט אז מען זאל מיך אנהויבען האלטען פאר אנ'אינטעליגענטקע.

וואס א טאטע קען

א רעסטאראטאר אין אמעריקע האט אראפגעבראכט זיין אלטען פאטער פון אייראפא און האט איהם אוועקגעשטעלט אין רעסטאראן כדי אז די געסט זאלען זעהען דעם אלטינקען מיט דער לאנגער בארד, וועלען גלויבען אין דער כשרות פון רעסטאראן.

דער אלטער האט אבער איינגעזעהען, אז דער זוהן האלט דעם רעסטאראן נישט אזוי כשר, האט ער זיך איינמאל מיישב געווען און האט זיך אפגעגאלט די בארד. אז דער זוהן האט דערזעהען דעם געגאלטען טאטען, האט ער געמאכט א גוואלד:

— טאטע, וואס האסטו געטון, רואינירסט דאך מיר די ביזנעס.

דער טאטע האט געענטפערט:

— איך האב זיך בערעכענט, אז אייערע סיזאל מיר שניידען דאס הארץ, וועל איך בעסער אפשניידען די בארד.

ער זוכט א שטעלע

ארבייטער: איך זוך ארבייט ביי וואס עס יעצט זיך לאזען. איהר האט מסתמא געהערט פון מיר, איך בין אויך א פערפאסער פון מוזיק.

שעף: אבער א חוץ דעם, זענט איהר ערליך?

א גרויסער בעל-צדקה

חזן: איהר ווייסט, דאס היינטיגע ראזשענע גיב איך א נדבה פאר דער שוהל.

גבאי: א, אייך קומט א צווייעגריגער ראנק, וואריס אז א יוד קען נישט געבען און גיט, איז ער נאר א גרויסער בעל צדקה.

ביים קארטען-טישעל

קארטענשפילער (צום קיבעצער): מען קען דאך פון אייך נישט אויסהאלטען! איהר האלט דאך אין איין אויסזאגען ווען איך האב שלעכטע קארטען!

קיבעצער: איך רעד דאך נישט א ווארט.

קארטענשפילער: איהר זיפצט דאך אבער.

אויפ'ן מאסקען-באל

קריזיס: אויך דא בין איך! איך פערטרעט די מענער, וועלכע האבען זיך גוט צו קאפן, ווי אזוי זיך ארויסצוקאפען פון קריזיס.

אין א לאדזער קאפע

ביי א טישעל אין א היגער צוקערניע זיצט א בעקאנטער לאדזער דיסקאנטער און ציילט עפעס אויף די פינגער.

— פאניע מאריץ! וואס רעכענט איהר עפעס אויף די פינגער, עס פעלט דען אייך אויס פאפיר?

ע, ענטפערט דער דיסקאנטער — צו וואס ערשט ארויסשלעפען פון ביזעם-קעשענע דאס נאטיץ-ביכעל. איך רעכען נאר אויס, וועלכע לאדזער פאבריקאנטען און סוחרים ס'האבען נאך נישט קיין אפפארלאש אדער וועניגסטענס א נארוזר, דעם גרויסען חשבון וועל איך, האכט זיך, קאנען מאכען אויף די פינגער אייך.

* * *

נתן — איך בין אין א גרויסער פערלעגענהייט, טוט מיר גלייך 100 זלאטעס בארגען.

נח (טרויעריג) איך וויל דאס פערמאגען, וואס דו וועסט יעניגער נעמען.

א פראקטישער אויפטו

א דירעקטאר פון א היגער נאר אנגעוועהענער קרעדיט-אנשטאלט האט צוליב שנעלער אריענטאציע פעראורדענט דעם ביורא-לייטער צוזאמענצושטעלען 2 רשימות פון אלע לאדזער סוחרים און פאבריקאנטען.

אין דער ערשטער רשימה דארפען אריינגעצויגען ווערען די פירמען, וועלכע האבען שוין בעקומען א נארוזר, אדער אופפארלאטש. די 2-טע רשימה וועט ארומנעמען דאס לעצטע ביסעל נאך איבערגעבליבענע האנדעלס און אינדוסטריעלע פירמען, וועלכע רעכענען זיך ערשט אויף אזא ישועה.

זיין ארגומענט

ערשטער מאן (ארגומענטירענדיג): גיין, יונגערמאן, ווערטער מיינען גארנישט, טהאטען זענען דער עיקר. ווערטער רעכענען זיך קיינמאל נישט.

צווייטער מאן: האט איהר שוין אמאל געשיקט א טעלעגראם?

ער איז מעהר מבין פאר'ן פאטער...

א חתן האט בעקומען נאך דער תנאים פונ'ם מחותן „חתימה-גועלר" — א גאלדענעם זייגער מיט א קייט, ער איז צוגעגאנגען צום פאטער איהם ווייזען די גרויסארטיגע מתנה, וואס ר'האט בעקומען.

דער פאטער, א גרויסער מבין אויף אזעלכע זאכען, האט גענומען בעטראכטען די חפצים און באלד גענומען ארויסווייזען מבינות; ער האט נעהמען, אז די קאפערטע פונ'ם זייגער, איז היינט קיין, די הויסקע איז נישט מאסיוו.

דער חתן הערענדיג ווי דער פאטער טארעלט די מתנה, האט שטילערהייט א זאג געטאן צום פאטער:

— „טאטע, מאך בעסער א שווייג, וויל כיפן דאס אייך נישט הערט!"

בערנש.

גרעסער ווי איינשטיין

זלמן: — איך האב נעכטען געהערט א רעפעראט, אז ער א גרעסערער ושעני ווי איינשטיין.

קלמן: — ווי אזוי ווייסט דו דאס?

זלמן: גאנץ איינפאך, איינשטיינס פערשטעהען בלויז 12 מענשען אויף דער גאנצער וועלט, אבער איהם פערשטעהט קיינער נישט.

איינענע?

— איהר האט שעהנע ציינער, זענען דאס אלע אייערע אייגענע?

— נאך נישט. די לעצטע ראטע האב איך נאך נישט בעצאהלט.

—:8:—

שפאס פון פאמיליען-ווינקעל

אט פאלגט זי איהם

ער: קענסט רעכענען?

זי: וואס פאר א פראגע! אוודאי קען איך.

ער: טא בערעכענשע וואס פאר א טאם די ביסט.

ארייננעזאגט

זי (ציינענדיג איהר בילד): וואס זאגט איהר, זעה איך נישט אויס שרעקליך?

ער: אויפ'ן בילד נישט.

ביים שדכן

שדכן: אויב אזוי, גיב איך אייך א שעהנע יונגע אלמנה.

יונגערמאן: האט זי קינדער?

שדכן: פינף אבער זיי זענען אלע שוין לאנג פערהייראט.

צו-פלוצלונג

ער: איך גלויב, אז איהר וועט הייראטען דעם נעקסטען נאר!

זי: אויף אזא פלוצלונגען הייראט-פארשלאג האב איך זיך נישט גערעכט!

קינדער-ערציהונג

פאטער: א האלבע (שטונדע) שרייען פאר גארנישט! איך גיב דיר אזוי א זעץ! און וואס וועט זיין דער נייער קלוגער דיר!

שנעל אויסגעהיילט

— ווי שנעל דער דאקטאר האט אויסגעהיילט מיין ווייב פון נערוועזישקייט!

— וואס האט ער געטון?

— ער האט איהר געזאגט, אז נערוועזישקייט איז א סימן פון אלטקייט!

פון אויסלענדישען מארק

אין צירק

— אט דער מאן קען איינשלינגען גאנצע ביינפענס גאבלען און שפילקעס.

איינער: אויך א קונץ, מיין ווייב קען איינשלינגען א וואגען מיט אזעלכע זאכען.

ציהט זיך לאנג

— ווי קומט צו אייך אזא לאנגער פאמיליען נאמען?

— וואס הייסט ווי? ער ציהט זיך ביי אונז נאך פון רות-לאנג.

אנ'אויסשטעלונג

— פון וואנען קומסטו אצט?

— פון אנ'אויסשטעלונג.

— וואס פאר אנ'אויסשטעלונג?

— מען האט אויסגעשטעלט מיין בילד אויפ'ן טאפ.

דערפון איז געדרונגען

— פארוואס פערלירען סטענער די האר?

— ווייל דערפאר וואס זיי ארבייטען מיטן קאפ, אויס, אז דערפאר האבען פרויען נישט קיין וואנסען, ווייל זיי ארבייטען מיט די מוילער.

אין געריכט

ריכטער: צוערשט האט איהר דעם מאן גערעדט מיט די ערגסטע שימפווערטער און דערנאך האט איהר איהם געגעבען א פאר פעטש.

אנגעקלאגטער: ריכטיג, איך האב איהם ערשט שפעטער געזען, אז ער איז מאן איז טויב און שטום, ווען די ערגסטע ווערטער זענען אויסגעשפאנט.

גאליציאנער ייד וואס האט חתונה מיט א ווינער פרינצעסין

(ענדע פון 7־טען זײט).

בלאנקא יאהאנא טאסקאנא, און אלץ איז אוועק גלאט, ווי מען זאגט.

הערמאן האט געפונען א שעהנע כלה; דאס מיידעל בלאנקא יאהאנא מאסקאנא האט געפונען א מאוילען בעשערטען, און דאס פארעל האט מיט מזל געהייראט.

אבער שוין פ יידער הייראט האט זיך ארויס־געשטעלט א מאדנע זאך, פאר וועלכער הערמאן האט זיך זעהר דערשראקען. מ'הייסט, צו ערשט האט ער זיך זעהר דערפרעהט, און דאן ערשט, אז ער האט זיך גוט בעקענט, האט ער זיך דערשראקען.

פון די הייראטס־דאקומענטען האט זיך נעמ־ליך ארויסגעשטעלט, אז דער הערמאן, האט גע־הייראט, צו קיין בושה זאל אונז נישט זיין, א ריכ־טיגע פרינצעסין. זיין כלה האט נעמליך געהאט דעם טיטול „הערצאגין" און זי האט געשטאמט פון קייזער פראנץ יאזעפ'ס פאמיליע.

אין וויען זענען אזעלכע פרינצעסינס מעהר נישט קיין יחוס. די טיטולען זענען אין דער רעפובי־ליק אפגעשאפט געווארען און די פיל פערארימטע אריסטאקראטען האבען געמוזט זוכען עפעס א בעשעפטיגונג, אום צו קענען לעבען.

אז מען האט זיך אין „פראטער" דערוואוסט, אז הערמאן האט געהייראט מיט א „פרינצעסין", איז מען איהם געקומען גראטולירען.

— מזל טוב! מזל טוב, הער הערמאן! עס זאל זיין אין איין גוטער שטונדע! — האבען „רייטשע" שאהורים אנגעווינשעוועט. גאליציאנער יורען האבען זיך אויך געפרעהט. א קלייניגקייט, מען האט בעקומען פראנץ יאזעפ'ן פאר א מחותן!

— וואס גיבען זי איהר צו עסען דער פראו הערצאגין? — גאלרענע זיינגערלעך מיט ויוך? אדער מארציפאנעס מיט פויגעלמילך?

הער הערמאן האט געהאט גענוג אויסצו־שטעהען, ער האט זיך געשעהמט, זיין פנים צו ווייזען. ער האט זיך געשעהמט צו געהען אין שולכעל דאווענען.

יורען האבען איהם גענומען רעם לעבער:

— פיליכט איהנען מאכען איין „נותן תשועה"? (די תפלה וואס גאליציאנער יורען פלעגען זאגען אין שוהל פאר'ן קייזער פראנץ יאזעף), אדער איינען געווערהנליכען „מי שברך", הער.

אבער דאס איז נאך גאר נישט געווען. רעד־פארטערס פון צייטונגען האבען זיך דערוואוסט פון דער הייראט, און מען האט אנגעפאנגען לויפען נאך „נייעס", אפשלאגען די טירען, אויספרעגען

אקוראט ווי אזוי דער ארימער יודישער פערלער האט געהייראט מיט דער „הערצאגין", ווי אזוי זיי לעבען, וואס זיי רעדען, צי זיי קריגען זיך, צי זיי לעבען בשלום, און ווען זיי דענקען צו גט'ען זיך, וועגען דעם אלעם האבען די צייטונגען גענומען שרייבען ארטיקלען.

אין די בילינע ווארעטילס אין „פראטער" האבען די פאיאצען גענומען זינגען לידלעך פון דעם „הערצאג איזראעליט" מיט דער הערצאגין, יאכ־מאכען ווי דער הער „יאהודע" שאקעלט זיך ביים דאווענען, און זיין ווייב, די פרינצעסין בענשט ליכט.

הכלל, הערמאן האט, נעבעך, געהאט א ביי־טער פעקעל. ער האט זיך גענומען א צרה אויף זיין קאפ.

קיין גוט לעבען האט ער מיט דער פרינצעסין אויך נישט געהאט. נאך דער הייראט האט זיך נעמ־ליך ארויסגעשטעלט, אז זי איז נישט קיין יונגע יתומה'לע, נאר שוין אן עלטערע אלמנה. און שעהן איז זי אויך געווען אמאל אין די מיידעלשע יאהרען.

האט הערמאן נישט לאנג געטראכט און איז אנטלאפען פון זיין פרוי, דער פרינצעסין.

האט ער געזעהען, אז ער קען זי נישט פטר'ען, האט ער זי פערקלאגט אין געריכט אויף גט.

ביי א גט־פראצעס אין געריכט מוז מען אנ־געבען א גרונד, פאר וואס מען וויל זיך גט'ען. אז נישט, גיט דער ריכטער קיין גט נישט.

— א גרונד? זי האט איהם אפגענארט! — האט הערמאן גע'טענה'עט.

— וואס הייסט אפגענארט? — פרעגט דער ריכטער — זי האט אייך פערראטען מיט א געליבטען?

— ניין, דאס נישט. אבער זי האט מיר נישט געזאגט ביי דער הייראט, אז זי איז א „הערצאגין", הער ריכטער, און איצט האב איך געברענטע צרות. איך וואלט נישט געווען געהייראט מיט א „פרינצעסין" ווי קום איך צו אזא נאבעלען שידוך?

— א חסרון, די כלה איז צו שעהן? מאכט דער ריכטער מיט א שמייכעל.

— אמאל איז דאס אויך א חסרון, אפגעהיט זאל מען ווערען!

דער געריכט איז געווען פול געפאקט ווי אין א טעאטער. אלע האבען געוואלט זעהען די פרינ־צעסין און איהר מאן, דעם יודישען פערלער פון „פראטער".

די פרינצעסין האט זעהר ריכטיג גע'טענה'עט, אז זי האט איהר מאן נישט אפגענארט. אין עסטר־רייך זענען אלע אריסטאקראטישע טיטולען געווע־זען אפגעשאפט געווארען. זי האט נישט געהאט, וואס צו דערצעהלען, זי האט געוואלט הייראטען און מאכען א לעבען, דאס אלץ.

עס איז געווען א שווערער פראצעס.

ענדליך האט דער ריכטער די פרינצעסין פער־אורטיילט צו נעהמען א גט, צוליב „נעגענזייטיגער אפנייגונג". דאס הייסט, ווייל דער שידוך איז נישט קיין גלייכער. און הערמאן האט פערלאזען דאס געריכט א זעהר פרעהליכער. ער האט ממש גע־טאנצט.

אז ס'איז בעשערט א יודען א גליק, איז דאך נישט שייך... אבי יודען האבען פון וואס צו לא־כען און צו מאכען שפאס.

ס. פ.

שאראדען און רעטעניש

לעזונג פון נומער 109.

אום — זאק (אומזאק).

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:

1) ש. ריכטער, זאוואדזקא 42, א שאכטעל פודער.

2) א. ראקיטאוויטש, יוסקארניא 43, צווייטע שט. שאקאלאד.

לעזונג פון נומער 110.

עסט — לאנד (עסטלאנד).

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:

1) י. סאלאמאנאוויטש, פאנסקא 7, צוויי בי־לעטען אין קינא.

2) לאקטשינסקי, פארזשעצנא 6, איין שאכ־טעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 111.

נאט — גוט — גיט! — גט...

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:

1) פערענבאך, זאכארניא 30, צוויי שט. טו־אלעט זייף.

2) פ. סומריי, פיעטריקאווער 253, א פלאש קעלניש וואסער.

Nr. 112.

אז איהר וועט טרעפען די ווערטער און לייענען די ערשטע אותיות פון אויבען אראפ, אדער די לעצטע — פון אונטען ארויף וועט איהר בעקומען דאס, וואס האט מיטוואך אנגעמאכט א טומעל:

1) א הויפטשטאט אין א גרויסען לאנד;
2) ארץ־ישראל פערקירצט;
3) א קאל פון א ביקס;
4) עלף אנדערש;
5) אונזער שטאט;
6) דער שם־הוויה;
7) א צייטשריפט;
8) א וועה־אויסגעשריי;
9) א צולאג אנדערש;
10) פערקעהרט פון נײן;
11) א צייכען אנדערש.

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 112

פרעמיעס:

1) 2 שט. טואלעט זייף.

Nr. 113.

איינס — א מעטאל.
צוויי — א מינעראל.
גאנץ — א ציוניסטישער טער.

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 113

פרעמיעס:

2) 1 פאפעטעריע.

Nr. 114.

מיט א צירי — ס'געהט און קלאפט,
מיט א צירי — די ברוסט עס כאפט,
מיט א חיריק — איז א העלד ער,
מיט א סגל — שניידט ער וועלדער,
מיט א קמץ — האקט ער פסוקים,
כאפט דעם ווארט, און גוט בעקוקט איהם.

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 114

פרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינא.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די גע־לעזטע שאראדע, בעט מען אבצוגעבען אין קאנטאר־טען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיט־וואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומע־נדען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

די גרויסע דראמע פון רוסישען לעבען אין 12 אקטען היינט און פאלגענדע טעג!

פירשטין מאשא (בלוטיגער פרימארגען) (איבער דער נעווא)

אין די הויפטראלען: KLAUDJA VICTRIX i ROMUALD JOUBE

דאס בילד ווערט אילוסטרירט מיט געזאנג. אויסגעפיהרט פון א רוסיש־אוקראינישען כאר.

נעכסטער פראגראם: „די געליבטע פון אן'אכראנע־אפיציר".

קינא־טעאטער „UCIECHA" 36 לימאנאווסקיעגא (ארעקסאנ־דרא־סקא)

בגהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 אזייגער ביטאג. פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז גוט בעהייצט

„פון טאג צו טאג" היינט און פאלג. טעג! פייערליכע פרעמיערע!

דראמע פון 3 הערצער אויפ'ן גרונד פון פויליש־רוסישער מלחמה.

אין די הויפטראלען: Irena Gawęcka, Marja Gorczyńska, Adam Brodzisz, Jerzy Kobusz, Władisław Walter, Lech, Owron i inni

„פון טאג צו טאג" ריהרט דעם צושווער ביז טרעהרען, ס'איז א פאסצינירענדע ערצעהלונג פון פאטריאטען פון א יונגען העלד.

צו דעם דאזיגען בילד איז אנגאזשירט א קינסטלער־כאר פון 10 פערזאן.

נעכסטער פראגראם: דאפעלטער פראגראם: 1) „שונאים פון פייער". 2) „דער פירשט וועט דערלויבען" מיט Harry Liedtke

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

GEORGE BANCROFT היינט און פאלגענדע טעג! דער אונפערגלייכליבער ליבלינג פון דער גאנצער וועלט

דאס רעבען הויבט זיך מארגען אן

(אפפאל פון לעבען)

אין די איבריגע הויפט־ראלען: Betty Compson i Olga Bakłanowa

נעכסטער פראגראם: „אויסטערלישע ליגענס פון נינא פעטראוונא" און „מאנאלעסקו" (דזשענטעלמאן־איינברעכער).

קינא „ERA" פרי־„פלארא" זאווישא 22 (בצלים)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 אזייגער ביטאג. פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז גוט בעהייצט.

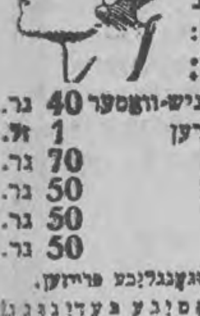

קאנקורענץ! אין ערשטקלאס דאמען־ און הערן־פריזיר־אנשטאלט מ. קופקא, פאלודניאווא 12 זענען די פרייזען, צוליב'ן קריזיס, געווארען פערקלענערט:

דאמען־סאלאן:		הערן־סאלאן:	
שערען דאמען	80 גר.	ראזירען מיט קעלניש־וואסער	40 גר.
שערען שילער	60 גר.	ראזירען און שערען	1 זל.
וואסער־אנדולאציע	1.50 זל.	שערען	70 גר.
אייזען־אנדולאציע	1.— זל.	שערען א יונגעל	50 גר.
קאפ־וואשען מיט טריקענען	1.— זל.	קאפ־וואשען	50 גר.
מאניקיור	70 גר.	מאסאזש	50 גר.

ערשטקלאסיגע בעדינונג! ערשטקלאסיגע בעדינונג

צאהן־דאקטאר L. Berger זגערזשער 21, פראנט, 1 שטאק, עכטפאנגס־שטונדען פון 9,30 ביז 1 ביטאג און פון 5 ביז 8,30 אוונט.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאראוירען, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקה. קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81. אכפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. קאסע אויך א אין לאגעוניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

PERLA i POMORSKI, Łódź Piotrkowska 69, tel. 208-24

Union Special ספעציאל ניי־מאשינען נייע און גענוצטע.

רעפעראטורען! גרעסטע רעפעראטור־ווערקשטעל אין לאדז ארבייט שנעל און ביליג.

פילהאַרמאַניע — דעם 3־טען מערץ — פילהאַרמאַניע

קלו פון די פערוויילונגען פון היי־יעהריגען קאַרנאַוואַל

גרויסע פרעסע־רעדוטע

פילהאַרמאַניע — דעם 3־טען מערץ — פילהאַרמאַניע

קינא־טעאַטער
ZACHĘTA
נערושער 26, ביים פלאַץ קאָשטשעלני
דעם: בעת דער פויזע קאָנצערט פון גיגאַנטישע מארקאָני־ראַדיא.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.
דער זאַל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלג. טעג — גרויסע מעכטיגע פרעמיערע! — היינט און פאלג. טעג

„דאס בלוטיגע אות"

Liljana Gish i Lars Hansen

די הויפט־ראָלען קרעאירען די בערימטע עקראַן־שטערנס

נעכסטער פראגראם: „גאָלדענער גהינום" אין דער הויפט ראָלע **DOLORES del RIO**

Emulsja SCOTT'A

איז אַן'אונשעצבאַר וואַהרונגס מיטעל פאַר זויג־מוטערס, ווייל אַ דאַנק דעם געברויך פארשווינדט די שרעק פון שוואַכקייט און מידקייט. צוליב דעם וואָס, עס ענטהאַלט אין זיך אַ גרויסען כעמישען לאַגער, פיהרט דער פרעפּאַראַט נישט בלויז אריין אין אָרגאַניזם אַ בעדייטענדע צאָהל וויטאַמין, נאָר אין אַ סך פאַלען האַלט עס דאָס גלייכגעוויכט ביים פערלירען דורכ'ן אָרגאַניזם פון אַנדערע אונבעדינגט נויטיגע סובסטאַנצען, הויפּטזעכליך פאָספאָר. עמולסיאַ רופט נישט אַרויס קיין אויפברויזונגען אין דער פערדייאונג, ווערט גערן בענומען און איז אַן'אונבעדינגט נויטיג פערשטאַרקונגס מיטעל ביי סקראפול, ענגלישער קרענק, בלוטאָרימקייט, לונגען־ליידען.

פערלאַנגט נור אריגינעלע **EMULSJA SCOTT'A**

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקנס.

RADJO REICHER

לאָדז, פּיעטריקאָווער 142, טעל. 115-57

דעטעקטאָרען פון 9 זל. אָן, קאָמפּלעטע מיט סלוכאַווקע און אַנטענע פון 29 זל. אָן

איינציג־ווירקזאַמע אַבסאָרפּצירטע עלימינאַטאָרען!

צוליב פאַמיליען־אַנגעלעגענהייטען איז פון זאָפאָרט צו פערקויפען שפּאָט ביליג

6 מאָרגעס לאַנד

מיט 2 געמויערטע וואוין־הייזער

בעשטעהענד פון 26 צימערן, פון וועלכע 10 צימערן זענען זאָפאָרט צו בעוואוינען.

אָפּפערטען אין אַדמיניסטראַציע „נייער פאָלקסבלאַט" אונטער „שפּאַט ביליג 16.000" 15134

א שטוב מיט א קוך

מיט אלע בעקוועמליכקייטען

זוניגע וואוינונג איז צו פערמיטען.

צו ערפאַהרען פראַנציסקאַנער 30, ביים ווירט.

Dr. W. ŁAGONOWSKI
Specjalista chorób skórnych, weneryczn i moczopłciowych przeprowadził się na ul. Piotrkowskiej 70 (róg Traugutta).
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp., od 6 do 8[30] wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!

פרוכטבארקייט

פאַסצינירענדע דראַמע לויט'ן ווערק פון עמיל זאלא
אין די הויפּטראָלען:

Gabriel Gabrio i Diana Karenne

נעכסטער פראָגראַם: „ביים קאמין"
בעריהמטע רוסישע דראַמע. :—: אין דער הויפּטראָלע:
Maksimow, Wiera Chołodnaja i Runicz

Dr. M. ELIASBERG
CHIRURG
przeprowadził się na ul.
Piotrkowską 80, tel. 117-87
Przyjmuje od 4–5 po poł.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען
און ערצטליך־דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר. 10—11 2—3, 6—7
ד״ר ראָזשאַנער הויט און געשלעכט קר. 10—11 1—4
ד״ר גאָלדשטיין־ אויגען־קראַנקהייטען 1—2, 7—8 פּאָלאַק
ד״ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען 12—2 הויך זאָג.
ד״ר ראָזענצווייג קינדער־קראַנקהייטען 10-12 4-5
ד״ר פּאַפּיערני פרויען און געבורטס־הילף 11½-1 5-6
ד״ר קאַנטאָר כירורגישע־קראַנק. 4½-5½ זונ. 1—2
ד״ר וויינבערג אינ. הערץ לונגען 12—1, 6½—7½
ד״ר סטופּעל רענטגען 12—2, 4—6
א. נראַ־זענטשיק צאָהן־אַרצט 3—7
נ. ראַוועם צאָהן־אַרצט 8—2

צאָהן־טעכניק הײלונג, בעלייכטונגען, קאַראָנען, מאָסטען א.א.וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען־אינסטיטוט
הײלונג פון הויט קראַנקהייטען, פון קאָפּ (פאַרך) מיט רענטגענשטראַלען, פאַר בעשטראַלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ־לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטראָליזאַציע, אַלע מעגליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שוועסטער.
אימפּונגען געגען שווארצען (שפּאַנטען) פון 4—5 נאָכם.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג

ווזיט אין דער שטאָט.

ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5–7 אָוועט

Dr. HELLER
ספעציאַליסט פאַר הויט־ וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע.
נאַוואָראַט 2 טעל. 79-89.
נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונט. פאַר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאָכמיט.
פאַר אומבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען.

DR. MED. Z. Datyner
אוראָלאָג
ספעציאַל־אַרצט פאַר בלאָזען נירען און אורין־קראַנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אָן פון 1—2 און 6 8

Dr. med. W. EYCHNER
גינעקאָלאָג־אַקושער
זגערזשער 11.
טעל. 134-72
נעמט אָן פון 6–8 אָוונט

Dr. med. G. Gersztajn
ספעציאַל אַרצט
פאַר אויגען קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 12.
טעל. 175-10.
נעהמט אָן פון 11—1 בײטאָג און פון 7 – 8 אָוו. 6162

Dr. ADAM GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און מענער־שע קראַנקהייטען און ליכטהיילונג
נעמט אָן פון 4—7 אין אָוונט

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
גזשעזשינער 11, טעלעפאָן 3763
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.

ד״ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר 3½ 4½
ד״ר קערשנער קינדער־קראַנקה. 9-11 3-4½
ד״ר שיפמאַן אינערליכע קראַנקהייטען 12—2
ד״ר לוביעש הויט און געשלעכטס־קר. 12½ 1½
ד״ר שמירנעלד נערווען און יוסטיגע קר. 1—2
ד״ר נאָכדפלאַש אויגען־קראַנקה. 12½— 1½
ד״ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען 2—3
ד״ר שמערלאָווסקי פרויען־און געבורטס־הילף 4½—5½

די שטראַהל־טעראַפּיע לעטשניצע ... קינסט ... בעשטראַהל, אינ־ ... עלעקטריזאַציע, אַפּעראַצ. אויך ... און שמאַלץ אין לאַבאָראַטאָריום הערען ... אויך פלעקטע און בלוט

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען־אינסטיטוט.

ד״ר ראָזשינסקי טאַראַפאָלסקא
צאָהן־אַרצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קאַראָנען, מאַסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאָג

ביסטריפּען אין האַנדעלס בעראַטונגס ביוראָ
ערטיילט פּלערליי אינפאָרמאַציעס און פיהרט
אַ פערמיטלונגס־אָפּטיילונג

„OBRONA"

אינהאַבער: מאַקס בארנשטיין און קאָמפּ.
לאָדז, שענקעוויטשאַ 15

ערלעדיגט אַלערליי ביטעס אין געריכט, אַדמיניסטראַציע. טקאַרב און מיליטער־אינסטאַנצען.
בעמערקונג: ספעציעלע וועקסעל־ און שטייער־אָפּטיילונג.
מיטאַרבייט פון ערשטקלאַסיגע פאַך־קרעפטען.
די ביוראָ איז טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אין אָוונט.

פאַר ווירכטיג פאַר
סאָדע־וואַסער־פאַבריקאַנטען!

אַ נייע פּאַטענטירטע קאָנסטרוקציע

באַלאָנען־קראַנען

וועלכע זענען זעהר פּראַקטיש, בעקוועהם און היגיעניש צום געברויך. זעהר קינסטלערישע און מאָדערנע אויספּערטיגונג.

צו בעקומען ביי

S. Puterman
WÓLCZAŃSKA 15.

ביליג קונסט־פאָטאָגראַפיעס!

נור א קורצע צייט!!!

צוליב'ן איצטיגען קריזיס, גיב איך די מעגליכקייט דער געעהרטער קונדשאַפט, צוליב די פערקלענערטע פרייזען פון די אויפנאַהמען, ווי:

6 פּאַסטקאַרטען — נור 6 זל.
ברוין, דאָפּעלט רעטושירט (1 פערזאָן)
6 " זילדעבע (1 פערזאָן) — נור 7 זל.
12 שטיק (Express pictures) — נור 2 זל.

אויסערדעם ווערען אויסגעפיהרט אויפנאַהמען לויט די נייעסטע פאָטאָ־טעכניק מיט ספעציעלע ליכט־עפעקטען. פאַר גרופּען־אויפנאַהמען, ווי אויך פאַר פעראיינען — בעדייטענדע הנחות.

מיר עמפּפעהלען זיך דער געעהרטער קונדשאַפט

קונסט־פאָטאָגראַפישע אַנשטאַלט
„PARISIEN"
30 פראַנציסקאַנער 30

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

21 פרייטאג — כ״ג שבט תר״צ

פעברואר

זון-אויפגאנג 6 42
זון-אונטערגאנג 4 58

ליכט-צינדען: 4,42

היינט זאלען אפגעלאזט ווערען א היים די דריי-טאגיגע רעזערוויסטען

(פ) ווי בעקאנט זענען עהערנעכטען פלוצלונג געווארען רעזערוויסטען פון עטליכע יאהר-גענג פון 31. פולק אויף דריי טאגיגע איבונגען. ס'איז פערשטענדליך, אז די פלוצלונגדיגע פעראר-דנונג האט ארויסגערופען א געוויסע צומישעניש און ערשט נעכטען, ווען מיר האבען פערעפענטליכט און אונזער צייטונג די אויפקלערונג פון ד. א. ק. האט זיך דער עולם בערוהיגט.

נעכטען, ארום 11 פארמיטאג זענען די רע-זערוויסטען, נאכדעם, ווי זיי האבען זיך אויסגעבאדען און זיך איבערגעטאן אין מיליטערישע קליידונג, אוועק אויף דעם האלער-פלאץ, וואו דער פולק-אדיוטאנט פון 31. פולק, האט אנגענומען א רעפילאריע.

בעת דער רעפילארע, זענען אויך אנוועזענד געווען דער שטעטישער סטאראסטע, א. אנר. פאר-שטעהער פון דער מאכט. און אווענד האבען זיך די רעזערוויסטען אומגעקעהרט אין די קאסארנען. היינט זאלען די אלע רעזערוויסטען בעפרייט ווער-רען.

די לאדזער האנדעלס=קאמער

ביי דעם פראצעס פון דער פינאנץ=קאמער

(–) א דעלעגאציע פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער האט נעכטען בעזוכט דעם פראצעס פון דער היגער פינאנץ-קאמער און איהם פארגעשטעלט א רייה פאסטולאטען פון היגען סוחר׳טום.

אין דער דעלעגאציע האבען זיך בעטייליגט: וויצע-פרעזעס פון דער האנדעלס-קאמער, ד״ר וואלף זאקס, דער פארזיצער פון דער שטייער-קאמיסיע ביי דער האנדעלס-קאמיסיע, ה׳ האשאק, און דער וויצע-דירעקטאר פון דער האנדעלס-קאמער, ה׳ יאנה.

די דעלעגאציע האט בעטען א לענגערען געש-פרעך פארגעשטעלט די שווערע לאגע, וועלכע סי-לעבט איצט ארום דאס לאדזער סוחר׳טום און האט אין נאמען פונעם סוחר׳טום, פארלאנגט: 1) די פער-לענגערונג שטייער-דרוק זאלען פונאנדערגעזעצט ווע-רען אויף לאנג-טערמיניגע ראטעס, 2) אז די אמנעסטיע פון די פעלענגענע-שטייערע זאל ליבער-ראל אנגעווענדעט ווערע, און וואס שנעלער ער-ע-דיגט ווערען, 3) און ביי דער אויסמעסטונג פון אומזאנדשטייער פאר'ן יאהר 1929 זאל יעדער סוחר בעהאנדעלט ווערען אינדיווידועל, און אז ס'זאל רערבער גענומען ווערע און אכט די קריטישע סי-טואציע פון די לאדזער סוחרים; און 4) אז די וואכען אין די שאצונגס-קאמיסיעס זאלען בעש-טימט ווערען נאר פון די קאנדידאטען, וואס מעלע-צוגעשטעלט ווערען דורך דער האנדעלס-קאמער.

פרעזעס טאוואָרניצקי האט אויפמערקזאם אויס-געהערט די דעלעגאציע און ערקלערט, אז מענכע איינינע פון די פראגען האט מען שוין גערעדט אויף דעם צוזאמענפאהר פון די שטייער-נאטשעל-ניקעס, וועלכע איז די טעג פארגעקומען, און זיי וועלען פאזיטיוו ערלעדיגט ווערען. אויך וועגען די איבריגע פראגען האט פרעזעס טאוואָרניצקי צוגע-זאגט ארויסצוגעבען אנ׳ענטשפרעכענדע פעראָרד-נונגען.

אינטערוועניץ בים פרעמיער-מיניסטער

וועגען דער שווערער לאגע אין דער טעקסטיל=אינדוסטרי

(פ) דער דירעקטאר פון גרויס-אינדוסטריעלען פערבאנד, סושערניצקי איז צוזאמען מיט סענא-טאר לאירעשעוויטש, אלס פערטרעטער פון „ליעוויטאן" אויפגענומען געווארען דורכ'ן פרעמיער-מיניסטער בארטעל. דירעקטאר סושערניצקי האט אין טונקעלע פארבען געמאהלט די לאגע פון דער אינדוסטריע, בפרט פון דער טעקסטיל-אינדוסטרי אין לאדז, און האט פערלאנגט, אז די בעשטעלונגען פון טעקסטיל-סחורות פאר'ן מיליטער זאלען צוגע-טיילט ווערען. ער האט אויך פערלאנגט א רייה נאך אין שטייער-הנחות.

דער פרעמיער-מיניסטער האט צוגעזאגט זיך באלד צו בעשעפטיגען מיט די דאזיגע ענינים. און ס'איז צו ערווארטען, אז שוין אין די נאהנסטע טעג זאלען ערשיינען ענטשפרעכענדע פעראָרדענונגען וועגען די ענינים פון דער אינטערוועניץ.

בעקעמפען די ראק-קראנקהייט

(מ) אונטערן פארזיץ פון ד״ר י. מאושינסקי איז פארגעקומען א זיצונג פון האט ביי דער סעקציע צו בעקעמפען די ראקקראנקהייט.

פונ׳ם בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון דער סעקציע איז צו זעהן, אז אויף אונטערזוכט אין דער סעקציע, האבען זיך געמאלדען 770 פערזאן; ביי 75 פערזאן איז פעסטגעשטעלט געווארען די ראק-קראנקהייט; 49 פערזאן האט מען אפגעשיקט אין די שפיטעלער, געהיילט מיט ראדיום האט מען 12 פערזאן; מיט רענטגען 13; הילפס-פארשונגען זענען געמאכט געווארען—245 און פרובע-אויסשניטען—20 פערזאן.

ד״ר מאושינסקי האט דאן בעריכטעט, וועגען דער טעטיגקייט פון דער ראדיום-אפטיילונג ביים שפי-טאל אויף דרעווניאווסקא גאס און אין דער אפטיילונג האט מען געהיילט מיט ראדיום 53 פערזאן, מיט א גינסטיגען אויסגאנג.

נאך די בעריכטען איז ענטשטאנען א דיסקו-סיע, בעת וועלכער עס איז פעסטגעשטעלט געווא-רען, אז מען דארף פערגרעסערן דעם סכום ראדיום עס איז אויך בעשלאסען געווארען צו האלטען אויף אבסערוואציע די קראנקע, וועלכע זענען געהיילט געווארען מיט ראדיום, כדי פעסטצושטעלען די ווירקונג.

נייע קאאפעראטיווע באנק אין לאדז

(–) ביים פאראיין פון קאלאניאל קליינהענד-לער (ציגעל גאס 15) איז די טעג געעפענט גע-ווארען א נייע קאאפעראטיווע באנק פאר די מיטגלידער.

וואס קרעדיט בעדייט אין היינטיגע צייטען פאר קליינע סוחרים, איז איבריג צו דערצעהלען. קרעדיט איז שווער צו בעקומען, און ווען מ׳בע-קומט איהם שוין יא, קומט אויס פאר איהם זעהר טייער צו בעצאהלען. זעגען טאקע די סוחרים אנגעוויזען אדער אויף פר וואכען טייערען קרע-דיט, אדער זיי מוזען מיט געמיינזאמע כוחות זיך שאפען אייגענע אינסטיטוציעס.

אזא קאאפעראטיווע באנק האט זיך געשאפען איצט ביים קאלאניאל הענדלער-פעראיין. אלס די-רעקטאר פון דער באנק איז איינגעלאדען געווא-רען ה׳ שטילמאן—א מענש וואס האט א גרויסע פראקטיק אין באנק-וועזען און גוטע פערבינדונגען. איצט דארפען די מיטגלידער פון פעראיין אליין זייערע באנק אפעראציעס מאכען דורך זייער אייגענער באנק. פון זיי וועט זיין אפהענגיג, אז זייער באנק זאל זיך וואס שנעלער ענטוויקלען אין א געזונטער פינאנציעלער אינסטיטוציע.

מגילת כלב...

א מעשה מיט א בייסיגען הונט, וועלכען מ׳האט ארעסטירט

(2) נעכטען בייטאג, ווען די שילער פון דער פאלקס-שול אויף אנדזשעיא 19 זענען ארויס פון דער שולע, האט א גרויסער הינט, א „וואלק" זיך געווארפען אויף איינעם פון די שילער, דעם 10-יעהריגען יעושי ציפער און איהם שטארק צובי׳סען, ארויסרייסענדיג גאנצע שטיקער פלייש פון זיין פוס. אויף די פערצווייפעלטע געשרייען פונ׳ם אומגליק-ליכען קינד זענען אנגעלאפען פערבייגעהער, וועלכע האבען דעם הונט פערטריבען און אנגעהויבען איהם נאכיאגען. ס׳איז געלונגען דעם הונט צו פער-טרייבען אויף די טרעפ פון הויז אויף אנדזשעיא 47, דערווייל האט מען וועגען דעם מיטגעטיילט אין פאליציי. פיניליפיי האט זיך דער הונט געווארפען און האט צובי׳סען נאך איינעם פון די, וואס האבען איהם נאכגעיאגט. ס׳איז אנגעקומען א פאליציאנט, וועלכער האט זיך פערשטענדיגט מיט׳ן פאליציי-קאָ-מיסאריאט, פון וואנען ער האט בעקומען א פער-ארדנונג צו כאפען דעם הונט א לעבעדיגען. ס׳איז געווען א שווערע אויפגאבע. פון דער שווערער לא-גע האט ארויסגעפיהרט דער סטרוזש פון אנדזשעיא 50, וועלכער איז אין זיינע יונגע יאהרען געווען א קאוואל אין מעקסיקא. מ׳האט געמאכט א לאסא פון די שטריקלעך, וואס מ׳האט צוגעפגעקליבען און ווען מ׳האט דעם הונט ארויסגענארט פון זיין בעהעלטעניש, האט איהם דער „קאוואל" פעריואר-פען די לאסא אויפ׳ן האלז און מ׳האט גענומען פיהרען דעם הונט אין קאמיסאריאט אריין. אין דער פראצעסיע האט אנטיילגענומען אנ׳עולם פון א 1000 מאן נייגעריגע. דעם הונט האט מען איינ-געשלאסען אין א סעפעראטער צעלע, וואס מ׳וועט ווייטער מיט איהם טון איז דערווייל נישט בעד-וואוסט.

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 45, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד.

צום יאהרצייט-טאג פון דירעקטאר אלבערט קאהן ז״ל

א יאהר איז פערשוואונדען. א יאהר א ן שוין היינט
דאך פייכט איז די ערד נאך געבליבען,
פון מאמישט טרעהרען און טרערען פון פריינט
וואס האבען פערגאסען דעם קבר
פון טייערען אלבערט דעם ליבען.

ס'איז אלבערט געשטארבען? אוי ניין, א, ער לעבט
זיין שטאלצע נשמה זי פליהט און זי שוועבט
צושפרייט איהרע ליכטיגע פליגעל
די ערד האט בעהאלטען זיין שטערבליכען גוף
דאך שוועבט זיין נשמה אלץ העכער ארויף
זי פינקעלט גאר ריין ווי א שפיגעל...

ער האט די שצהנע וועלט מערלאזען
אין ליכטיגען שצהנעם ווינטער-מארגען
ער האט א שיין געטון און פלוצלונג
אין דונקעלען וואלקען זיך פערבארגען...

געפאלען פון א האנט א שווערע
נישט אין קאמף אין פרייען פעלד
און ווי א זיגער פול מיט עהרע
איז ער געשטארבען ווי א העלד.

גרשף קאלי

זוהן פון אלעקסאנדערער רב

בעשטימט אלס רב אין אסטראווא

(—) מי מ׳טיילט אונז מיט איז דער זוהן פון אלעקסאנדערער רב, הרב, שרגא-פייוועל זינגער, בעשטימט געווארען אלס רב אין אסטראווע.

פארלעזונג פון ד״ר ב. זילבערט

שבת דעם 21/2, 6 אווענד קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פארלעזונג פון ד״ר ב. זילבערט (פון בערלין) אויף ה. ט.: „די יודישע יוגענד און דייטש-לאנד".

דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

ס'גרייט זיך אלץ און איבעראל
צו דעם גרויסען פורים-באל,
וואס וועט זיין א באל פון באלען !...
פרעגט זיך איצט, א שטייגער, ווער
טוט נישט וועגען איהם א קלער,
און איז גיין אויף איהם קיין בעלן ?

הילפס-אקציע פון בירגער-קאמיטעט

די רעגיסטראציע האט זיך מאנטאג אנגעהויבען

די רעגיסטראציע וועט פארקומען:

1) פאר פערזאנען, וואס פערמאגען לעגיטימאציעס פון ערשטער אפטיילונג פון פ. או. פ. P. (מאטעיקא 3-5) אין העלענאוו, ארייננאנג פון דער גאס נעבען זייגער.

2) פאר פערזאנען, וועלכע האבען לעגיטימאציעס פון דער צווייטער אפטיילונג פון פ.או.ט.פ. (לאמושינסקא 20-22) אויף זשגאווסקא 26-28 אין סטאליאראוס פאבריק.

פון דער הילף זענען אויסגעשלאסען קאלי-קעס, וועלכע געפינען זיך אונטער׳ן שוץ פונ׳ם מאגיסטראט.

די רעגיסטראציע האט זיך אנגעהויבען מאנ-טאג, דעם 17 ד. ח. און ווערט דורכגעפיהרט אויף פאלגענדען שטייגער:

פרייטאג, דעם 21 פעברואר
P R S
שבת, דעם 22 פעברואר
T U W

די רעגיסטראציע וועט פארקומען פון 8 אין דער פריה ביז 2 בייטאג.

„קארטי פאוואלאניא" 1908

(2) די טעג וועט מען אנהויבען ארויסשיקען „קארטי פאוואלאניא" צו די געבוירענע אין 1908 יאהר, וואס זענען צוגענומען געווארען צו אקטי-ווער מיליטער-דינסט.

א פסק פון געריכט

פאר א נישט-דיסקרעטען שטייער-שאצער

(2) א מיטגליד פון דער שאצונגס קאמיסיע פון אומזאץ שטייער האט אויף א געוויסען ארט דערצעהלט וועגען דעם פערלויף פון דער זיצונג. דער פינאנץ אמט האט איהם דערפאר צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט. דאס קרייז-געריכט און דאס אפעלאציע-געריכט האבען איהם פריי געשפראכען. דער אורטייל איז ענדליך אויך בעשטעטיגט געווארען דורכן העכסטען געריכט. אין די מאטיווען פונ׳ם אורטייל ווערט אנגעגעבען, אז א מיטגליד פון דער קאמיסיע איז שטראפבאר פאר דערצעהלען וועגען פערלויף פון דער קאמי-סיע-זיצונג, אויב די אינפארמאציעס קענען שע-דיגען דעם מאראלישען קרעדיט פונ׳ם שטייער-צאהלער.

א נייער באנקראט

(2) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז די פירמע „יוזעף", אינהאבער יוזעף רייכענבאך – פשעיאזד 40, ערקלערט געווארען פאר באנק-ראט. דאס געריכט האט ארויסגעגעבען אן אורטייל צו ארעסטירען דעם באנקראטירטען סוחר. איצט איז ער ארעסטירט געווארען און ארייגעזעצט גע-ווארען אין טורמע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) ליפיעץ (פיעטרקאווער 193) מילער (פיעטרקאווער 46) גראשקאווסקי (קאנסטאנטינער 15) פערלמאן (ציגעל גאס 64) ניעוויאראווסקי (אלעקסאנדראווסקא 37) יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9).

Dr. H. WOLKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען. מענער - שוועכע. עלע ארט אנאליזען. בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוו.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

אייזערנע מאסקע

דראמע אויף גרונד פון דער בעריהמטער טרילאגיע פון DUMAS אין דער הויפטראלע דער פענאמענאלער

Douglas Fairbanks

דער ליבלינג פון אלע.

אויסער'ן פראגראם: פילם-אקטואליטעטען רעקעכטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר

אנהויב פון די סעאנסן אין גאנצן. טעג 4.30, 6, 8 און 10 אוו.

שבת און זונטאג 12 א זייגער ביימאג

פרייזן פון די ערטער אויף די פריסעאנסן 1 זל.

צו די גאסטראלען פון ארטיסט א. סאמבערג

דער בעוואוסטער יודישער שוישפילער א. סאמבערג וועט געבען אין היגען יודישען טעאטער נאר עטליכע געצעהלטע גאסטשפילען.

שבת, 10 פריה ווערט געגעבען אנ'אנסקי-פרימארגען. ס'ווערט געשפילט „דער דבוק" מיט'ן גאסטראליער אין דער ראלע אלס מיראפאלער צדיק.

שבת 4 נאכמיטאג ווערט געשפילט שלום אש'ס „מאטקע גנב" מיט א. סאמבערג אין זיין קרוין-ראלע אלס מאטקע גנב.

היינט פרייטאג ווערט געשפילט גארדינס „די שחיטה".

פון „ארט"

לעצטע פארשטעלונגען פון חי-געלעבט צו ביליגע פרייזען

היינט, פרייטאג, 9.30 אווענד און מארגען שבת 3.30 נ. מ. ווערט געשפילט צום לעצטען מאל „חי-געלעבט", צו ביליגע פרייזען פון 1—3 זלאטעס.

מארגען, שבת, 10 א זייגער אוו. א פייערליכע יובילעאום-פארשטעלונג, צוליב דער 50-טע פארשטעלונג פון „חי-געלעבט".

הנחה-בילעטען זענען גילטיג.

מיטוואך, דעם 26-טען ה. י. ח. פרעמיערע פון הריטען פראגראם א. נאמען „אהן א קאפ".

פאר דעם קאנצערט פון חזן קווארטין אין פילהארמאניע

ווער ס'איז קווארטין — ווייסט מען שוין היינט אויף דער גאנצער וועלט. אומעטום, וואו נאר ס'זענען פערהאן יודען און וואו יודיש נגינה איז ליב און טייער — דארט קען מען קווארטין'ען. דער לאדזער יודישער עולם, די טויזענדער ליבהאבער פון יודישער נגינה און תפילות, גערענקען קווארטינען נאך פון יאהרען צוריק, ווען ער האט בעצויבערט אלץ און אלעמען. זיין שטימע איז נאך היינט די שטארקסטע און קלינגענדסטע.

נישט אומזיסט רופט מען קווארטינען: דער יודישער קארוזא.

אלזא, היינט, זינגט קווארטין אין דער לאדזער פילהארמאניע.

מעלדונגען

אלג. פראפ. לאנדעס-פעראיין פון בעקליידונג ארבייטער אין פוילען, אפטיילונג אין לאדז, לאגעווניצקא 4.

אכטונג, מענער-כמא און פארל-ארבייטער!

שבת, דעם 22-טען ה. י. 10 פריה קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל לאגעווניצקא 4, א גרויסע פאך-פערזאמלונג א. ט. א. די געשאפענע לאגע אין פאך און אויפגאבען פון די ארבייטער אויף דער פערזאמלונג וועט אויך ארויסטרעטען פארשטעהער פון די בעקליידונג-פעראיינען פון ווארשאו און אזארקאוו. אלע מינער-מאנאזין און פארל-ארבייטער מוזען אומבעדינגט קומען!

הספריה „עבריה" ע"י ההסתדרות הציונית יתהה ינהל ז „המרכז העברי", פתוחה בימי א' ג' ה' בשבוע בשעות 8—10 בערב ומשאלה ספרים לקראה בתשלם חדשי נמוך.

על יד הספריה מתקיים אולם קריאה, הפתוח בכל יום מ 8 עד 10 בערב.

ועדת-הספריה.

צאהן-ארצט

St. Gelberg

[illegible]

Zawadzka 34, tel. 108-33

נצהמט פון 10—2 און פון 4—7.

פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד-ווירטשאפט

שבת, 11 א זייגער פארמיטאג וועט פארקומען אן אויספלוג אין דער שטעטישער גאלעריע אין שענקעוויטש-פארק. דאס צוזאמענקומען אויפ'ן ארט.

זונטאג, 10 פארמיטאג — אן אויספלוג אויף דער קאנסטאנטינער פאלעסיע. דער זאמעלפונקט — בייַ דער לעצטער סטאציע פון טראמוואי נומער 3.

גרעסטן ווייטער אנגענומען איינשרייבונגען אויפ'ן אויספלוג קיין ווארשא פון 28 פעברואר ביז 2 מערץ.

די לעקציעס פון פאטאגראפישען קורס אונטער דער לייטונג פון ה"ר בראדער וועלען זיך אנהויבען דעם 27 פעברואר אין איינענעם לאקאל. ס'ווערען נאך אנגענומען איינשרייבונגען.

די פאטאגראפישע-סעקציע נעמט נאך אן אמאטאר-פאטאגראפען.

נייע פערוואלטונג

פון קליינהענדלער-פעראיין, פיעטר. 6

זונטאג אין אווענד איז פארגעקומען די אלגעמיינע-פערזאמלונג פון קליינהענדלער-פעראיין, פיעטריקאווער 6.

ס'איז געוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג אין בעשטאנד פון:

פרעזעס — זכריה גאלדבערג; וויצע-פרעזעס — אייזיק לעווין, וויצע-פרעזעס — יודעל יאנקער באנד; קאסירער — הערש רובינעק; סעקרעטאר — יעקב גאלדמאן; עקאנאם — יודעל גראסמאן, פערוואלטונגס-מיטגלידער — אברהם טעפיאל, לייב אזאנאניצקי, איזביצקי מאיר, רזשאלאווסקי אבע, סטריקאווסקי נחמן, בענטש אזוסקי אברהם צענדער משה און לאנמאן מיכאל; קאנדידאטען — ציערניאווסקי יצחק, גאלדבערג חיים, יאקובאוויטש משה, מאשקאוויטש יואלק, יאסקאוויטש יחיאל מאיר, און טוכמייער משה.

רעוויזיאנס-קאמיסיע: יוזעפאוויטש יואלק, מינדאל שמואל, יאסקאוויטש מאיעק; קאנדידאטען — מינדאל יעקב און בליסקע מאטעל.

די פרעסע-רעדוטע וועט פארקומען דעם 3. מערץ

די פרעסע-רעדוטע אין לאדז האט שוין אנגענומען אויסגעארבייטע רענאמע אין לאדז. די לאדזער עלעגאנטע, און אינטעלעקטועלע וועלט איז שוין געוואוינט געווארען צו פערבינדען די פרעסע-רעדוטע צום קלוי פון סעזאן. דער קאמיטעט, וועלכען די זשורנאליסטען-סינדיקאט האט אויסגעוועהלט ארורכצופיהרען דעם באל ארבייט פלייסיג כדי צו פערוויילען די רעדוטע-געסט מיט פערשידענע אטראקציעס צווישען אנדערע וועט מען וועהלען א שעהנהייטס „קעניגין פון לאדז". אלזא דעם 3 מערץ וועט זיך לאדז ווייַלען.

א נייע פלאצובקע אין לאדז

ביז נישט לאנג נאך פלעגט מען אלטע, אפגענוצטע שיך ארויסווארפען, אדער פארבען, אזוי אז מען האט זיי געדארפט ארויסווארפען. [illegible] דער [illegible] פון אלגעמיינער מעכאנישער [illegible] האט אויך לאדז איינגעפיהרט דעם נייעסטען נס פון דער טעכניק. א מעכאנישע פארבערייַ פון שוכווארג „יערינא", פיעטריקאווער 100.

די עלטסטע און איבערגעטראגענסטע שיך בעקומען [illegible] פאסאן, [illegible] אינטיגע קיווים און א ארשיינונג [illegible] בענוצטע [illegible].

Dr med Grzegorz Rozenberg

ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער

און אינערליכע קראנקהייטען

Gdańska 44 (דלוגא) tel.224-44

נצהמט פון 11.15—12.30 און פון 6 — 8 אוו.

דר. אלכסנדער גאלדשטיין אין לאדז

אינטערעסאנטער רעפעראט וועגען די יודען אין די עקזאטישע לענדער

דער בעריהמטער ציוניסטישער עסקן, מיטגליד פון אקציאנס-קאמיטעט און כח וואס פון דער יודישער אגענץ, ד"ר אלעקסאנדער גאלדשטיין קומט זונטאג קיין לאדז.

דער חשוב'ער גאסט וועט אנקומען מיט דער נאפריקס-באהן 4.30 נאכמיטאג. אויף דער באהן-הויף וועלען איהם מקבל פנים זיין די מיטגלידער פון דער אויפנאהמס-קאמיטעט און דירעקטאריום פון „קרן-היסוד".

זונטאג אווענד, 8.30 א זייגער וועט לכבוד ד"ר גאלדשטיין פארקומען אין פילהארמאניע-זאל אן אימפאזאנטער קבלת-פנים-אווענד, אויף וועלכער דער גאסט אליין וועט איבערגעבען א גרויסען רעפעראט מערקווירדיגע אינטערעסאנטע איבער פון יודישען לעבען אין די פערווארפענסטע ווינקלען אין דער וועלט (אינדיען, בירמא, יאפאן, פעטאנג, סינגאפור, אויסטראליע, ניי-זעלאנד א. א. וו.) ה' ד"ר גאלדשטיין, וועלכער איז א אויסגעצייכנעטער ארגאניזאטאר, איז אויף זיין רייזע ארומגעפארען אלע די אלע עקזאטישע מקומות, ארגאניזירענדיג אומעטום דאס ווידערגעבורט ארום דעם יודישען אויפבויאונגס-געדאנק.

דר. אלכסנדער גאלדשטיין צווישן בני ישראל

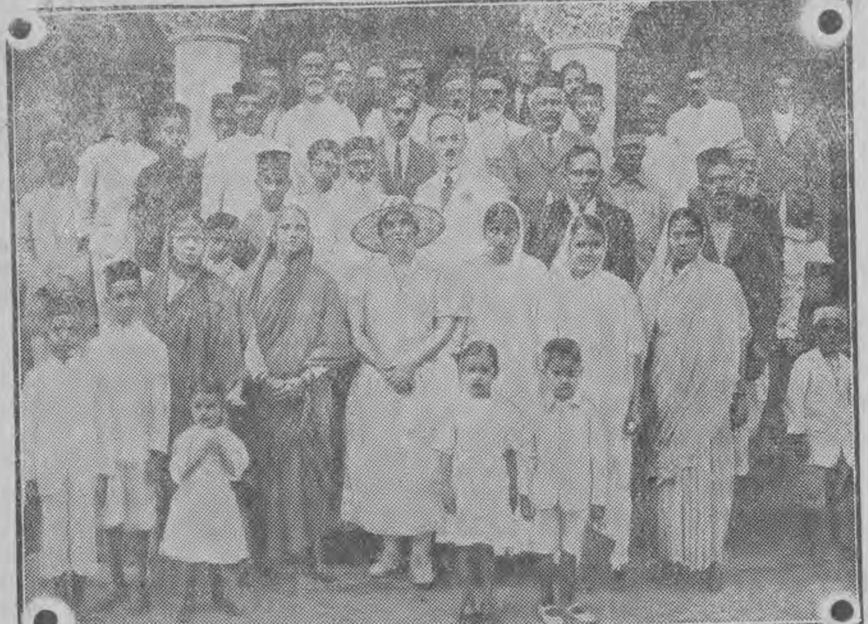

דאס בילד שטעלט פאר דעם רעגענט פון „קרן-היסוד" ד"ר אלעקסאנדער גאלדשטיין מיט „בני ישראל" אין דער שטאט אליבאק אין אינדיע. די „בני ישראל" האלטען, אז זיי שטאמען פון די פערשווונדענע עשרת השבטים.

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון פליישער-ארבייטער-פעראיין

די וואך איז פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון פליישער-ארבייטער-פעראיין. אלס פארזיצער ווערט אויסגעוועהלט דער ה' משה קארפעל און לארענט און איז פרעזידיום די ה"ה: יונתן קארפעל, סמאלארסקי, מרדכי קווורא און יאסל יאר. דער בעריכט פון טעטיגקייט און פינאנצען גיבען אפ די ה"ה: משה קארפעל און סמאלארסקי. אין די בעריכטע ווייזען זיי אן, אז דער אלגעמיינער קריזיס, האט אויך אנגערירט די פליישבראנזשע, די פערדינסטען פון די מיטגלידער, וועלכע זענען ארגאניזירט אין די אוניגעציטע קאמונעס, האבען זיך צוליב דער פערקלענערונג פון דער שחיטה, בעדייטענד פערקלענערט. די איבעריגע סעקציעס ביים פעראיין, האבען געהאט אויסצושטעהן א שווערען קאמף, נישט לאזען זיך ערוצירען פון די לוינען. די פערוואלטונג האט אבער [illegible] אטאקעס אפגעשלאגען, און די אלגעמיינע [illegible] גינסטיגע לאגע האבען זיך נישט אפגעשלאגען [illegible] דער שטארקער ארגאניזאציע פון פעראיין.

אין דער דיסקוסיע האבען אנטייל גענומען די [illegible] ה"ה: יונתן קארפעל, קווורא, פריליך, קריסקא, א [illegible] אנד. צום סוף איז אויסגעדריקט געווארען צוטרוי דער אפטרעטענדער פערוואלטונג, פון קאסע-בעריכט ווייזט זיך ארויס, אז דער פעראיין האט געהאט איינקונפטען אין משך פון יאהר 7291 זל. און אויסגאבען 7,120 זל.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען אויסגעקליבען געווארען די ה"ה: משה [illegible] מרדכי קווורא, יונתן קארפעל, משה זלאטניצקי, א. מ. לעווקאוויטש, ד"ר ראזיראוויטש ישראל [illegible] מאיר וואלפסאן, יצחק בערקאוויטש, ישראל צוקער און עוזר ראנאוו. קאנדידאטען: מאניש [illegible] מאניש קווורא, ישראל ראטבארד און בענדעט [illegible] וושיק, נאך דעם ווי דער ה' מ. קארפעל רעפערירט וועגען דער פרעסע-אקציע, ווערט איינשטימיג בעשלאסען צו בעשטייערען אלע מיטגלידער צו 2 זל. פאר דער פועלי ציוניסטישער „ארבייטער צייטונג".

די פערזאמלונג, האט אויך אנגענומען א שארפע פראטעסט-רעזאלוציע, נעגען קולטור אמט, ואס ארויסווארפען די פעראיינען פון מעטאל און האלץ-ווירטשאפט פון זייער לאקאל.

די נייע געוועהלטע פערוואלטונג, האט שוין אפגעהאלטען איהר ערשטע זיצונג און האט זיך קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: פארזיצער — מרדכי קווורא, וויצע-פארזיצער — ישראל שיליט, סעקרעטאר — משה קארפעל און פעראיינס-קאסירער — ד"ר ראוויראוויטש.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דער כהן-גדול פון די חזנים, דער גאטס-געזאלבטער שלוח-צבור פון פאלק ישראל

מאנטאג, ד. 24. פעברואר 8.30 אין אווענד

ניו-יארקער אבערקאנטאר אונפערגלייכליכער מנגן

זיינוועל קווארטין

טרעט אויף נאר מיט 1 קאנצערט

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון „פילהארמאניע".

15076

לאדזער קאמעראל-טעאטער „ארט"

אל. 1. מאי 2 פריהער סנגל זאל

קינסטל. לייט. מ. בראדערזאן, דיר. י. סאדאגארסקי, סעסי. ה. ביינעמאן קאנסערואטסיער: נהן רייכענבוים.

היינט, פרייטאג, 9.30 אוו. און מארגען, שבת, 3.30 נ.כ.

2 פאפול. פארשטעלונגען צו ביליגע פרייזען פון 1-3 זל.

מארגען, שבת, 10 א זייגער אוו. פייערליכע יובילעאום-פארשטעלונג צוליב דער 50 טער פארשטעלונג פון

„חי-געלעבט"

ה' רה בי עטין [illegible]

בילעטע צו בעקומען יעדען טאג אין דער קאסע פון טעאטער פון 11—1 מיטאג און פון 5 אבנט.

LUNA

היינט פרעכטיגע פרעמיערע!!

די גלענצנדע עקראַן-מייסטערין

OLGA CZECHOWA, Warwick Ward, Betty Carter, Maholm Tot

אין דער שענער ערָאָטישער דראַמע אונטערן נאָמען:

„פּאָרט אָרטייל"

נעגעווערטיגער הייראַטס-קאָנפליקט, אויפֿן גרונד פֿון דער ערצעלונג פֿון **Robert Hichens**

פּרעכטיגע מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אויסגעפֿירט פֿון סימפֿאָנישן אָרקעסטער אונטער דער דירעקציע פֿון ה' א. משודנאָווסקי. אָנהויב פֿון די סעאַנסן: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בײַטאָג, לעצטער סעאַנס 10 אַ זייגער אָוונט. פּרייזן פֿון די פּלעצער אויפֿן ערשטן סעאַנס פֿון 1 זל., שבת און זונטאָג פֿון 12–3 נאָכמיטאָג זענען אַלע פּלעצער צו 1 זל.

Grand-Kino

היינט און פֿאָלגנדע טעג!

„שלאָפֿלאָזע נעכט — וואַנזיניקע נעכט"

אָרקעסטער אונטער לייטונג פֿון ה' ר. קאַנטאָר. אָנהויב די פֿון סעאַנסן: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, לעצטער סעאַנס 10.15 אָוונט, שבת און זונטאָג פֿון 12–3 נאָכמ. זענען אַלע פּלעצער צו 1 זל.

מ׳ כטיגע ערָאָטישע דראַמע, וואָס אילוסטרירט די טראַגישע ליבעס-געשיכטעס פֿון צוויי געליבטע. ערהאַבענע ליבעס-סימפֿאָניע פֿון ליבע אַפּטערונג

פּאָר׳ן גליק פֿון געליבטען... אין די הויפּטראָלן: די געשעקטע שענהייט **Lil Dagower** דער אַפּגאָט פֿון פֿרויען-הערצער **Iwan Petrowicz** און די וואונדערשענע **Wiera Malinowska**

קאָמוניקאַט: קופּאָנען פֿון הנחה-בילעטען פֿון 1-טען פּלאַץ זענען גילטיג פּערקלענערט אויף 2 זל., 2 טער פּלאַץ – אויף 1.50 זל.

קינא-טעאַטער

„PZEDWIOŚNIE"

זשעראָמסקעגאָ 74/76.

צופֿאָהר מיט טראַמווײַען: 5, 6, 8, 9 און 16.

היינט און פֿאָלגנדע טעג

„שטאָט פֿון ליבע"

מעכטיג פֿילם מײַסטערווערק אין די הויפּטראָלן: **IWAN PETROWICZ i CARMEN BONI**

די אַקציע שפּילט זיך אָפּ אויף דעם פּרעכטיגן פּאַריזער גרונד. ערשטקלאַסיגער מוזיק-אַנסאַמבל.

אויפֿ׳ן ערשטן סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 50 גר. פּאַספּאַרטוס און פֿריי-קאַרטען זענען שבת און זונטאָג נישט גילטיג.

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער בײַטאָג.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

Od wtorku, dnia 18/2 1930 r.
do poniedziałku, dnia 24/2 1930 r.

Hrabia Monte Christo

Według powieści A. Dumasa. W rol. gł. **Lil DAGOWER i Bernard GÖTZKE**

Następny program: **Mocny Człowiek.**

Seanse BEZPŁATNE dla młodzieży szkół powszechnych filmu „Serce Azji" od godz. 11–13

מודעה מהראַבינאַט.

אַלע מעהל-סוחרים, וואָס האַנדלען מיט פּסח׳דיג מעהל זאָלען זיך פֿערשטענדיגען מיט דעם היגען ראַבינאַט פֿון וועלכען אָרט זיי ווילען ברענגען פּסח׳דיג מעהל, אַז דער ראַבינאַט זאָל מסכים זיין און זאָלען זיך פֿערשטענדיגען מיט דעם רב פֿון דעם אָרט עס זאָל זיין בהכשר, בנעגעפֿאַל וועלען ווי סוחרים האָבען אַ שאָדען און ברענגען מעהל, וואָס מיר וועלען נישט אָננעהמען פֿאַר כשר אויף מצות.

לאָדזשער ראַבינאַט.

א וואוינונג

בעשטעהענד פֿון 2 צימער און קיך מיט באָדצימער, ערשטקלאַסיג אויסמעבלירט, איז פֿון

זאָפֿאָרט איבערצוגעבען

צו ערפֿאַהרען ליפּאָווא 31 וו. 36.

DR. MED.

L. Pikielny

אורָאָלאָג

ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר נירן, בלאָז און האַרן-קראַנקהייטן

8 NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אָן פֿון 4–7 אָוונט.

בעקאַנטמאַכונג.

דער בעקאַנטער פֿריזיער-אַנשטאַלט

א. באַק, לאָדז

בזשעזשינער 5

מאַכט בעקאַנט, אַז צוליב קריזיס און אַרבייטסלאָזיגקייט, זענען רעדוצירט געוואָרן די פּרייזן:

שערען מענער	80 גר.	**דאַמען-סאַלאָן**	
ראַזירען	40 גר.	שערען דאַמען	60 גר.
שערען מיט מאַשינקע	50 גר.	„ שילעינגס	50 גר.
„ קינדער „	30 גר.	אָנדולירען	1 זל.
עלעקטר. מאַסאַזש	50 גר.	מאַניקור	50 גר.
קאָפּ-וואַשען	50 גר.		

בעמערקונג: אין מיין אַנשטאַלט הערשט די קוגעלשטע בעדינונג פֿון די בעסטע מײַסטער פֿאַכמענער.

סאָלידע בעהאַנדלונג!

אַמעריקאַנער פּאַליסען!

נייע פּאָליסען פֿון דער געזעלשאַפֿט

„NEW-YORK"

צו ערלעדיגען אויף די אַלטע גינסטיגע בעדינגונגען, ווערען אָנגענומען נור ביז׳ן 25. פֿעברואַר ד. י.

ש. גאָלדמאַן,

36 וואָסכאָדניאַ 36.

פֿון 4–6 אָוונט. 15157

HEMOROIDY
STAN ZAPALNY
KRWAWIENIE
SWĘDZENIE
USUWA
HEMORIN
KLAWE

הלא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה

בצדק כל אמרי פי, אין בהם נפתל ועקש,
אשרי אדם שמע לי, לשקד על דלתותי יום יום

איבער דעם זאָלסטו נאָר קומען אין מיין רעכטסקאָנסולטאַציאָנס-ביוראָ צו ה׳

מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17

(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79

ווּאו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, געווייסענהאַפֿט געשריבען אַלערליי בימעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדמיניסטראַטיווע, קלאַגעס. זאַכענפֿערשטענדיגעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, ווערען דירות אין אייזנבאַנד רעאַליזאַציע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

מיט אַכטונג

ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולטאַנט פּעטריקאָווער 17.

צאָהן-אַרצט

טאַנדאָווסקאַ

גלובנאַ 51, טעל. 93-174

נעהמט אָן צו לעטשניצע-פּרייזען פֿון 9 פֿריה ביז 8 אָוונט.

בוכהאַלטער

איינפֿאַכע און דאָפּעלטע ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכענען לערען איך אויס גרונדליך פֿאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבן 10 זל. צעהעלן. 55 רעכטע אַפּציעס ווי 15 ערשטער אַפּגאָנגען. בעמערקונג: מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-ערשטאַפֿן און סטענאָגראַפֿיע

א סטודענט

פֿון העבּרעער סעמעסטערס לערנט דורכאויסגעענע מאַטעמאַטיק און שפּראַכען (פּויליש, דײַטש, פֿראַנצויזיש און לאַטיין), גרייט צו שילער צו אַלע גימנאַזיאַל-קלאַסען און גרייט צו סטודענטען צו מאַטעמאַטיק-עגזאַמענס פֿון לאַבּאָק און פּאָליטעכניק. ביטע ציגעלגאַס 17, וואוינונג 21 (רעכטע אָפֿיצינע ערשטער שטאָק.)

א טיכטיגער פֿאַכמאַן

ווער עס זוכט אַ טיכטיגען פֿאַכמאַן אויף האַנד אָדער מעכאַנישע וועבשטוהל ערגיץ אין אַ קליין שטעטיל אָדער נאָך אויסלאַנד צום איינפֿיהרן פֿערשידענע דאַמען אָדער מענער שטאָפֿען, אַלצאָרט טיכער, האָזען אָדער בעטציייג, וואָס נעמט אָדער אַנדערע געוועבען זיך צו ווענדען אין אַדמיניסטראַציע ד.צ. אָפֿערטען אונטער ליטערע ט.פ.

א שטוב

פֿראָנט-פֿענסטער פֿאַרטער ס׳קען זיין מיט אַ קיך ווערט געזוכט. אָפֿערטען אינטער „L." אין אַדמינ. פֿון דער ציימונג.

א קוואַליפֿיצירטע

וועש צושנײַדערין

זוכט אַ פּאָסטען. צו ערפֿאַהרען פּיעטריקאָווער 69 ביי גאָלדפֿינגער.

צו פֿערדינגען

אַבּודקע

ביליג מיט איינריכטונג אויף וואָסכאָדניאַ 8. צו ערפֿאַהרען אַלעקסאַנדראָווסקאַ 119, 2 שטאָק בײַ גאָלדבערג.

א קוואַליפֿיצירטע

נייטאָרין

ווערט געזוכט

צו ערפֿאַהרען אין אַדמיניסטראַציע. 5180

לעהרערין

גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט פֿאַר דערוואַקסענע אין פּוילישע יידישע און דײַטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען

לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

העמאַטאָגען-לעק

היילט: בלייכזוכט, בלוט-אָרעמקייט.
שטאַרקט די נערוון,
פֿערגרעסערט דעם אַפּעטיט,
געשמאַק, מאַכט נישט קאַליע די ציין.
פֿאַר דערוואַקסענע, קינדער און זקנים.
Fabryka Chem „LEK" WARSZAWA

מאָדערנע שייטלען!

ווי אויך פּאַריזער שרינגען
צו זעהר ביליגע פּרייזען
צו בעקומען ביי **האַץ, זאַכאָדניאַ 24**

א פֿריזיערין

קוואַליפֿיצירטע צו נייען נאָכטען „יערים" (pasy brzuszne) פֿון זאָפֿאָרט געזוכט ביי לאַניאַ טאַבּאַק פּאָמאָרסקאַ 17 2-טער איינגאַנג לינקס וו. 12

8-גאַנג שטעפּער!

מ׳ווערט זאָפֿאָרט געזוכט אַ פּאָמאָצניק ר כטעווער, אַ קלאָפּער, ווי אויך אַ לערן-יונגל באַלד געצאָלט ביי קופּער, קאָנסטאַנטינער 49. 5209

2 יונגעלייט

קענען בעקומען אָרט צו שלאָפֿען ביי אַ אַנשטענדיגער פֿאַמיליע. צו ערפֿאַהרען שענקעוויטש 15 ביי זילבערגליט. 206

ס׳ווערט געזוכט
אַ קוואַליפֿיצירטע

פֿערקויפֿערין

אין אַ שאָקאָלאַד געוועלב פֿון דערזעלבער בראַנזשע צו ערפֿאַהרען אין דער שאָקאָלאַדע-פֿאַבריק קאָנסטאַנטינער 14 אין הויף.

שפּאָרט געלד!

די גוט בעקאַנטע און לאַנג עקזיסטירענדע פּראַצאָווניע פֿון קראַוואַטען און בינדעס, עמפּפֿעהלט אַ רייכען אויסוואַהל פֿון פֿערשידענע בינדעס קראַוואַטען, און שלייפֿען. הערשקאָוויטש. וואָלבּאָרסקאַ 31.

די מעכאַנישע שלאָסערײַ און שווייסערײַ

פֿיהרט אויס זעמטליכע מאַשין-רעפּאַראַטורען, שווייסונגען, בראַנזירונג פֿון מאַשינען-טיילען מיט גאַראַנטיע און :–: געגען ביליגע פּרייזן :–:

J. REDER, Łódź

11 קאָנסטאַנטינער 11 (רוג זאַכאָדניאַ)
פּריוואַט-וואוינונג: זאַכאָדניאַ 20.

Dr. M. WAJNBERG

נערווען-קראַנקהייטען
עמפּפֿאַנגט יעצט אין דער היילאַנשטאַלט „VITA"
(פּיעטריקאָווער 45), פֿון 12.30 ביז 1.30

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבּאָראַטאָריע
מאַגיסטער נ. שאַץ

פּעטריקאָווער 37, 2. שט., פֿראָנט.

אַנאַליזען פֿון קאַל, אורין, ליכען א.אַ.וו.

אורין-אַנאַליז – 4 זל.

DR. MED.

A. URYSON

ווענערישע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.

נעהמט אָן פֿון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג

Konstantynowska 20, telef. 35-05.

Kino Spółdzielnia
Sienkiewicza 40.

אנהויב אין גאנג. סאג 4 נ.מ. שבת, זונטאג 12 פרימאג, לעצטער סעאנס 10 אוונט. אויף 1-טען סעאנס זענען די פרייזן פון די פלעצער בילינגער.

מארגען גרויסע פרעמיערע! ■ גרויסע געזעלשאפטליכע דראמע א.נ. ■ מארגען גרויסע פרעמיערע!

אונטערן צייכן פון שאנדע (ערוואכונג)

Vilma Banky, Lois Wolheim, Walter Byron אין די הויפטראלען:

DOLORES DEL RIO : נעבנסער פראגראם: „ווילדע ליבע“ אין דער הויפטראלע

ODEON די נייעסטע פראדוקציע מיט דער וואונדערשעהנער

ליבלינג פון דער מאנשאפט

WODEWIL Clara Bow אין ערשטקלאסיגן פילם א.נ.

JAMES HALL i JACK OAKIL

CORSO סענסאציע פון דער נייעסטער פראדוקציע!

„געלער קאנטראבאנד“

LEO MALOHEY i NOBLE JOHNSON.

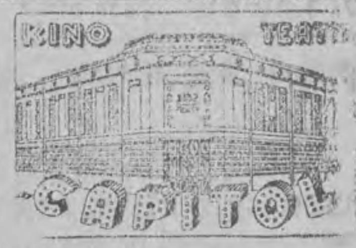

הייגט און פאלגענדע טעג: הייגט און פאלגענדע טעג

די זינד פון די פאטערס

EMIL JANNINGS — אין דער הויפטראלע: דער גענשאלער

רעזשי: Ludwig Berger

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. ביינעלכאז. — אין פרייזן אויסן ערשטן סעאנס: 50 גר. און 1 זל.

קינא-טעאטער **ריקא** פראנציסקאנסקא 31

דער לאנג ערווארטעטער ס'פר-פילם, אילוסטרירטע מיט געזאנג, וואס איבערשטייגט די קלאנג-אילוסטראציע

„קאמעדיאנטען = שיף“

LAURA LA PLANTE : אין די הויפטראלען — יוסף שילדקרויט

„קאמעדיאנטען=שיף“ האט א שם א.ס.ל. — אין הויפט 4 30 אזייגער. שבת, זונטאג און יום טוב 1 בייטאג. פרייזן פון אלע פלעצער אויף ערשטן סעאנס פון 50 גראשען.

קינא-טעאטער **RAJ** 5 באלוטער מארך 5

הייגט און פאלג. טעג! מעכטיגע פרעמיערע! גרויסע דראמע געשאפן אויפן גרונד פון די בלוטיגע קאמפן אין כינא א.נ.

„די שקלאפין פון שאנכאי“

Bernard Götzke, Carmen Boni i Jack Trevor אין די הויפטראלען

אויסערן פראגראם: א פארס. אויף 1-טן סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען. פערשטארקטער ארקעסטער.

מאוזאלעאום פון מערקווירדיגקייטן
פיעטריקאווער 30

וואונדער פון דער נאטור! — נאכן געזונד ווערן פון דעם לעבעדיגן מענטש-חיה
נרעסטע פרעזיענטן פון נאטור! 10-יעריג קינד וועגט 250 קילא

לעבעדיג קינד-אריין

לעצטע טעג! איינגאנג אין אלע אפטיילונגען 1 זל. טעגליך א גאנצן טאג.

כירורגישע קליניק „Sanato“
אנדראווא 10. טעל. 113-57

עס ארדינירן פאלגענדע ד״רים:
ד״ר מעד. שערלאט אייזענבערג
ד״ר מעד. רייטלער-קורזאנסקא
ד״ר מעד. מיכאל קאנטאר
ד״ר מעד. יוליוס באום
ד״ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס.

עלעקטראטעכנישע מאטעריאלען
— ווי אויך פערשידענע —

זשאראווקעס

אין אמביליגסטן צו בעקומען ביי
ל. שימקעוויטש, לאדז
פיעטריקאווער 31, אין הויף, טעל. 188 67

Dr. med. LAJCHTER
צאהן-כירורג
Chor. szczęk, dziąseł, podniebienia, języka it.p.
przeprowadził się na ZIELONĄ 9
I p.front, tel. 149-66
od 1½-5 po poł.

פון אינטערנאציאנאלן שניידער-צוגריידער אין פאריז
דיפלאמירטער צושניידער אין דאמענפאך
ערטיילט אונטעררכיכט אין צושניידן מעטאדיש אין פראקטיש טוט אננעמען צום צאן אין סוקני אין ברעכסטע ארויסצוגעבן דיפלאמען.
HEIMANN, Al. 1-go Maja 7, Tel. 108-34.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטן
זאוואדזקא 1.
האר פאר און וועגערישע הויט-קראנקהייטן, אין מענער-שוואכע אנאליזן פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליום מיט ספעציאליסטן פון אויער-לאנגישע און נערוון-קראנקהייטן. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נאכמ. און א פרוי-דאקטער נור קינדער און פרויען.
הינטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— באזונדער וואַרטע-צימער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

SAMOCHODOWE OPONY
wszelkich marek
Poważna zniżka cen wielu wymiarów.
Żądajcie świeżych ofert.
Najtańsze źródło w Polsce.
CZĘŚCI ZAMIENNE
oraz

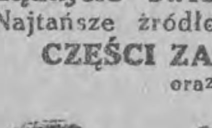

WSZYSTKO DO AUTA!

„BERSON“ Rozental i Tenenblum
Narutowicza 16 tel. 128-30

דעטעקטארן קאמפלעט מיט א סלוכאווקע און צוזעטצע פון 28 זל.
RADIO - LLOYD
Przejazd 8.

ד׳ נייעסטע ערפינדונגען
אין אויסבעסערונג אין ראנקעצן געפינען זיך די אויטאמאטישע **ראפארט**
כפעגע אפאראטען פון דער פירמע
„NOWE RADJO“ Gdańska 12
182-73 איבערארבייטונגען, אויסבעסערונגען. טעל.

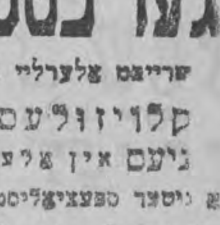

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43. טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטן. רענ. גן קוארץ-לאמפ (האר-אויספאל)
(עסט אן פון 8-10 און פון 5-8 אוועגט)

עלעגאנטע פאלעטשקעס
אויך פאריזער שריבדען
צו מעסיגע פרייזן, צו יעדער נייע פאלק
2 מאל אנדרולאציע גראטיס
קאנסטאנטינער 15 ביי פרן צוקער.

NA BLEDNICE, NERWY, CERE, APETYT
HEMATOGEN-LEK
NIE PSUJE ZĘBÓW

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און פרויען-קראנקהייטן.
צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62, tel. 129-52
נאכמיטאג פון 7-4 ..., פון 8-6 אוועגט (29 צעגעלניאנא)

א לאנגיעהריגער געוועזענער גערבכס-סעקרעטאר
שרייבט אלערליי בישעס און קלאגעס.
קלויזולעס און זאבאופיטשע-נימעס און אלע שטעדט און פוילן.
א גיטער ספעציאליסט און פיליטאר-ענינים
B. MANN, Piotrkowska 10.

אבאנעמענטס-פרייזן: פרייז מאנאטליך — 18 גר. ... — 40, ... — 12 ...
פאר אינזעראטן: ...
Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“ spółdz. z odpowiedz. udziałami Ch. J. Braustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.